

Diplomová práce

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ROMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

BEZEKVIVALENTNÍ TERMINOLOGIE V PRÁVNÍCH
TEXTECH A STRATEGIE PŘEKLADU

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jana Pešková, Ph.D.

Autorka práce: Bc. Kristýna Štěpánková

Studijní obor: Španělský jazyk

Ročník: 3.

2018

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 23.4. 2018

.....

Poděkování:

Tímto bych velmi ráda poděkovala paní PhDr. Janě Peškové, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, za spoustu užitečných rad, poznámek a připomínek a zejména za její inspirující nadšení do tematiky překladu právních textů. Dále bych chtěla vyjádřit díky své rodině a blízkým za podporu a důvěru během celé doby mých studií, především pak mému nedávno zesnulému dědovi Miloši Štěpánkovi, jehož motivace pro mě byla nedocenitelná.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá nulovou ekvivalencí v odborné terminologii právních textů. Teoretická část práce se věnuje odbornému textu a právnímu jazyku obecně. Je zde charakterizována právní španělština a nabízí se zde i porovnání s právní češtinou. Rovněž se zde pojednává o překladu právního jazyka a překážkách, které jsou s ním spojené. V závěru teoretické části jsou shrnuty některé poznatky, a je popsána metodologie pro praktickou část. V praktické části práce je čtenář seznámen s pojmem ekvivalence a funkční ekvivalence. Ekvivalence je zde rozdělena na absolutní, částečnou a nulovou. Následně se několik kapitol věnuje překladu bezekvivalentní terminologie, konkrétně metodám překladu, jeho strategiemi a jednotlivými fázemi. Poté je vybráno několik právních termínů, které jsou zhodnoceny na základě míry jejich ekvivalence. Ve slovnících, databázích právních textů a v paralelním korpusu jsou vyhledávány jejich výskyty a protějšky, přičemž se řeší jejich možný překlad a překladatelské strategie. Cílem práce je vymezení a definování právního lexika s nulovou ekvivalencí v právních textech a klasifikace překladatelských strategií, které jsou při překladu s tímto typem lexika uplatňovány.

KLÍČOVÁ SLOVA:

právní překlad, právní terminologie, ekvivalence, nulová ekvivalence, funkční ekvivalence

ANNOTATION

This Master's thesis is focused on zero equivalence in legal texts. The theoretical part deals with technical text and legal language in general. Legal Spanish is characterized and compared to the legal Czech. Translation of the legal language is described along with some obstacles that may be associated with it. At the end of the theoretical part, there are several findings summarized, and the methodology for the practical part is delineated. In the practical part the reader is acquainted with the concept of equivalence and functional equivalence. Equivalence is divided into absolute, partial, and zero equivalence. The following chapters are concerned with the translation of the terminology with zero equivalence, specifically translation methods, strategies and stages. Furthermore, several legal terms are selected and evaluated on the basis of their equivalence. The terms are searched in order to discover their occurrences and counterparts in dictionaries, legal text databases and parallel corpus. Moreover, their possible translation is proposed and applied translation strategies named. The aim of the thesis is to define legal terminology with zero equivalence and provide the classification of the translational strategies that are frequently applied in translation of this kind of lexicon.

KEY WORDS:

legal translation, legal terminology, equivalence, zero equivalence, functional equivalence

Seznam zkratek:

AJ - Anglický jazyk

BOE - Boletín Oficial del Estado

CC – Código Civil

CJ – Cílový jazyk

CPJ – Cílový právní jazyk

ČJ – Český jazyk

ČNK – Český Národní Korpus

ČŠPES – Česko-španělský právní a ekonomický slovník

ČŠSIP - Česko-španělský slovník pro interkulturní práci

DRAE – Diccionario de la Real Academia Española

DGT - Directorate-General for Translation

ESVO – Evropské združení volného obchodu

EU – Evropská Unie

EURAMIS - European advanced multilingual information system

FJ – Francouzský jazyk

IATE - Inter-Active Terminology for Europe

OZ – Občanský zákoník

RAE – Real Academia Española

ŠČPES – Španělsko-český právní a ekonomický slovník

ŠJ – Španělský jazyk

VJ – Výchozí jazyk

VT – Výchozí text

VPJ – Výchozí právní jazyk

Obsah

Úvod.....	10
Teoretická část	11
1. Odborný text.....	11
1.1. Styl odborného textu	12
2. Právní jazyk.....	14
2.1. Charakteristika právního jazyka.....	14
2.2. Stratifikace právní terminologie	16
2.3. Právní španělština	18
2.3.1. Právní španělština obecně	18
2.3.2. Morfosyntaktické rysy	20
2.3.3. Lexikálně stylistické znaky	23
2.3.4. Terminologie	25
2.4. Překlad právního jazyka.....	31
2.4.1. Problematika překladu	33
2.4.2. Specifika právní španělštiny v porovnání s češtinou	35
2.5. Závěr teoretické části a metodologická východiska	38
Praktická část.....	40
3. Ekvivalence	40
3.1. Úplná ekvivalence.....	44
3.2. Částečná ekvivalence.....	45
3.3. Nulová ekvivalence.....	46
4. Překlad bezekvivalentní terminologie	48
4.1. Metody překladu.....	48
4.2. Strategie překladu	54
4.3. Fáze překladu	56
5. Prameny právních textů a terminologie, právní překlad v praxi.....	58
5.1. Prameny právních textů a terminologie	58
5.1.1. IATE.....	58
5.1.2. Eurlex	60
5.1.3. Český národní korpus	61
5.1.4. Curia.....	63
5.2. Právní překlad v praxi	64
6. Řešení překladu vybraných termínů.....	66
Závěr	95
Resumen	98

Seznam použité literatury a zdrojů.....	100
---	-----

Úvod

V dnešní době je potřeba překladatelství každodenní záležitostí. Je tomu tak především kvůli otevřeným hranicím schengenského prostoru v Evropě, společné politice Evropské unie a vzkvétajícímu mezinárodnímu obchodu a globalizaci obecně. Přestože se již řadu let usilovně pracuje na zlepšení elektronických a webových překladačů, lidské vědomosti a kritické myšlení je v překladatelství stále nedostižné a aktuální. Potřeba lidského elementu v překladu je dosud velice důležitá zejména při překládání textů z oblastí, které jsou problematické ať už složitostí vztahů, které zde fungují, komplikovaností témat, která se zde objevují, či náročným lexikem a syntaxí. Jednou z těchto oblastí je nepochybně i právo, které rovněž díky již zmíněné globalizaci nabývá nových rozměrů.

Jednou z nejproblematictějších oblastí v překladu právních textů je bezpochyby překlad bezekvivalentního lexika. Záměrem této práce bude pokusit se definovat a vymežit právní terminologii s nulovou ekvivalencí v odborných textech s právním obsahem, a klasifikovat překladatelské strategie, které jsou nejčastěji v souvislosti s tímto typem lexika uplatňovány.

Práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část práce se věnuje odbornému jazyku, do kterého se právní jazyk řadí a jeho stylu. Další kapitoly jsou již zaměřeny na právní jazyk. Ten je zde stručně charakterizován a jsou popsány jeho základní rysy. Právní terminologie je zde rozdělena na právní termíny, slovní spojení a jazykové šablony. Následně je popisována přímo právní španělština, která je velmi specifická. Aby se z ní, nebo naopak do ní mohlo překládat, je třeba se s jejími specifiky důkladně seznámit. Proto jsou zde uvedeny morfosyntaktické rysy, lexikálně stylistické znaky a zejména důležité informace týkající se terminologie. Jedná se zejména o rozlišení jednotlivých lexikálních jednotek a uvedení zdrojů španělského právního lexika. Mezi ty se řadí zejména latinismy, arabismy, helénismy, a v dnešní době především galicismy a anglicismy. Následně se práce zaměřuje na překlad právního jazyka. Charakterizují se zde vlastnosti překladu, nutné předpoklady k jeho provedení, a stručně se práce také věnuje překladu v rámci Evropy v současnosti. Je zde popsána problematika překladu, tedy jistá omezení a skutečnosti, které je třeba řešit. Také jsou vymezena určitá specifika právní španělštiny v porovnání s právní češtinou. Na závěr teoretické části jsou

shrnuty závěry z ní vyplývající, a jsou popsána metodologická východiska pro praktickou část, která následuje.

V praktické části práce je čtenář seznámen s pojmem ekvivalence a funkční ekvivalence. Míru ekvivalence lze z kontrastivního hlediska rozlišit na úplnou, částečnou a nulovou. Právě nulová ekvivalence je z překladatelského hlediska zdaleka nejproblematictější, a proto se další část práce zaměřuje zejména na ni, resp. na její překlad. Jsou zde stanoveny různé metody překladu bezekvivalentní terminologie uznávané světovými lingvisty, je popsána strategie překladu, a zobrazeny jsou také jednotlivé překladové fáze. Následující kapitola se pak věnuje dostupným pramenům právních textů, jimiž jsou zejména databáze vytvořené v rámci EU, a to terminologická databáze IATE, databáze Eurlex a Curia. Mezi další dostupné prameny právních textů patří také korpusy dostupné na stránkách Českého národního korpusu. Všechny tyto prameny jsou popsány z hlediska možností jejich využití, práce s nimi, a ve zkratce jsou vyjmenovány jejich klady a zápory. Kapitola také stručně uvádí příklad překladu v právní praxi. Poté se již praktická část práce věnuje vybraným právním termínům, u nichž se definuje jejich význam, hledají se překladové protějšky, zhodnocuje míra ekvivalence a kvantifikují či navrhuje se strategie jejich překladu.

V závěru jsou shrnuty poznatky vyplývající z této práce, a dále je vymezeno a definováno právní lexikum s nulovou ekvivalencí v českých a španělských odborných textech právního obsahu. Zároveň jsou vyjmenovány překladatelské strategie, které jsou v souvislosti s tímto typem terminologie nejčastěji uplatňovány.

Teoretická část

1. Odborný text

Jak bylo řečeno v úvodu, tato diplomová práce se věnuje terminologii právního jazyka v textech s právním obsahem. Jelikož se s právním jazykem nelze jednoduše setkávat v každodenním životě, bylo by vhodné si tento styl nejprve zasadit do kontextu. Právní jazyk patří mezi odborné funkční styly. Ty jsou využívány v textech, jejichž cílem je formulace přesného a jednoznačného sdělení. Tyto texty se souhrnně označují jako texty odborné. Odborný text je slohový útvar, který má odborně sdělnou funkci. Tou je formulace přesného, jednoznačného a uspořádaného sdělení, ve kterém se hojně využívá

zřetelného pojmového aparátu. Jeho cílem je především vyjádření jistých znalostí, poznatků a informací. Volba daných informací a forma, kterou jsou příjemci podávány, by měla vést k utvoření jednoznačné a celistvé představě o předmětu sdělení. Čtenář by měl být schopen přijmout poznatky z odborného textu, zaujmout k nim stanovisko a dále je tvůrčím způsobem rozvíjet, pracovat s nimi a také je aplikovat. To vše má vliv na volbu jazykových prostředků, způsob pojetí tématu a hloubku jeho zpracování. Při stylizaci sdělení je potlačena jeho emocionalita. Cílem odborných textů není persvazivní působení, ani vyvolání estetického prožitku, jako je tomu například v krásné literatuře, nýbrž vyjádření poznatků a jejich vztahů.¹

Důležitou vlastností odborného textu je objektivita. Autor textu, kterým by měl být odborník s povědomím o daném tématu a jeho problematice, by měl správně rozlišovat objektivní skutečnosti od vlastních názorů a osobních dojmů. Také by měl využívat již existující poznatky týkající se daného tématu a oboru. Mělo by být evidentní, na čem se text zakládá.

Mezi základní rysy odborného textu patří také intertextualita, respektive výskyt citací, či odkazování. Odkazy na primární i sekundární literaturu jsou nezbytné pro texty vědecké, jelikož vzniku odborného textu vždy předchází přípravná fáze, kdy autor shromažďuje materiál, studuje literaturu z oboru a vytváří si linii prezentace svých poznatků.² Pokud jde o texty právní, zde autoři odkazují například na různé paragrafy, či články zákoníků, v případě soudních rozhodnutí a výpovědí svědků, znalců, atd. Při tvorbě odborného textu lze uplatnit polemiku, vyvozování, porovnávání, či vysvětlování. Odborným textům je dále vlastní tvoření hypotéz, bádání, definování, vymezení a podobně. V neposlední řadě by měl tento útvar splňovat nároky stylové normy odborných textů, popsané v následující kapitole.

1.1. Styl odborného textu

Stylová norma odborných textů je celkově jednotná a ustálená. Komunikačnímu cíli jsou podřízeny všechny úrovně textové výstavby. Nezbytná je přesnost, věcnost, soustavnost, jednoznačnost a jasnost předávaných informací. Vyjádření je celkově ekonomické, využívají se hypotaktická souvětí, polovětné konstrukce a nominalizace.

---

¹ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. str. 208.

² Tamtéž, str. 212.

Členění textu je propracované jak na horizontální, tak na vertikální úrovni. Základním slohovým postupem pro odborný text je především výkladový a úvahový postup.³

Velmi typická pro odborné texty je sevřenost větné skladby. Text je soudržný, má vyšší frekvenci delších vět a komplikovaných souvětí. Syntaktická stavba odborného textu může být tedy složitější. Výskyt dlouhých a na první pohled nepřehledných souvětí může být zapříčiněn složitostí a hierarchizací vztahů, které texty vyjadřují. Žádoucí jsou proto víceslovné předložkové vazby, neboli lokuce, které přispívají ke strukturalizaci textu. Hojně je užití slov cizího původu, odborné terminologie a bezpříznakového lexika. Pro styl odborného textu jsou příznačné verbonominální konstrukce, tedy ustálené vazby významového slovesa s určitým podstatným jménem. Dále také diskurzivní ukazatele, neboli pragmatické markátory, které text rovněž strukturují. Rozděluje je a popisuje například B. Zavadil a P. Čermák⁴, věnuje se jim také José Portolés⁵ a Noemí Domínguez García⁶.

Dalším ze základních znaků odborného textu je impersonalizace. Impersonalizace je známa jako vyjmutí lidského faktoru z textu, ve kterém si jeho autor nepřeje, či nemůže vyjádřit původce děje. Důvodem kromě záměru může být fakt, že původce děje není znám. Zároveň je to znak skromnosti autora, respektive jeho upozadění. Podobným případem je plurál skromnosti. Pomocí něho se autor vyhýbá používání 1. osoby singuláru, přičemž ji nahrazuje 1. osobou plurálu. Tento stylistický prostředek může zdůrazňovat objektivitu tvrzení, či uplatňovat jinou modalitu. Současně se plurálem skromnosti autor vyhýbá plné zodpovědnosti za svá tvrzení.

Co se týče morfologie odborného textu, vyzdvihuje se především důraz na jeho spisovnost. Zřetelný je vyšší frekvence výskytu některých slovních druhů a tvarů. Jmenovat lze substantiva, přeložkové a spojovací výrazy.⁷ Naopak se v odborném stylu příliš nevyskytují citoslovce, obrazná pojmenování či zvolání, a autor by se měl pokud možno vyhnout homonymii a polysémii.

---

³ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. str. 212 – 214.

⁴ ZAVADIL, Bohumil, ČERMÁK, Petr. *Sintaxis del español actual*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2010. str. 407.

⁵ PORTOLÉS, José. *Marcadores del discurso*. Barcelona: Ariel, 2015.

⁶ DOMÍNGUEZ García, María Noemí. *Organizadores del discurso*. Madrid: Arco Libros, 2016.

⁷ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. str. 208 – 221.

2. Právní jazyk

Na úvod kapitoly o právním jazyku je třeba uvést, že nezdá se lze setkat se záměnou pojmu „právní jazyk“ či „právní styl“ za „právnícký jazyk“ či „právnícký styl“. Jelikož jsou oba styly výrazně propojené a mohou se vzájemně ovlivňovat, nelze je zcela přesně oddělit. Z pragmatického hlediska mají stejnou funkci, a to předávat obsah práva. Podle Tomáška je právnícký styl hyperonymem stylu právního.⁸ Je to jazyk právníků, a to jak v mluvené, tak v písemné podobě. Je využíván například k výkladu či hodnocení právních předpisů. Nalezneme jej tedy kupříkladu v ústních projevech, ale i v učebnicích věnujících se právu. Právní jazyk Tomášek definuje následovně:

„Právní jazyk je z funkčního hlediska prostředkem komunikace v rámci práva jako normativního systému. Ze systémového hlediska je součástí každého spisovného jazyka. Z obsahového hlediska je právní jazyk znakový systém, kde za jednotlivé znaky pokládáme jednotlivá slova (právní termíny), slovní spojení (ustálené obraty - jazykové šablony) nebo celé věty.“⁹

2.1. Charakteristika právního jazyka

Právní jazyk, jak již bylo uvedeno, patří k odborným funkčním stylům. Jako takový je situačně nezakotvený a nadčasový, a je u něho patrná snaha o co možná nejvyšší míru explicitnosti.¹⁰ Vyjadřují se pomocí něho záležitosti týkající se práva. Využíván je především v zákonech, právních předpisech, vyhláškách a dalších oficiálních ustanoveních. Je to jazyk účelový a od běžného jazyka se velice liší, a to především na lexikální a syntaktické úrovni. Mezi jeho další charakteristické znaky patří normativnost, jelikož se v něm často užívá rozkazovacího způsobu, s účelem vyjádřit příkazy, zákazy, práva a povinnosti. Dále pak nelze pominout jeho odborné pojmosloví, které je jeho nedílnou součástí, a které je pro tuto diplomovou práci zásadní.

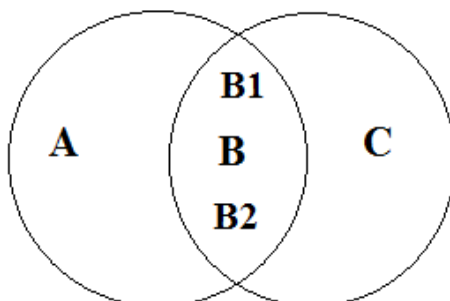
Lexikum právního jazyka Tomášek vymezuje za použití tzv. Eulerových kruhů. Eulerovy kruhy značí průnik dvou kruhů, představující slovní zásobu v právní sféře. Slovní zásoba právních textů se může skládat z právních termínů (slov s vyloženě

⁸ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 2003. str. 24 – 25.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003. str. 178 – 179.

právním kontextem) a ze slov, které právními termíny nejsou a mohou se vyskytovat i v jiných typech textů. Je třeba brát na vědomí, že mezi těmito množinami mohou být nejasné hranice.¹¹

Obrázek 1. Eulerovy kruhy

A – Výrazy používané jen v obecném základu

C – Výrazy používané pouze v jazyce právním

B – Průnik slovní zásoby z A a C

B1 – Výrazy společné obecnému i právnímu jazyku, mající alespoň z části právní význam

B2 – Slova neutrální

Množinu A tvoří výrazy používané jen v obecném základu. V právním jazyce se nevyskytují buď vůbec, anebo jen ve velmi omezené míře, jako například slova *radost*, *krása*. Jejich protipólem jsou pojmy z množiny C, tedy výrazy používané pouze v jazyce právním, neužívané či neznámé v obecném jazyce (*odúmrt*). Množina B je průnikem slovní zásoby z množin A a C. Tu lze dále rozdělit na podmnožiny B1 a B2. Podmnožina B1 je tvořena výrazy užívanými v obecném i právním jazyce, které mají alespoň z části právní význam (*soud*, *obžalovaný*, *trestný čin*). Druhá podmnožina (B2) zahrnuje slova neutrální, používaná v právních textech, které ovšem nemají žádný specifický právní význam (*říjen*, *podepsat*).

Viktor Knapp slovní zásobu právního jazyka kategorizuje podobně jako M. Tomášek.¹²

¹¹ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 2003. str. 47 – 48.

¹² KNAPP, Viktor. *Právní pojmy a právní terminologie*. In: Státní správa: Bulletin Ústavu Státní správy 4, s. 5 – 67. 1978. str. 17 – 20.

1. Slova s výlučně specifickým právním významem
2. Slova se specifickým právním významem a zároveň specifickým významem v jiném odborném jazyce
3. Slova se specifickým právním významem a obecným významem
4. Slova se specifickým právním významem, specifickým významem v jiném odborném jazyku a významem obecným
5. Slova s neutrálním významem

Dělí ji do pěti skupin dle významu slov. Do první skupiny řadí slova zdomácnělá i nezdomácnělá, archaická, (dožádání, *výprosa*), či neologismy (*ústavnost*). Dále také slovní spojení se specifickým právním významem, z nichž se jednotlivá slova vyskytují i v obecném základu spisovného jazyka (*povinný díl*). Do této skupiny slov s výlučně specifickým právním významem by se dala zařadit i Tomášková množina slov C – výrazy používané v právním jazyce. Tato množina rovněž částečně obsahuje Knappovu druhou skupinu, kterou představují slova s určitým významem v odborném jazyce, čímž může být jazyk právní, anebo jiný odborný jazyk. V obecném základu spisovného jazyka se tato slova příliš nepoužívají (*sídelní útvar, rostlinolékařská péče, obchodní jmění*). Ve třetí a zřejmě nejpočetnější skupině, kterou Tomášek označuje jako podmnožinu B1, se nachází množina slov nacházejících se v obecném základu spisovného jazyka i v jazyce právním (*stát, orgán, právo, soud*). Do této podmnožiny spadá i další Knappova kategorie, kam řadí slova s významem obecným a zároveň specifickým významem právním. Tyto výrazy se mohou jevit jako jistá technická označení (*dopravní prostředek, nemovitost*). Poslední skupinou jsou slova s neutrálním významem. Jedná se o množinu slov obecného základu spisovného jazyka, která právní význam postrádají (*lítost, naděje, ovzduší*). Tato množina zhruba odpovídá Tomáškově kategorii A, či B2.

2.2. Stratifikace právní terminologie

Slovní zásobu právního jazyka netvoří pouze jednotlivá slova, ale také víceslovné, či složené výrazy, které jsou v právním jazyce vnímány jako lexikální jednotky. Jednou z nejdůležitějších složek právního jazyka jsou **právní termíny**. Pojmenovávají právní skutečnosti, přičemž jejich význam je možné přesně definovat. Mají různé stupně odbornosti, ale především by měly být přesné, jednoznačné a ustálené. Může se jednat o

jednoslovné termíny (*zákon*), ale i o víceslovné kolokace slov (*ústavní zákon*). Viktor Knapp uvádí, že termín lze definovat jako slovo jistých vlastností, tedy slovo jednoznačné, bez jakéhokoliv emocionálního zabarvení, jež pojmenovává určitý odborný pojem.¹³ Někteří odborníci za termíny považují i polovětné konstrukce, věty a verbonominální konstrukce, čili ustálené vazby významového slovesa s určitým podstatným jménem (*vynést rozsudek*).

Druhou skupinou tvořící právní terminologii jsou **slovní spojení**. Pod pojmem slovní spojení se rozumí víceslovné výrazy neterminologické povahy, kterými se nepojmenovává právní skutečnost, nýbrž se jimi tato právní skutečnost pouze popisuje. Jedná se většinou o pevnou vazbu slovesa k určitému podstatnému jménu (*podat žalobu*), kterou nelze nijak měnit, protože i pro taková slovní spojení, stejně jako pro termíny, platí požadavky kladené na právní jazyk. Stejně jako právní termíny jsou i slovní spojení ustálená. Nabízí se zde otázka, jak rozlišit víceslovné právní termíny a slovní spojení. U slovního spojení, např. *podat žalobu // dát žalobu*, sloveso neupřesňuje význam substantiva, pouze jej včleňuje do syntaktické konstrukce na základě úzu v dané oblasti. Oproti tomu u právního termínu, např. *pracovní smlouva // bilaterální smlouva*, adjektivum konkretizuje - upřesňuje substantivum.

Třetí složkou právní terminologie jsou **jazykové šablony**. Tomášek je definuje jako „víceslovné, často polovětné až větné konstrukce, které se vyskytují jako obvyklá náležitost právních projevů.“¹⁴ Man je charakterizuje takto: „Jazyková šablona je ustálený, standardní právní obrat (spojení slov, ale i celá věta), daný v právní oblasti konvencí, který vstupuje do právního projevu jako ústrojný a konstrukčně hotový.“¹⁵ Pomocí jazykových šablon lze dosáhnout úspornosti a jednoznačnosti komunikátu. Patří mezi ně fráze typu: *Tento zákon vstupuje v účinnost dnem vyhlášení...; V souladu s ustanovením článku..., a tak dále*. O. Man jazykové šablony rozděluje do několika kategorií dle různých hledisek. Na základě jejich struktury je člení do tří skupin¹⁶:

1. Lexikální šablony
2. Větné šablony
3. Konstrukční šablony

---

¹³ KNAPP, Viktor. *Právní pojmy a právní terminologie*. In: Státní správa: Bulletin Ústavu Státní správy 4, s. 5 – 67. 1978, str. 39.

¹⁴ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 2003. str. 52.

¹⁵ MAN, O. *Jazykové šablony v odborném stylu*. In: Acta Universitatis Carolinae, Philologica 4 – 5, Slavica Pragensia XI. Praha, s. 103 – 111. 1969. str. 106.

¹⁶ Tamtéž, str. 107 – 109.

Lexikální šablony jsou spojení slov charakterizovaná svou standardností. Jsou součástí věty a tvoří tak přirozené výpovědi (*...pod trestem peněžité pokuty*). Větné šablony jsou standardní útvary, které mají podobu celé, nebo nedokončené věty, se stálou lexikální náplní. Sloveso může být jak v pasivu (např. *Odnětím svobody bude potrestán...*), tak v aktivu (*Ustanovení tohoto zákona platí pro...*). Třetím typem šablon jsou šablony konstrukční. Jsou to specifické větné útvary vytvářející rámcovou konstrukci, ve které je jádro šablony neměnné, na rozdíl od ostatních prvků (např. *Podle článku ... zákoníku ...*).

Z funkčního hlediska Man jazykové šablony dále dělí dle jejich obsahu:

1. Výčtové (např. *Do obchodního rejstříku se zapíší:...*)
2. Definiční (např. *Pro účely tohoto zákona se... označuje jako...*)
3. Prostě oznamovací (např. *Navrhovatel zápisu do obchodního rejstříku doloží...*)

či pozice:

1. Uvozovací (např. *Parlament se usnesl na ...*)
2. Závěrečné (např. *..., stanoví-li to tento zákon nebo zvláštní zákon*)
3. Vnitřní (např. *... pro účely tohoto zákona ...*).

2.3. Právní španělština

2.3.1. Právní španělština obecně

V předchozí kapitole byl vymezen význam právního jazyka v českém pojetí. Pojetí španělské se mnoho neliší. Například španělská filoložka Elena de Miguelová právní jazyk charakterizuje takto:

„El lenguaje jurídico se puede definir como la lengua empleada por los órganos de la Administración de Justicia en sus relaciones con la colectividad o con las personas físicas y jurídicas, es decir, como un tipo de lenguaje administrativo específico. Textos jurídicos son tanto los legales (la

*manifestación concreta de las leyes) como los judiciales (los derivados de la puesta en práctica de la legislación por parte de los profesionales del derecho).*¹⁷

Ve svém článku autorka také popisuje komunikační proces v rámci právního jazyka. Co se týče účastníků komunikační situace, emisor zde má podle autorky vcelku speciální roli, a to nadřazenou a obvykle anonymní. Receptor tedy zaujímá pozici podřazenou vzhledem k textu, který se k němu vztahuje, a to jak k textu informativnímu, tak k různým zákonům, nařízením atd. Také kanál je specifický, jelikož se většinou jedná o oficiální dokumenty. Kanál se tedy stává samotným zákonem. Podobně specifickým je i obsah sdělení tohoto typu textů a záměr emisora. Nesnaží se přesvědčovat ani prezentovat, nedává si za cíl estetický prožitek. Právní text má zásadně praktický účel, a to informovat, nařizovat, atp. Všechny tyto faktory mají zjevné důsledky pro užitý kód a typ textu.¹⁸

Právní španělštinu velice podrobně popisují autoři Alcaraz Varó a Hughes ve své knize *El español jurídico*. Než se budeme věnovat základním charakteristikám právní španělštiny, uvedeme si zde čtyři nejdůležitější kategorie, do kterých ji rozdělují¹⁹:

1. Legislativní jazyk, či jazyk právních textů (*El español jurídico legislativo o de los .....textos.legales*)
2. Jurisdikční jazyk, či jazyk soudců (*El jurisdiccional o de los jueces*)
3. Administrativní jazyk, či jazyk veřejné správy (*El administrativo o de las Administraciones .....Públicas*)
4. Notářský jazyk (*El notarial*)

Do první skupiny řadí legislativní jazyk, tedy jazyk právních textů, jehož bezekvivalentní terminologie bude probírána v praktické části této práce. Další skupinu tvoří jurisdikční jazyk, tedy jazyk soudců, do kterého patří například rozsudky, nebo usnesení. Do skupiny administrativního jazyka patří různé žádosti a zprávy. Jedná se o

---

¹⁷ DE MIGUEL, Elena, *El texto jurídico-administrativo: Análisis de una orden ministerial*, Círculo de lingüística aplicada a la comunicación, N°. 4, 2000 Universidad Autónoma de Madrid, 2000. Dostupné z: <http://webs.ucm.es/info/circulo/no4/demiguel.htm>

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 17.

jazyk veřejné správy. Poslední kategorií je notářský jazyk, do kterého spadají závěti, kupní smlouvy, zplnomocnění, a podobně.

Právní španělština je jazyk velmi charakteristický. Autoři tvrdí, že dva základní, velmi rozpoznatelné rysy právní španělštiny jsou neprůhlednost a nedostatek přirozenosti pramenící z morfosyntaktických rysů a lexika. Přitom, jak uvádějí, existují výrazy, kterými se dají mnohá zastaralá a nejasná slovní spojení nahradit vhodnějším ekvivalentem a tedy i snáze pochopit. Jako příklad uvádějí větu:

Las resoluciones firmes pasan en autoridad de cosa juzgada y el tribunal del proceso en que hayan recaído deberá estar en todo caso a lo dispuesto en ellas.

Zde lze podtržené spojení nahradit následujícím: dar firmeza de cosa juzgada.²⁰ Kromě nepřirozených konstrukcí právní španělština také oplývá formalismy, nadměru obsáhlým a strojeným lexikem a až zbytečně složitou syntaxí. Nejasnost právní španělštiny je nejzřetelnější v normativním jazyce zákonů, ovšem není výjimkou ani špatná, či dokonce nedostačující kvalita rozsudků, kde se nejedná jen o chyby stylistické, nýbrž o anakoluty, či chybnou syntax.²¹ Z toho vyplývá, že pro čtenáře, který se v tomto odvětví nepohybuje, či nedisponuje jistými znalostmi z oboru, mohou být texty právní španělštiny jen stěží pochopitelné.

To ovšem neplatí o právní španělštině textů Evropské unie. Ta je na první pohled o mnoho jasnější a pochopitelnější. Je oprostěna od výše zmíněných charakteristik, které jazyku ubírají na srozumitelnosti a je zmodernizovaná, včetně sjednocené terminologie. To si lze jednoduše ověřit za pomoci oficiálních webových stránek Evropské unie Eurlex²², kde si uživatel může vyhledat a právní dokumenty EU ve všech jejích úředních jazycích a pročítat si je.

2.3.2. Morfosyntaktické rysy

Právní španělština se dá právem považovat za zastaralou. K této charakteristice, která je právnímu jazyku vytýkána, přispívá i syntax španělských právních textů. Lze

---

²⁰ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 18

²¹Tamtéž, str. 21.

²²Dostupné z: <http://www.eur-lex.europa.eu/>

zmínit například časté užití času *futuro imperfecto de subjuntivo*. Tento slovesný čas je jedním z nejarchaičtějších rysů právní španělštiny, jelikož z běžného jazyka už prakticky vymizel a vyskytuje se nanejvýše v příslovích a ustálených slovních spojeních. V jazyce právním, především pak v legislativě, se vyskytuje i přes mnohé výhrady autorů manuálů týkajících se modernizace právní španělštiny.²³ Uplatňuje se především ve španělském Občanském zákoníku (Código Civil), kde je jeho výskyt ještě celkem obhajitelný, jako v příkladu z roku 1889, který uvádí Hughes a Alcaraz Varó:

*Por la simple derogación de una ley no recobran vigencia las que ésta hubiere derogado.*²⁴

Ovšem v následujícím příkladu z Trestního zákoníku z roku 1995 je jeho existence vcelku zbytečná:

*El que matare a otro será castigado, como reo de homicidio, con la pena de prisión de diez a quince años.*²⁵

Další tendencí, která přispívá k archaičnosti je *ablativo absoluto*, které podle DRAE značí eliptický výraz bez gramatické spojitosti se zbytkem věty, jejíž je součástí a na níž zároveň významově závisí. V právním a administrativním jazyce se vyskytuje pro svou stručnost, která je příznačná pro jazyk norem, pokynů, postupů a opatření. V některých textech se tento fenomén ovšem vyskytuje příliš často, což představuje problém porozumění textu jak pro překladatele, tak mnohdy pro rodilé mluvčí.

Příklady ablativo absoluto:

Cumplidos los trámites establecidos en el párrafo primero...

Presentada la demanda en tiempo y forma...

Oídas las partes...

Visto el expediente...

---

²³ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 103.

²⁴Tamtéž.

²⁵Tamtéž.

Vysoká frekvence gerundia je dalším charakteristickým jevem v syntaxi španělských právních textů. Nejen že je tato tendence zdrojem kakofonie, nežádka se také užívá nesprávně. Podle Alcaraze Varó a Hughese je zřejmé, že tento jev pramení z vlivu francouzského práva na španělské.²⁶ Často se vyskytuje jako sloveso vyjadřující trvání, a to společně se slovesem *estar*. Dále jako vyjádření děje, který probíhá současně s dějem jiným.

Jistým druhem gerundia je *el gerundio del BOE*, jehož forma je nesprávná, jelikož má naznačovat funkci adjektiva (*nombrando, resolviendo, derogando*). Dalším příkladem nesprávného užití je *gerundio de posteridad*. Jeho příklad se nachází v následující větě:

Se podrá recurrir al Presidente del Tribunal Superior o al Juez de Primera Instancia, quienes decidirán oyendo al Registrador.

Stejně tak jsou v právních textech častá *dlouhá nominální syntagmata*. Obvykle jsou tvořena několika slovesy, která jsou pospojována, předložkami a adjektivy, nebo adverbii. Přestože mohou působit problémy pro čtenáře, existují i dlouhá nominální syntagmata, která jsou zcela jednoznačná a pochopitelná²⁷:

La ley no provee instrumentos procesales estrictamente circunscritos a las previsiones actuales de protección colectiva de los consumidores y usuarios.

Dále lze zmínit také *pasivní konstrukce* (*Tienen derecho a que su caso sea resuelto por el tribunal que corresponda según normas predeterminadas.*) V právní španělštině se vyskytují velice často, a to zejména ve formě neosobního vyjádření. To se ve španělštině tvoří například pomocí sloves *ser*, či *resultar* (*Ello resulta chocante*). Pasivum má kromě impersonálního několik dalších druhů, jako například reflexivní pasivum (*Se cometieron varios atentados.*), perifrastické pasivum (*El banco fue atracado ayer por la tarde.*), atd.

Za stylisticky příznakový výrazový prostředek je rovněž považována antepozice adjektiv, která vyjadřuje nekontrastivní atribut nebo subjektivní a osobní dojem, spíše než objektivní fakt. (*El asunto es de una enorme complejidad.*) Z hlediska odborného jazyka

---

²⁶ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 5.

²⁷Tamtéž, str. 103.

je rovněž relevantní užívání některých stylisticky příznakových deiktorů (*en el presente contrato*).

Z výše zmíněných charakteristik je celkem zřejmé, že se mnohé z nich v určité míře podílejí na nepřírozenosti, která ve španělských právních textech zřejmá, a které si mnohdy všimne i rodilý mluvčí. I pro něho může být tento typ textu namáhavý na pochopení a dobrou orientaci v něm, k čemuž přispívá právě i zmiňovaná značně komplikovaná syntax. Čtivosti španělských právních textů nepřispívá ani výskyt kakofonie, tedy zvukového nesouladu, který není výjimečný. V právní španělštině se objevuje především jako časté opakování koncovek slov, a to nejčastěji *-mente*, či *-ción*:

Con otras reglas: no suspensión de la ejecución, condena en costas en caso de desestimación de aquella e imposición.

Podobně nepříjemný je pro receptora anakolut, neboli vyšinutí z větné vazby. Způsobuje nekoherentnost²⁸:

Los que perteneciendo, actuando al servicio o colaborando con las organizaciones o grupos terroristas tentaren contra las personas, incurrirán 1. En la pena de prisión de 20 – 30 años si causaran la muerte de una persona.

Elena de Miguelová také zmiňuje rozšířený fenomén nazvaný *quesuismo*.²⁹ Tedy substituci vztažného zájmena *cuyo* vztažným *que*, nebo přivlastňovacím *su*. Jako příklad lze uvést: **El demandante que su intención era...*

2.3.3. Lexikálně stylistické znaky

Lexikálně stylistické znaky velmi přesně vystihují autoři Alcaraz Varó a Hughes.³⁰ Jako první zmiňují časté užití archaických slovních spojení, a celkově velmi vyumělkovaných formulací (*fehaciente, óbice, otrosí, proveído*). S tím úzce souvisí také

---

²⁸ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 107.

²⁹DE MIGUEL, Elena, *El texto jurídico-administrativo: Análisis de una orden ministerial*, Círculo de lingüística aplicada a la comunicación, N° 4, 2000 Universidad Autónoma de Madrid, 2000. Dostupné z: <http://webs.ucm.es/info/circulo/no4/demiguel.htm>

³⁰ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 23 – 29.

sklon k uplatňování jazykových šablon (*Que estimando como estimo en parte la demanda interpuesta..., debo acordar y acuerdo.*) Podobně působí i hojně užívané předložkové vazby: *a instancia de, en virtud de, a tenor de lo previsto en el artículo, a favor de, por culpa de, alrededor de, junto a, conforme a, a efectos de, a instancias de*, a expresivní slovní spojení: *se personen en forma y comparezcan, daños y perjuicios, actor y demandante, se cita, llama y emplaza*. Za protipól těchto tendencí k archaičnosti se dá považovat další tendence právní španělštiny, a to vytváření termínů nových. To se děje často jako po vzoru příkladu dvojice *alimentista – alimentante*.³¹ Tato dvě slova byla utvořena ze slova *alimentos*, tedy „výživné“, neboli „alimenty“. Mezi neologismy patří i slova, která španělský slovník DRAE nezná. Jde většinou o slova, která již existují, ovšem v jiné formě (*necesariedad – namísto necesidad, causación – odvozené od causar*).

Ve španělských právních textech je jasně zřetelná lexikální redundance. Ta je úzce spojena se synonymií, která je v právní španělštině rozšířená. Je to shoda mezi dvěma, či více lexikálními jednotkami, kterou lze v rámci klasifikace rozlišit na synonymii absolutní a částečnou. Absolutní synonymie se vyskytuje jen zřídka. Jako její příklady lze uvést: *causa, pleito, litigio; actor, demandante*. Výrazně běžněji se lze setkat se synonymií částečnou. V tomto případě jeden výraz může obsahovat různé významy:

anular: revocar, rescindir, cancelar, casar, invalidar, resolver, dejar sin efecto, abolir, abrogar, suspender, suprimir, neutralizar, etc.

tramitar: sustanciar, gestionar, despachar, formalizar, preparar, cursar, instruir, diligenciar, etc.

Jedním z problémů, který vyvstává u tohoto typu synonym je, že mnohé lexikální jednotky, které jsou synonymy v obvyklém jazyce, nebývají vždy synonymy i v jazyce právním. To ovšem neplatí u dublet, či triplet, velice oblíbeného prostředku vyskytujícího se ve španělském právním jazyce, který rovněž přispívá k lexikální přesycenosti. Jedná se o dvojice, popřípadě trojice synonymních slov. Slouží k vyjádření přesného konceptuálního významu a také jako vyjádření důrazu. Autoři se pomocí nich snaží co

---

³¹ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 26.

nejpřesněji vystihnout požadovaný význam. Jejich nadmíra ovšem může přispívat k těžkopádnosti a přílišné obsáhlosti právních textů.³²

Příklady dublet:

*se personen en forma y comparezcan
serán nulos y no surtirán efectos
daños y perjuicios
riñas o pendencias
abogado o letrado
actor y demandante
cargas y gravámenes
inspección y vigilancia
debo condenar y condeno*

Ve španělských právních textech je dále patrná preference nominálních konstrukcí, které umožňují podání statické a sevřené výpovědi, což je pro odborný styl žádoucí. Nominalizací může být transformace výpovědi v nominální syntagma, jako v následujícím případě: *Rechazaron la oferta.* → *Su rechazo de la oferta...* Dále může označovat zformování substantiva z jiného slovního druhu, například adjektiva: *efectivo* → *efectividad*, slovesa: *recaudar* → *recaudación*, či jiného substantiva: *campesino* → *campesinado*. Pro nominalizaci, jak je zřejmé, je častá přípona *-idad*, *-miento*, *-ción*. Další forma nominalizace spočívá v užití tzv. "prázdného" slovesa společně se substantivem, které nese sémantický význam: *dictar una resolución* – místo *resolver*, *dar cumplimiento* – místo *cumplir*, *presentar reclamación* místo *reclamar*; *interponer recurso* namísto *recurir*).³³

2.3.4. Terminologie

Právní terminologie je zásadní pro téma této diplomové práce. V jedné z předchozích kapitol jsme se seznámili s její klasifikací podle M. Tomáška a V. Knappa.

---

³² ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 28.

³³ Tamtéž, str. 29.

Brian Hughes a Enrique Alcaraz Varó ji dle stupňů specializace dělí podobně:³⁴

- 1) Odborná slovní zásoba (*El vocabulario técnico*)
- 2) Částečně odborná slovní zásoba (*El vocabulario semitécnico*)
- 3) Slovní zásoba obecného jazyka často užívaná v právu (*El vocabulario general de uso, frecuente en Derecho*)
- 4) Ostatní (*Otros registros lingüísticos*)

„Odborná slovní zásoba“ zahrnuje odborná slova vyskytující se výlučně v právu (*albacea, exhorto, otrosí*). Skupina „Částečně odborné slovní zásoby“ je tvořena lexikálními jednotkami z běžného jazyka, které ovšem nabyly nového významu v rámci právní španělštiny (*deducir = alegar, instruir = investigar judicialmente*). Nejpočetnější je „Slovní zásoba obecného jazyka“, často užívaná v právu. Tato skupina je tvořena slovy z obecného jazyka bez ztráty vlastního významu. Hojně užívané je sloveso „*practicar*“ s významem *realizovat, uskutečnit*, dále jsou častá slova jako *oficina, escrito, autoridad, motivo, resolver, atd.* Do kategorie „Ostatní“ spadá zejména lexikum používané u soudu. Lze tedy hovořit o jazyku soudních znalců a profesionálů, ale i o zlodějské hantýrce a hovorových výrazech. Jedná se o jazyk z výpovědí svědků, často plný různorodého výraziva, syntaktických chyb, či dokonce vulgarit. Kapitola sama o sobě je například zločinecký žargon, v jehož slovní zásobě nalezneme mnoho výrazů pro policii (*bofia, cobani, maderos, pasma*), či vězení (*chirona, sombra*). Tyto pojmy pak často představují výzvu pro překladatele, či tlumočníky u soudu, kteří se musí rozhodovat, zda a jak termíny citově zabarví, či je zobecní a tím neutralizují.

Individuální lexikální jednotky v rámci právního jazyka Alcaraz Varó a Hughes ještě odlišují na základě jejich struktury. Rozdělují je do pěti kategorií:³⁵

- 1) Slova jednoduchá (*Las palabras simples*)
- 2) Slova složená (*Palabras compuestas*)
- 3) Slova komplexní (*Las palabras complejas*)
- 4) Slova odvozená (*Las palabras derivadas*)
- 5) Slova parasyntetická (*Las palabras parasintéticas*)

---

³⁴ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 56 – 63.

³⁵Tamtéž, str. 65.

Slova jednoduchá jsou převážně jednoslovné termíny. Často mohou nést v různých kontextech rozdílný význam (*efecto* - consecuencia/resultado, objeto/artículo, documento o valor mercantil, comienzo). Takové termíny mohou v kombinaci s dalšími tvořit složená slova, jichž ve španělském právním jazyce existuje velké množství. Dle stupně lexikalizace jejich složek se dále dělí na synapse, u nichž je stupeň lexikalizace nejvyšší (*robo a mano armada, partida de nacimiento*), disjunkce - (*falso testimonio, bienes gananciales, acoso sexual*) a kontrapozice (*contencioso administrativo, decreto – ley*.)

Komplexní slova jsou nominální syntagmata, jejichž jednotky jsou stabilně lexikálně spojeny a jsou často snadno zapamatovatelná. Ve španělštině se v právní sféře vyskytují poměrně hojně: *admitir a trámite, excederse en el uso de sus atribuciones, pasar a disposición judicial, diligencias para mejor proveer*.

Další kategorií jsou slova odvozená. Ta jsou charakteristická pro právní španělštinu příponou -al (*judicial, jurisdiccional, constitucional, ambiental*). Tato přípona je velmi produktivní. Počet slov, která ji obsahují neustále narůstá, a to zejména pod vlivem angličtiny (*educacional, operacional*). Častá je také předpona *ante-, auto-, sobre-* (*anteproyecto, sobreseimiento*). Taktéž se vyskytují přípony pocházející z participia přítomného času i minulého: participium presenta: *demandante, recurrente, proponente, querellante*; participium minulého času: *imputado, procesado*, etc. Do této skupiny lze rovněž zahrnout dvojice slov, jako *querellante y querellado, demandante y demandado, donante y donatario, mandante y mandatario*.

Poslední skupinou jsou slova parasyntetická. Ta se tvoří připojením předpony i přípony současně, přičemž tento základ neexistuje nezávisle na příponě. Například slovo *excarcelar* vzniklo připojením předpony *ex-* ke slovu **carcelar*, které jako samostatné slovo neexistuje.

Jelikož španělskou právní terminologii ve významné míře obohatily další jazyky, nabízí se výčet těch nejvýznamnějších zdrojů tohoto lexika. Stejně tak jako se vyvíjel španělský jazyk jako takový, vyvíjela se i právní španělština. Svůj podíl na tom měly v historii především jazyky národů, které určitých způsobem ovlivňovaly Pyrenejský poloostrov. Tak byla španělština obohacena zejména o mnohé latinismy, helénismy a arabismy. V současnosti na ni mají nejvýznamnější dopad galicismy a především anglicismy, které zeširoka prostoupily do všech sfér jazyka. Lexikum pocházející z těchto

dvou skupin tvoří především výpůjčky a kalky. Pro překlad textů je výhodou být si vědom původu některých slov, jejichž překlad nemusí být na první pohled jednoznačný.

Za základní pramen španělské právní terminologie jsou bezpochyby považovány latinismy, kterými právní španělština přímo oplývá. Část z nich autoři nazývají „latinismos crudos“.³⁶ Tyto výrazy byly z latiny převzaty jako výpůjčky ve své původní podobě. Mnohá z nich se dodnes užívají i v každodenním jazyce.

Příklady:

Latinismus	Český překlad
<i>a priori</i>	<i>v první řadě</i>
<i>conditio sine qua non</i>	<i>nezbytná podmínka</i>
<i>lapsus calami</i>	<i>přepsání, chyba v přepisu</i>
<i>memorándum</i>	<i>dohoda</i>
<i>modus vivendi</i>	<i>způsob života</i>
<i>mortis causa</i>	<i>pro případ smrti</i>
<i>mutatis mutandis</i>	<i>změnit změnitelné</i>
<i>persona non grata</i>	<i>nežádoucí osoba</i>

V druhé skupině se nachází slova výlučně právního charakteru, z latiny odvozená. Jedná se o slova s právním významem, či slova v právu užívaná, utvořená předponami z klasické latiny.

Příklady:

Slovo odvozené	Latinský originál
<i>abogado</i>	<i>advocatus</i>
<i>abortas</i>	<i>abortare</i>
<i>cuero del delito</i>	<i>corpus delicti</i>
<i>delicto</i>	<i>delictum</i>
<i>muerte civil</i>	<i>mors civil</i>

³⁶ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, El español jurídico. Barcelona: Ariel, 2002. str. 32 – 35.

Jako třetí skupinu latinismů autoři uvádějí slova s latinskými předponami.³⁷

AB-: abdicar, absolver

DIS-: disculpa, discrecional

EX-: exculpar, exclusión

RE-: repregunta, requerimiento

SUB-: subsidio subvención

Existují také latinismy, které se do španělštiny dostaly prostřednictvím jiných jazyků, obzvláště pak z angličtiny. Jako příklad lze uvést *absentismo* z anglického originálu *absenteeism* (v češtině *absentérství*), či *beneficio de inventario*. To je kalk anglického pojmu *benefit of inventory* (*dědění s výhradou inventáře*).

Dalším zdrojem lexika právní španělštiny jsou helénismy. Jejich velká část se dostala do španělské terminologie skrze latinu, francouzštinu, či dokonce angličtinu. Většina odborných termínů pocházejících z řečtiny působí zastarale a nachází se zejména v textech historického práva. Přestože mnoho z nich má již modernější ekvivalent, některé výrazy jsou stále hojně užívány.³⁸

Příklady:

Helénismus	Český překlad	Termín v jiném jazyce
<i>ácrata</i>	<i>anarchista</i>	-
<i>amnistía</i>	<i>amnestie</i>	-
<i>democracia</i>	<i>demokracie</i>	aj. <i>democracy</i> , fr. <i>démocratie</i>
<i>enfiteusis</i>	<i>pacht</i>	aj. <i>emphyteusis</i> , fr. <i>emphytéose</i>
<i>hipoteca</i>	<i>hypotéka, zástavní právo</i>	fr. <i>hypothèque</i>

Jako třetí klasický zdroj se uvádějí arabismy. Přestože ve španělštině obecně existuje spousta arabismů, těch právního charakteru příliš mnoho není.³⁹ Poměrně snadno je lze ovšem rozpoznat pomocí podle násloví *al-*, které v arabštině zastává funkci určitého

³⁷ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 35.

³⁸ Tamtéž, str. 36.

³⁹ Tamtéž, str.37.

členu. Je však nutno podotknout, že ne všechna slova ve španělštině začínajícími na *al-* jsou arabského původu, což lze s jistotou určit s pomocí etymologického slovníku.

Příklady:

Arabismus	Český překlad
<i>albacea</i>	<i>správce dědictví</i>
<i>alquiler</i>	<i>nájem, pronájem</i>
<i>alevosía</i>	<i>úkladnost trestného činu</i>

Mezi moderní zdroje španělského běžného, ale i právního jazyka patří anglicismy a galicismy. Nepochybně nejdůležitějším a také nejbohatším zdrojem španělštiny 20. a 21. století jsou právě anglicismy. Jedná se zejména o slova přejatá, a o kalky. Přejatá slova zůstávají gramaticky zachovalá, většinou se přizpůsobuje pouze jejich výslovnost (*cashflow, gangster, marketing*). Důsledkem vědecko-technického pokroku se objevují právě v tomto odvětví. Co se práva týče, z důvodu rozmachu mezinárodního obchodu se hojně vyskytují především v obchodním právu.⁴⁰

Příklady:

Španělský termín / alternativa	Anglický originál	Český překlad
<i>arresto / detención</i>	arrest	zadržení
<i>caso / pleito, proceso</i>	case	případ, soud.spor, proces
<i>corredor de la muerte</i>	death row ⁴¹	cela smrti

Galicismy, termíny převzaté z francouzštiny, se v právní španělštině vyskytují převážně jako kalky: *a mano armado, hecho consumado*, výpůjčky: *aval, cupón*, a slova s příponou *-aje* (*chantaje, sabotaje, peaje*) anebo *-ción* (*promoción, automatización*). Mnohé také pocházejí ze staré, či středověké francouzštiny:

⁴⁰ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 38.

⁴¹*Death row* je česky nejčastěji překládána jako *cela smrti*. Jedná se o celu vězňů odsouzených k trestu smrti v USA.

Příklady:

Španělský termín	Původní termín	Český překlad
<i>ancestro</i>	<i>estrangier</i> (ze staré francouzštiny)	předek
<i>gabinete</i>	<i>gabinet</i> (ze středověké francouzštiny)	(vládní) kabinet
<i>ultraje</i>	<i>outrage</i> (ze staré francouzštiny)	urážka

V případě galicismů se nezdá, že se jedná o slovní zásobu pramenící z obchodu (*finanzas*) a také politiky (*parlamento*). Časté jsou i lexikální galicismy, které obsahují předložku >a<. *A fondo perdido* (z francouzského *à fonds perdu*), v překladu (*půjčka bez záruky, nezajištěný*); a také syntaktické galicismy, rovněž využívající tutéž předložku: *efectos a cobrar* (*pohledávky*).⁴²

2.4. Překlad právního jazyka

V této a následujících kapitolách se práce již bude věnovat překladu. Překlad obecně lze považovat za určitou formu komunikace mezi rozlišnými kulturami. Za jednu z jeho základních vlastností tedy můžeme považovat právě tento interkulturní rozměr. Styk dvou rozdílných kultur s sebou ovšem může přinášet řadu problémů. Jedná se jak o problémy s kódem, tak o problémy související s porozuměním souvislostí výchozího textu a kontextové souvislosti. Bez porozumění výchozího textu se autor překladu může setkat s rizikem, že v překladu bude zbytečně chybovat, a to zejména z důvodu nepochopení rozdílů založených na kulturních odlišnostech. V důsledku tak může překládaný text zcela ztratit svůj původní smysl. Jak zdůrazňuje Knittlová, nestačí pouze rozumět jednotlivým slovům a strukturám v původním textu, nýbrž také účelu textu a jeho kulturnímu pozadí.⁴³ Překladatel by tak měl dobře znát prostředí jazyka originálního textu, tedy kulturní a historické souvislosti, ale také zároveň tzv. pragmatický kontext, tedy socio-kulturní rovinu cílového jazyka. Z těchto důvodů je logicky jednodušší překlad technicky zaměřených textů, kde většinou existuje specializovaná terminologie a

⁴² ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 39 – 41.

⁴³ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 27.

výrazivo, které má ve většinové míře ekvivalenty. Oproti tomu u překladu textů uměleckých, anebo textů založených na kultuře, což je příklad i právních textů, je třeba přihlídnout ke komunikační funkci.

Překladařství v oblasti práva významně nabylo na významu vznikem a postupným rozšiřováním Evropské unie a schengenského prostoru. V rámci EU se začaly překládat soudní spisy, právní normy, atd. Volný pohyb osob zapříčinil mnohé soudní spory mezinárodního charakteru, kde je přítomnost překladatelů či tlumočnicků nezbytná. Větší potřebu odborníků zabývajících se právním překladem potvrzuje i Raquel Martínezová, která nárůst objemu jejich práce zdůvodňuje globalizací a zároveň upozorňuje na nutnost přesného překládání.⁴⁴ Disciplíny související s překladem právních textů se od počátku 21. století rozvíjejí. Jmenovat lze například právní lingvistiku, srovnávací právní lingvistiku, nebo právní lexikografii. Ve světových jazycích vznikají také překladové právní slovníky.⁴⁵

Jednou z nejdůležitějších složek právního jazyka je odborná terminologie, která zároveň mnohdy představuje problémy při překladu. Důvodem je fakt, že se postupem času vyvíjí, a v jednotlivých zemích se může diametrálně odlišovat, navzdory snahám o její sjednocení. Kromě terminologie může překážku představovat zvládnutí textu jako celku.⁴⁶ Odborníci jako Tomášek, Alcaraz Varó, Hughes a Martínezová se shodují na tom, že se právní překlad od jiných oblastí odborného překladu liší v nutnosti brát v úvahu asymetrii rozdílných právních systémů.⁴⁷ A proto, jak již bylo zmíněno, by překladatelé měli mít alespoň základní kulturní a lingvistické vědomosti týkající se výchozího i cílového jazyka, případně by si své znalosti měli v rámci přípravy doplnit.

Při překladu právních textů je si třeba být vědom toho, že nejdůležitější je danou informaci přenést co nejvěcněji a nejjednoznačněji. Překladatel by se měl vyvarovat snahám o slohovou či lexikální pestrost a měl by se naopak držet vyjadřovacích prostředků běžné používaných v daném typu textu.⁴⁸ Existuje několik prvků, které ovlivňují překladatelskou strategii. Patří mezi ně povaha a funkce původního textu, jeho

---

⁴⁴ MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003.

⁴⁵ CHROMÁ, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. str. 12.

⁴⁶ SKOUMALOVÁ, Zdena. *Jaké druhy překladu známe*. In: Kufnerová, Zlata – kolektiv: *Překládání a čeština*, Jinočany: H&H, s. 22–38. 1994. STR. 25 – 26.

⁴⁷ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 2003. str. 89.

ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 50.

MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003. str. 730.

⁴⁸ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 136.

autor, dále místo, čas a situační kontext vzniku a samozřejmě také překladatel. Na něm záleží, jakou si vybere překladatelskou strategii, či techniku překladu.

2.4.1. Problematika překladu

Asi nejproblematictější omezení při překladu právních textů z češtiny do španělštiny a naopak, se podle J. Peškové nacházejí na lexikální a textuální úrovni.⁴⁹ Mnohá z nich zmiňují ve své knize Varó a Hughes, kteří poukazují zejména na lexikální nepřesnost a syntaktickou mnohoznačnost.⁵⁰ U obojího se vyskytují problémy při interpretaci. Jako první se autoři věnují polysémii. Polysémie je jedním z nejbohatších prostředků k rozšiřování a inovaci lexika. Proto se tento populární stylistický prostředek využívá v rámci mnoha stylů, včetně toho odborného. A v právním jazyce má rovněž své místo. Právní španělština je například stejně polysémická, jako hovorová španělština. To ovšem přináší vážné problémy v momentě, kdy je třeba takové texty překládat. Pak je třeba se vypořádat s významovou mnohoznačností. Kupříkladu i tak základní slovo jako je *derecho* má několik možných významů:

1. *Derecho: právo*, jakožto synonymum slova *privilium*, *výsada*; antonymum slova *povinnost*
Tiene todo el derecho de.. / Ha hecho valer sus derechos.
2. *Derecho – právo* jakožto soubor principů, norem a pravidel
Ser conforme a Derecho./ Reclamar en Derecho.
3. *Derecho – právo* jakožto disciplína, věda
Mi hermano estudia Derecho.

Lze najít i případy protikladné polysémie, kdy jedno slovo má v různém užití opačné významy. Jako příklad lze uvést sloveso *sancionar*, které lze přeložit jako „potvrdit“, „schválit“. Jako v následující větě: *El pleno sancionó las medidas adoptadas por la comisión de trabajo*. Ovšem opačný význam má toto sloveso ve větě *El tribunal de justicia sancionará a los Estados miembros incumplan alguno de los artículos del Tratado*. Kde by se přeložilo jako „potrestat“ či „penalizovat“.⁵¹

⁴⁹ PEŠKOVÁ Jana, *Límites de la traducción de textos jurídicos del español al checo*, In Králová J. (ed.) *Posibilidades y límites de la Comunicación Intercultural*. Ibero-americana Pragensia. Supplementum 27/2011. Univerzita Karlova v Praze. s.193 – 197. 2011. str 194.

⁵⁰ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 81.

⁵¹ Tamtéž, str. 83.

Dalším jevem, který přináší obtíže při překladu podobně jako polysémie, je homonymie. Homonyma jsou slova se shodnou výslovností, či grafickým zápisem, ovšem s rozdílným významem. Dvě klasická homonyma právní španělštiny jsou *casar* a *fallar*.⁵² *Casar* může znamenat *vdát se/ oženit se*, a bylo odvozené ze slova „casa“. V jiném kontextu, kdy je sloveso *casar* odvozené z latinského *cassere* (= zničit, rozbít), znamená „anulovat“, „zrušit“. Co se týče slovesa *fallar*, lze jej překládat jako „selhat“, „nezdařit se“. V tomto případě je slovo odvozeno od latinského slova *falsum*. V jiných případech může toto sloveso znamenat „rozhodnout“, „vyřešit“, „odsoudit“.

Překladatel by měl fenomény jako je polysémie a homonymie brát v potaz a snažit se vyhnout chybám, které při překladu mohou vzniknout. Předcházet se jim dá zejména ověřováním významů slov ve výkladových slovnících. Stejně tak jako v případě dalších problémů překladu, a to paronymie a tzv. *falsos amigos*⁵³. Jedná se o příbuzné pojmy, které jsou si podobné buď z toho důvodu, že jsou odvozeny ze stejného kořene slova, nebo protože se mezi nimi objevila formální podobnost. Spousta termínů z právní španělštiny, francouzštiny či angličtiny pocházejí ze stejného kořene, a tak jsou jejich významy shodné, či podobné, tak jako v následujících případech:

Španělský pojem	Pojem v AJ a FJ	Význam v ČJ
<i>connivencia</i>	<i>connivance - connivence</i>	<i>Spolčení (při zločinu), tichý souhlas, schvalování</i>
<i>complicidad</i>	<i>complicity - complicité</i>	<i>Spoluvina, spoluúčast, napomáhání (při trestném činu)</i>
<i>difamación</i>	<i>defamation - diffamation</i>	<i>Pomluva, hanobení, očerňování</i>
<i>jurisdicción</i>	<i>jurisdiction - juridiction</i>	<i>Jurisdikce, (soudní) pravomoc</i>

Podobné termíny v různých jazycích většinou pocházejí ze stejného zdroje. A ačkoliv některé si náležitý význam ponechaly, jiné jej mohly pozměnit, a to i takovým způsobem, že často mohou svádět k neadekvátnímu překladu. Například španělské slovo

⁵² ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002, str. 85.

⁵³ Tamtéž.

demandante znamená ve francouzštině *demandeur*, ale *demandado* není *demandé* jak by se mohlo zdát, ale *défendeur*. Stejně tak *evicción* (povinnost kupujícího odevzdat zakoupené zboží na základě soudního, nebo správního rozhodnutí) není přejato z anglického *eviction* (vystěhování na soudní příkaz). *Actor* (žalobce) – není *herec* jako v angličtině. Ačkoliv v historických pramenech se tento termín užíval se stejným významem. Tím spíše, že původní latinský význam slova *actor* byl opravdu „žalobce“ ale také „státní zástupce“.⁵⁴

V právních textech lze také narazit na metafory. S užíváním obrazných vyjádření někteří odborníci na právo nemají problém, ačkoliv upozorňují na obtíže, které mohou vyvstat při jejich hojném uplatňování. Zmiňován je především fakt, že metafory mohou být zdrojem nepřesnosti.⁵⁵ Jednu metaforu z právního pole zná pravděpodobně téměř každý laik, a to jak ve španělské verzi: *La justicia es ciega*, tak v té české: *Spravedlnost je slepá*.

Jak po vzoru ostatních autorů zmiňuje Borja Albi, velká část obtíží, se kterými se překladatel setkává, pochází z asymetrie mezi právními systémy. Jedním z problémů je proliferace příslušných ekvivalentů, která značí existenci tzv. dvojí terminologie, plynoucí z terminologické nasycenosti odborné terminologie a existence vlastní terminologie (frazologie) pro dané téma. Především pak ale překladateli působí problémy neexistence příslušného ekvivalentu (též známá jako nulová ekvivalence nebo bezekvivalence), které se budou detailněji věnovat nadcházející kapitoly.⁵⁶

2.4.2. Specifika právní španělštiny v porovnání s češtinou

Odlišnosti právních systémů, které mohou ve vysoké míře přispět k existenci bezekvivalentních termínů, jsou ve velké míře odrazem historických událostí. Ty v průběhu času ovlivňují různé aspekty daného jazyka. O zdrojích, respektive etymologii španělské právní terminologie, již pojednávala jedna z předchozích kapitol. Co se týče právní češtiny, je nutno podotknout, že jako ve španělštině se v ní využívá spousta latinismů. Její historie ovšem není tak dalekosáhlá, jako historie právní španělštiny. Jeden z významných vlivů na její terminologii, bylo v minulosti její zrovnoprávnění s němčinou

---

⁵⁴ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 89.

⁵⁵ Tamtéž, str. 91.

⁵⁶ BORJA ALBI, Anabel, *El texto jurídico inglés y su traducción al español*, Barcelona: Ariel, 2000. str. 162.

a posléze úplný zákaz jejího užívání ve státní správě v 18. století. Tehdy byla česká terminologie nahrazena německou. K obnově české slovní zásoby přispělo zejména vydání pětidílného Slovníku česko-německého (1835–1830) Josefa Jungmanna, který také studoval práva a nepochybně ovládal právní terminologii. Podle článku *Jazyk právní komunikace* autora Jana Kořenského měla v polovině 20. století na český právní systém vliv ruská právní kultura. Tento vliv pominul zhruba v 90. letech, kdy jej vystřídal vliv kontinentální anglosaské právo,⁵⁷ což simultánně působilo také na jazyk. Na konci 90. let a na počátku 21. století se dostal do popředí vliv práva Evropské unie.

Španělský právní jazyk je oproti českému celkem odlišný. Kromě historického vývoje je to dáno mnohými faktory od geografického umístění až po kulturní zvyklosti. Již na první pohled je v právní španělštině zjevná tendence k explicitním výrazům. Španělské texty a sdělení právního charakteru jsou mnohem obsáhlejší, než v češtině. To je zásluhou například již zmíněné lexikální redundance, resp. hojně užívaných dublet, které se v českém právním jazyce nevyskytují. Příčinu hutnosti právní španělštiny lze hledat i ve velkém množství jazykových šablon (*A tenor de lo previsto en el artículo... – V souladu s ustanovením...*). Šablony se ovšem vyskytují i v právním jazyce českém, ačkoliv v menší míře. Tato obsáhlost španělského právního jazyka odporuje požadavkům legislativní techniky popisované V. Knappem, konkrétně stručnosti a jednoduchosti, se kterou se lze setkat právě v českém právním jazyce.⁵⁸

Ani archaičnost charakteristická v právní španělštině se nedá považovat za rys vyskytující se v českém právním jazyce. Zde naopak existuje zřetelný požadavek na přesnost ve vyjadřování. Oproti tomu v tom španělském jsou některé termíny, slovní spojení a jazykové šablony po staletí neměnná, a na rozdíl od obecného jazyka, který se neustále mění a vyvíjí, se uplatňují ve stejné podobě (*elevant un escrito, decaer en su derecho, otrosí, proveído*). Proto také představují problém při překladu, kdy by věrný překlad často v češtině mohl znít velice zastaralé až archaicky. Podle Jany Peškové je v podobných případech lepší vyhnout se doslovnému překladu a pokusit se o nalezení vhodné jazykové šablony v cílovém jazyce, nebo problematickou část pokud možno nepřekládat.⁵⁹

---

⁵⁷ KOŘENSKÝ, Jan. Jazyk právní komunikace. In František Daneš a kol.: Český jazyk na přelomu tisíciletí. Praha: Akademia, 1997, str. 87.

⁵⁸ KNAPP, Viktor. *Právní pojmy a právní terminologie*. In: Státní správa: Bulletin Ústavu Státní správy 4, 1978, s. 5 – 67. str. 66.

⁵⁹ PEŠKOVÁ Jana, *Límites de la traducción de textos jurídicos del español al checo*, In Králová J. (ed.) *Posibilidades y límites de la Comunicación Intercultural*. Ibero-americana Pragensia. Supplementum 27/2011. Univerzita Karlova v Praze. s.193 – 197. 2011. str. 195.

Z těchto hledisek se právní španělština pro příjemce jeví jako hůře pochopitelnější, než právní čeština, která je oproti tomu věcná, stručná a přehledná. Jako příklad můžeme uvést jeho výraznou syntaktickou stránku, která má velký význam pro přesnost právního vyjadřování, jak uvádí Knapp. Zároveň také ale dodává, že právě syntaktické problémy v právním jazyce jsou závažnější a častější, než problémy jiné.⁶⁰ Z těch ostatních udává například výskyt synonym, která jsou podle něho krajně nežádoucí z toho důvodu, že jejich užívání v právních předpisech snižuje přehlednost právního řádu a tím i jeho srozumitelnost.⁶¹ Ve srovnání s českou právní terminologií, v té španělské existuje celá řada synonym. Jako příklad lze uvést mnoho způsobů, jak vyjádřit „*podat/ vznést žádost*“:

<i>cursar</i>	<i>la petición</i>	<i>dirigir</i>	<i>la instancia</i>
<i>hacer</i>			
<i>dirigir</i>			
<i>elevantar</i>		<i>echar</i>	
<i>entablar</i>			
<i>interponer</i>		<i>hacer</i>	
<i>poner</i>			
<i>presentar</i>		<i>radicar</i>	
<i>radicar</i>			

Dalším rozdílem mezi popisovanými dvěma právními jazyky je užití velkých písmen. Ve španělštině se některá substantiva píše jak s velkým prvním písmenem, tak s malým.⁶² S velkým počátečním písmenem se zpravidla píše názvy institucí, administrativních oddělení, veřejných budov, politických stran, atd.: *el Gobierno, el Estado, Ayuntamiento de Santander, Biblioteca Nacional, Policía*. S velkým písmenem můžeme vidět i názvy právních profesí, dokumentů, či různých pojmů: *Juez, Magistrado,*

⁶⁰ KNAPP, Viktor. *Právní pojmy a právní terminologie*. In: Státní správa: Bulletin Ústavu Státní správy 4, 1978, s. 5 – 67. str. 21.

⁶¹ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 64.

⁶² ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 114.

Fiscal, Código Civil, Derecho español, etc. Nutno dodat, že mnohé pojmy se píší s velkým či malým počátečním písmenem často beze změny významu

Aby byla formální úprava právního jazyka jednotná a ustálená, často se uchyluje k tvorbě různých příruček, manuálů, či dokonce závazných předpisů, které udávají různá pravidla a požadavky. V České republice jsou požadavky na tvorbu právních předpisů a jejich jazyk upraveny v Legislativních pravidlech vlády. Konkrétně článek 40 se věnuje terminologii v právních předpisech. Uvádí se v něm, že Právní předpis musí být terminologicky jednotný. Pokud je nutné uvést právní termín nový, je třeba jej blíže vymezit definicí. Je třeba respektovat všeobecně uznaný význam slov, přičemž pokud není možné se vyhnout užití slova s více významy, musí být jasné, v jakém významu se daný výraz užívá. Cizí slova lze používat ve výjimečných případech, jsou-li součástí právní terminologie, nebo se běžně užívají v jazyce upravovaného oboru a nelze je vhodně nahradit českým pojmem. Dále se zde uvádí, že: „*V textu právního předpisu se používá oznamovacího způsobu přítomného času, zpravidla jednotného čísla; pozorně je třeba používat výrazů, které mají totožný tvar ve dvou, popřípadě více pádech.*“⁶³

Co se týče španělštiny, RAE na svých internetových stránkách⁶⁴ poukazuje na novou knihu *Libro de estilo de la Justicia*, která byla vytvořena z důvodu poskytnutí návodů, či rad, jak správně užívat jazyk ve všech právních odvětvích. Je rozdělena do tří částí a věnuje se chybnému tvoření odstavců, užití rodu, času, latinismům, varuje před špatně tvořenými konstrukcemi, nebo anakoluty. Obsahuje také obecná pravidla týkající se sémantiky, užití velkých písmen, interpunkci a mimo jiné ortografii.⁶⁵

2.5. Závěr teoretické části a metodologická východiska

V předchozích kapitolách teoretické části práce byl charakterizován právní jazyk jakožto styl jazyka odborného. Právní terminologie byla rozdělena na právní termíny, slovní spojení a jazykové šablony. Byly popsány základní rysy právní španělštiny, spolu s morfosyntaktickými a lexikálně stylistickými znaky. Dále byla probírána terminologie právní španělštiny včetně jejích zdrojů, jimiž jsou z pohledu historie latinismy, helénismy,

---

⁶³ Legislativní pravidla vlády, usnesení vlády ze dne 19. března 1998 č. 188 //36/2010 LPr. Znění účinné od 11. 10. 2010.

⁶⁴ Dostupné z: <https://www.rae.es>

⁶⁵ Real Academia Española y Consejo General del Poder Judicial, *Libro de estilo de la Justicia*. Madrid: Espasa, 2017.

arabismy a z pohledu současnosti se pak jedná o galicismy a zejména anglicismy. V dalších kapitolách se práce věnovala překladu právního jazyka. Nakonec jsme se stručně seznámili s problematikou překladu, která je spojena zejména s problémy polysémie, homonymie a asymetrií mezi právními systémy, což úzce souvisí s bezekvivalentním lexikem. Nakonec byly stručně popsány odlišnosti právního jazyka španělského a českého.

V části praktické si tato práce klade za cíl vymezit a definovat právní lexikum s nulovou ekvivalencí v českých a španělských odborných textech s právním obsahem. Pokud jde o metodologii, tato práce se opírá především o Tomáškův výklad týkající se vnitrojazykového a mezijazykového překladu. Právě takto Tomášek překlad právního jazyka rozlišuje. Aby se vůbec mohl začít uskutečňovat překlad z jednoho jazyka do druhého, je podle autora třeba provést překlad vnitrojazykový. Vnitrojazykovým překladem chápe překlad intrasémiotický, tedy ten, který se provádí uvnitř právního jazyka. Vnitrojazykový překlad „*udílí význam právním projevům, zjišťuje jejich designáty, ale nikoliv pro účely aplikace práva, čili pro účely intersémiotického (mezijazykového) překladu.*“⁶⁶ Jde v něm o vztah právního projevu a jazykového znaku, jelikož se jedná o metajazykový proces. Existuje několik metod jak dospět k úspěšnému intrasémiotickému překladu. Tomášek popisuje metodu sémantickou, logickou, systémovou, historickou a geografickou.⁶⁷ Pro tuto práci se jeví jako nejvhodnější metoda sémantická, jíž je možné zjistit obsah a význam právních projevů, aby se následně mohla řešit míra jejich ekvivalence a následný překlad. Právě tato metoda odhaluje významové přesahy a kombinace, tedy míru ekvivalence.

Po zajištění překladu vnitrojazykového, lze přikročit k překladu mezijazykovému. U něho Tomášek upozorňuje především na problém různosti právních systémů, ale i na jazykové odlišnosti.⁶⁸ K tomu dodává, že „v procesu překladu právních projevů je úkolem překladatele převést text z VJ do CJ tak, aby obsah zůstal neporušen a přeložený text odpovídal jazykovému úzu i normě CPJ.“⁶⁹

V následných kapitolách se bude práce věnovat ekvivalenci, její míře a funkční ekvivalenci. Aby bylo možné demonstrovat kontrastivní rozdělení míry ekvivalence na konkrétních příkladech, bude vybrána skupina termínů, které budou podrobeny

---

⁶⁶ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 50.

⁶⁷ Tamtéž, str. 52.

⁶⁸ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 89.

⁶⁹ Tamtéž, str. 90.

zkoumání. Bude zjišťován jejich význam v právním řádu, ze kterého pocházejí, a jejich protějšky z dostupných dvojjazyčných slovníků, korpusu a právních databází. Bude se pracovat především s paralelním korpusem ČNK Intercorp, terminologickou databází IATE, databází právních textů Eurlex a databází textů Soudního dvora EU - Curia. Tři poslední databáze jsou vyvinuty institucemi EU, což zde ovšem není překážkou, jelikož jak sám M. Tomášek tvrdí:

„Právní projevy Evropské unie vycházejí z obecné slovní zásoby národních jazyků, jsouce doplňovány na základě doplňkové odborné kompetence, získané procesy praktické činnosti orgánů EU. Používání jednotlivých právních projevů má sociální a kulturní rozměr a slovník evropského práva, čili práva ES, se neustále vyvíjí, obnovuje a doplňuje v závislosti na tom, jak potřeba nových výrazů vyvěrá z přirozených potřeb, zejména hospodářského života současné Evropy.“⁷⁰

Záměrem zkoumání bude zjistit nejpoužívanější protějšek termínů a jejich význam a užití v právním řádu. Pokud bude nalezen termín, který jeví znaky nulové ekvivalence, bude kvalifikována užitá překladatelská strategie, pokud byla uplatněna. Pokud protějšek nalezeného nulového ekvivalentu neexistuje, bude navrhnutá nejvhodnější metoda jeho překladu. Na závěr je ještě nutno podotknout, že autorka této práce nemá právní vzdělání, a tak je práce pojata spíše než z hlediska právníka – překladatele, z hlediska začínajícího překladatele, pro něhož je nutností se s danou problematikou poprvé seznámit.

Praktická část

3. Ekvivalence

Po úvodu do problematiky právních textů a vytyčení si metodologických východisek v teoretické části práce je třeba se blíže seznámit s termínem „ekvivalence“. Je již všeobecně známo, že výchozí a cílový text nikdy nebudou identické. Ovšem rozhodně by měly být ekvivalentní. Při překladu se tedy nehledá identičnost, ale

---

⁷⁰ Tamtéž, str. 11.

ekvivalence.⁷¹ Překladaelé, zejména ti začínající, se nezřídka zaměřují na přesnost obsahu původního textu, či na jeho doslovný překlad, přičemž často zapomínají na konceptuální mezery, neboli „vacíos conceptuales“, vytvořené odlišnostmi kultur, na které upozorňuje Martínezová. Přitom dodává, že čím více kulturně spjaté termíny budou, tím obtížnější bude nalézt ekvivalent v jiném jazyce.⁷² Ekvivalence byla a stále je zásadním problémem translologie. Podle Alcaraze Varó a Hughese ji můžeme chápat jako zachování významu dané skutečnosti ve dvou různých jazycích pomocí lingvistických prostředků.⁷³ Tomášek ji v rámci právního překladu definuje jako „*existenci odpovídajících právních projevů ve VPJ a v CPJ.*“⁷⁴ „Odpovídajícími projevy“ autor nemá na mysli „projevy totožné“, jelikož z důvodu odlišnosti jazyků to ani není možné. Proto je dle autora třeba se spokojit s ekvivalencí podstatné části obsahů právních pojmů a připustit si existenci jistých rozdílů.⁷⁵

Existuje několik druhů ekvivalence. Ty ve své knize popisuje Dagmar Knittlová⁷⁶. Zmiňuje ekvivalenci gramatickou, týkající se kategorie čísla, gramatického rodu, osoby, času, vidu či slovesného rodu. Dále ekvivalenci textovou, která se týká náležité organizace textu, jeho informační struktury, koheze a koherence. Třetím typem je ekvivalence pragmatická, v rámci které se popisuje nutnost „*ukotvení ve specifickém situačním a zkušenostním kontextu daného jazykového společenství.*“⁷⁷ Bere tedy v potaz zcela kontextualizovaný význam s jeho implikacemi i předpoklady, přičemž jeho nerespektování může vést k chybné interpretaci textu ze strany čtenáře. Ekvivalence, které se věnuje tato práce, je ekvivalencí lexikální. Jedná se konkrétně o překladové protějšky kontextově zapojených lexikálních jednotek, u nichž lze vyzorovat zřetelné rozdíly v oblasti významových složek pragmatických i denotačních. Právě ty vyplývají „*z různého pojmenovávacího přístupu ve výchozím a cílovém jazyce, z nestejně úrovně abstrakce, zaujímání neshodných hledisek ke skutečnosti, ze zdůrazňování odlišných rysů znaku.*“⁷⁸ Všechny tyto typy ekvivalence by měl překladael znát, a zároveň by je měl být schopen i rozlišovat.

---

⁷¹ ALCARAZ VARÓ, Enrique, "Anisomorfismo y lexicografía técnica". En: GONZÁLEZ L. y HERNÚNEZ P. (ed.), Las palabras del traductor. Bruselas: EsLetra, p. 201-220. 2004. str. 202.

⁷² MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003. str. 731 - 732.

⁷³ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 48.

⁷⁴ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 113.

⁷⁵ Tamtéž, str. 113 – 114.

⁷⁶ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 92, 96, 104.

⁷⁷ Tamtéž, str. 104.

⁷⁸ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 33.

Pouhá ekvivalence při překladu ovšem nestačí. Proto se také užívá pojem „funkční ekvivalence“. Funkční ekvivalence je vykládána různě. A. Popovič ze slovenské školy ji definuje jako „*funkční rovnocennost prvků originálu i překladu s cílem dosáhnout výrazové shody s invariantem shodného významu*“.⁷⁹ K. Reissová a H. J. Vermeer z německé translatické školy překladovou ekvivalenci chápou s ohledem na funkci a komunikativní účinek. Tedy zda text v cílovém jazyce plní stejnou komunikační funkci jako v jazyce východiskovém.⁸⁰ D. Knittlová uvádí, že dnes považujeme funkční ekvivalenci za základní princip překladu. „*Znamená to, že nezáleží na tom, použijeme-li stejných či jiných jazykových prostředků, ale na tom, aby plnily stejnou funkci a to pokud možno po všech stránkách, tedy nejen významové věcné (denotační, referenční) ale i konotační (expresivní, asociační) a pragmatické.*“⁸¹

Funkční ekvivalence by se však neměla považovat za jedinou techniku překladu, ačkoliv se velice dobře implikuje na problematiku právních textů.⁸² Šarčevićová míní, že než se překladatel rozhodne pro užití funkčních ekvivalentů, měl by porovnat koncept ve výchozím a cílovém jazyce, aby určil míru ekvivalence, která mezi nimi je. Je tedy zapotřebí udělat jejich analýzu a určit jednotlivé charakteristiky.⁸³ Ty autorka dělí na charakteristiky základní (*essential characteristics*) a charakteristiky vedlejší (*accidental characteristics*). Zároveň je nutné brát v potaz soubor charakteristik, které tvoří koncept a celek předmětů, ke kterým se koncept vztahuje. Aby se porovnal vztah konceptu původního a funkčního ekvivalentu, rozlišuje se mezi *průnikem* a *inkluzí* (*intersection* a *inclusion*). Průnik značí situaci, kdy koncept A a koncept B představují společné charakteristiky, ale každý z nich má zároveň charakteristiky vlastní, kterými druhý koncept nedisponuje. Inkluze, neboli zahrnutí, popisuje situaci, kdy koncept A sdílí všechny charakteristiky konceptu B a jednu či více charakteristik navíc. Na základě toho autorka rozlišuje tři stupně ekvivalence založené na komparativní studii: skoro ekvivalence, částečná ekvivalence, neekvivalence (*near-equivalence*, *partial equivalence*, *non-equivalence*). V rámci každé kategorie se zároveň nachází dva stupně: 1) *Stupeň průniku*, který nastává, když koncept A a B obsahují společné základní

---

⁷⁹ POPOVIČ, A. et al. *Originál/překlad: interpretačná terminológia*. 1. vyd. Bratislava: Tatran, 1983. str. 189.

⁸⁰ REISS, K., VERMEER, HANS J. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie (Linguistische Arbeiten)*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1984.

⁸¹ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 6.

⁸² MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, *Interlingüística*, N. 14, s. 729-741. 2003. str 731.

⁸³ Její poznatky shrnuje ve svém článku I. Hollová: HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. *Hermeneus*, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012.

charakteristiky a navíc další náhodné charakteristiky které se neshodují. A 2) *Stupeň inkluze* (zahrnutí), který nastane, pokud koncept A obsahuje všechny charakteristiky konceptu B.⁸⁴ Velmi podobně lexikální ekvivalenty dělí Dagmar Knittlová. Nazývá je ekvivalenty *úplnými* (absolutními), *částečnými* a *nulovými*⁸⁵. Tato autorka také upozorňuje na situaci, kdy existuje více vhodných ekvivalentů, což také může působit problémy v průběhu překládání.⁸⁶ Při volbě v oblasti denotačního významu pak překladateli pomáhá širší situační kontext, jazykový kontext – tedy spojitelnost výrazů, styl textu a inventář jazykové situace a subjektivní přístup překladatele k textu.⁸⁷

I přes existenci ekvivalentů je však určitý stupeň ztráty významu v překladech textů obsahujících termíny, které platí v rámci dané kultury, tzv. „culture-bound terms“, nevyhnutelný. Toto platí obzvláště v případě právního jazyka. Každá země má svůj vlastní právní jazyk představující společenskou skutečnost jejího specifického právního řádu. Z toho vyplývá, že pokud mají být překlady informativní, musí překladatel právního jazyka překonat kulturní bariéry mezi výchozím a cílovým jazykem.⁸⁸ Jednou z možností překladu „culture-bound terms“, jimž se věnuje například Martínezová, je vydedukovat termín z vlastního kontextu. Další možností je vyzkoumat existenci daného konceptu uvnitř právního systému cílového jazyka tak, aby bylo možné zařadit jej do konkrétního procesu. Ovšem pokud překladatel narazí na termín spjatý s kulturou obzvláště silně, proces je zcela odlišný. Jeho práce se pak totiž skládá z přenosu vyjádřené kulturní reality jednoho jazyku přes sérii konvencí a termínů do jazyka druhého, aby čtenáři s odlišnými kulturními znalostmi textu rozuměli. Avšak pokud neexistuje konkrétní koncept v určité společnosti, nebude existovat ani funkční ekvivalent. Překladatel se tak musí rozhodnout, jaká metoda bude pro překlad vhodná a kterou využije tak, aby byl cílový čtenář schopen správně porozumět obsahu textu. Překladatel by měl totiž přepokládat, že příjemce překladu nemusí znát rozdíly v právních systémech, a tak je třeba tuto nevědomost vynahradiť. V případě, že je nemožné najít funkční ekvivalent, je jedním z východisek například poskytnutí definice konceptu, aby byl cílový čtenář schopen pochopit specifický obsah termínu. Občas může být také vhodné, aby překladatel vysvětlil určitý termín pomocí krátkého vysvětlení ve formě deskriptivní parafráze, či poznámkou pod

---

⁸⁴ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *New approach to legal translation*, La Haya, Kluwer Law International, 1997. str. 238

⁸⁵ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překládu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 33.

⁸⁶ Tamtéž, str. 19.

⁸⁷ Tamtéž, str. 85

⁸⁸ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, *Multilingua*, 4-3, 127-133. 1985. str. 127.

čarou.⁸⁹ Ovšem k těmto a dalším metodám překladu se vrátíme v jedné z následujících kapitol. Nejprve si podrobněji popíšeme tři zmíněné stupně lexikální ekvivalence.

3.1. Úplná ekvivalence

Úplná ekvivalence představuje v rámci překládání nejjednodušší práci. Pokud překladatel disponuje absolutními ekvivalenty, v podstatě je jeho úkol vyřešen. Jak uvádí Knittlová, úplný ekvivalent má v dané komunikační situaci stejný kontextuální význam i stylistickou funkci jako pojem z výchozího jazyka. Tyto dva protějšky tedy mají shodnou denotativní a konotativní složku a obvykle jsou symetrické i z formálního hlediska.⁹⁰ Tento druh ekvivalence ovšem není příliš častý, a to zejména ve společenskovedních oborech, mezi které můžeme řadit i právo.

Jak upozorňuje ve svém článku Iris Hollová, dle některých odborníků, mezi nimiž je například profesor maastrichtské univerzity De Groot, absolutní ekvivalence mezi dvěma koncepty dvou rozlišných právních řádů dokonce ani neexistuje. A tak by měl překladatel hledat alespoň ekvivalenci přibližnou, jejíž existence již závisí na kontextu, účelu překladu a charakteru dokumentu.⁹¹ Sám De Groot podotýká, že je nutné provést podrobný rozbor dvou termínů ze dvou různých právních systémů, o kterých si překladatel myslí, že jsou funkčními ekvivalenty. Nestačí totiž, že výchozí koncept plní stejnou funkci jako koncept cílový, ale je také třeba, aby tyto dva termíny zaujímaly podobnou pozici v celkové struktuře právního řádu výchozího jazyka.⁹²

Tento pohled na úplnou ekvivalenci v rámci právního jazyka je spojen s problematikou tzv. „system-bound terms“, kdy je skutečně existence absolutních ekvivalentů zpochybňována. Ani Šarčevićová neuzivá název „úplná ekvivalence“, ale jako nejvyšší stupeň ekvivalence používá termín „skoro ekvivalence“ (*near-equivalence*), jak již bylo výše uvedeno.⁹³ Skoro ekvivalence je tedy optimální stupeň ekvivalence a v terminologii Šarčevićové nastává, pokud koncept z výchozího (A) a koncept z cílového (B) jazyka sdílejí všechny základní charakteristiky a většinu charakteristik vedlejších. To autorka nazývá „průnikem“ (*intersección*). Druhou možností je „zahrnutí“ (*inclusión*),

---

⁸⁹ MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003. str. 738.

⁹⁰ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 33 - 34.

⁹¹ HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012. str. 2.

⁹² DE GROOT, Gerard – Rene. *Recht, Rechtssprache und Rechtssystem. Betrachtungen über die Problematik der Übersetzung juristische Texte*. Terminologie et Traduction 3: 279 – 316. 1991. str. 298.

⁹³ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, Multilingua, 4-3, 127-133. 1985. str. 238.

které nastává, když koncept A obsahuje všechny základní charakteristiky konceptu B a koncept B zahrnuje všechny základní charakteristiky A také většinu vedlejších.⁹⁴ Na rozdíl od nulových ekvivalentů, které nejsou vhodné nikdy, a na rozdíl od velmi problematických částečných ekvivalentů, jsou příklady skoro ekvivalence pro překlad vhodné vždy. Tyto tři stupně ekvivalence je dle autorky třeba při překladu řádně rozlišovat a mít při tom na paměti, že zpravidla záleží na kontextu, zda je daný ekvivalent vhodný, nebo ne. Proto je třeba zvažovat každou situaci jednotlivě.⁹⁵

3.2. Částečná ekvivalence

Ze tří popisovaných stupňů lexikálních ekvivalentů, je těch částečných zdaleka nejvíce. Částečný ekvivalent je takový ekvivalent, který při použití v překladu nepředstavuje absolutní protějšek původního výrazu. Může mít ovšem stejnou funkci a v kontextu stejný význam jako ve výchozím jazyce. Termíny s částečným ekvivalentem většinou označují stejnou skutečnost v obou jazycích, ale v širším slova smyslu nejsou identické. To je podle Knittlové dáno především typologickou, kulturně-historickou, společenskou a geografickou odlišností dvou zemí. Objevují se zde rozdíly formální, významově denotativní, významově konotativní a pragmatické.⁹⁶ Co se týče rozdílů po formální stránce, u dvojice jazyků čeština – španělština, se projevuje zejména větší míra explicitnosti a častěji užívané předložkové vazby ve španělštině, a to jak v jazyce obecném, tak v jazyce právním. Sémantické odlišnosti významově denotativní jsou následkem rozdílného pojmenovacího přístupu v obou jazycích, rozlišné úrovně abstrakce, různého přístupu ke skutečnosti a vyzdvihování odlišných rysů jazyka. Jako příklad posledního jmenovaného je třeba nahrazování konceptů jejich hyponymy, čímž se koncepty specifikují, anebo naopak substituce hyperonymy, tedy zobecňování daného konceptu.⁹⁷ Částečná ekvivalence je v mnoha případech zapříčiněna rozdílem v oblasti konotačních významových složek.

„Většina slov je konotačně neutrálních, pokud jde o jejich systémové použití, mohou však získat konotační příznakovost v textu. Některé jsou ustáleně považovány za expresivní

---

⁹⁴ HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012. str. 7.

⁹⁵ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, Multilingua, 4-3, 127-133. 1985. str. 241.

⁹⁶ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 35.

⁹⁷ Tamtéž, str. 41.

*nebo intenzifikační a dobré slovníky je jako takové označují, i když ne vždy dost spolehlivě, protože hodnocení, zejména subjektivní, se mění s dobovým vkusem, typickým pro většinu kolektivu v dané době.*⁹⁸

Pragmatické odlišnosti jsou dalším faktorem rozdílů mezi částečnými ekvivalenty. Způsobují je odlišné jazykové a mimojazykové zkušenosti mluvčích výchozího a cílového jazyka.⁹⁹

Podle výkladu Šarčevicové může i při částečné ekvivalenci nastat průnik anebo inkluze, podobně jako u ekvivalence absolutní. Zde ovšem průnik nastává v případě, že mají koncepty A a B většinu základních charakteristik společnou, stejně jako některé charakteristiky vedlejší. Zahrnutí znamená, že koncept A obsahuje všechny charakteristiky konceptu B, ale koncept B obsahuje pouze většinu charakteristik základních a některé vedlejší.¹⁰⁰

Jako prostředek kompenzace částečné ekvivalence navrhuje Šarčevicová různé techniky. Uvádí konkrétně využití lexikální expanze, deskriptivních parafrází, a definic. Díky lexikální expanzi lze omezit, či naopak rozšířit oblast aplikace konceptu. Podle autorky se jedná o funkční ekvivalent, jelikož koncepty, které označují v právním řádu cílového jazyka, neexistují. Pokud lexikální expanze není možná, nebo se její výsledek jeví příliš strojeně, překladatel se může uchýlit k deskriptivní parafrázi či definici, aby vynahradil terminologický nepoměr.¹⁰¹

3.3. Nulová ekvivalence

Třetím, a pro tuto diplomovou práci nejdůležitějším typem ekvivalence, je ekvivalence minimální, až nulová. Zejména ta při překladu představuje velkou výzvu. Problém minimální a nulové ekvivalence nastává, když v cílovém jazyce neexistuje žádný sémanticky shodný, vhodný protějšek. Podle Šarčevicové nulová ekvivalence nastává, pokud koncepty A a B sdílejí jen několik málo charakteristik základních, či vůbec žádné. Nebo když koncept A obsahuje všechny charakteristiky konceptu B, ale koncept B

---

⁹⁸ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000, str. 55.

⁹⁹ Tamtéž, str. 81.

¹⁰⁰ HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012. str. 7.

¹⁰¹ ŠARČEVIC, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, Multilingua, 4-3, 127-133. 1985. str. 249 - 251.

obsahuje pouze několik základních charakteristik konceptu A, nebo žádnou. Za těchto okolností funkční ekvivalent už nemůže být považován za dostačující a přijatelný.¹⁰²

Mona Bakerová popisuje několik problémů nulové ekvivalence, kterým překladatelé často čelí.¹⁰³ Ty z nich, které jsou relevantní pro právní jazyk, jsou následující:

- a) Specifický koncept vycházející z kultury
- b) Koncept výchozího jazyka, který v cílovém jazyce není lexikalizován
- c) Slovo výchozího jazyka, které je sémanticky komplexní
- d) Pojem z výchozího jazyka, který má rozdílný význam než pojem jazyka cílového
- e) Neexistence nadřazeného pojmu (hyperonyma) v cílovém jazyce
- f) Neexistence pojmu podřazeného (hyponyma) v cílovém jazyce
- g) Rozdíl v expresivním významu
- h) Rozdíl ve formě výrazu
- i) Rozdíl ve frekvenci a účelu užití

Z tohoto výběru je pro překlad právních textů příznačný zejména první bod, tedy specifické koncepty, které vycházejí z kultury. Jsou to termíny výchozího jazyka, jejichž koncept se v cílovém jazyce nenachází. Ve většině případů se jedná o kulturní odkazy a termíny kulturně zakořeněné, lingvisty označované v angličtině nejčastěji jako „culture-bound terms“ a ve španělštině „términos marcados culturalmente“. Jedná se o pojmy označující prvky specifické pro určitou kulturu. Mezi ně lze řadit i právní termíny, které vyplývají z právního řádu dané země. Právě odlišnosti právních řádů jsou důvodem absence ekvivalentů při překládání. Právní řád cílového jazyka totiž nemusí obsahovat funkční ekvivalent pro jistý koncept právního řádu jazyka výchozího. Tato absence právního konceptu může často zapříčinit i absenci jazykového výrazu. Při hledání řešení překladu určitého právního konceptu je pak podle Martínezové lepší tento koncept považovat za kulturní odkaz (*referencia cultural*), než za vlastní právní koncept.¹⁰⁴

---

¹⁰²HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012. str. 8.

¹⁰³BAKER, Mona. *In Other Words: A coursebook on Translation*, London: Routledge, 1992. str. 21 – 25.

¹⁰⁴MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003. str 730 - 731.

V případech, kdy neexistuje funkční ekvivalent kvůli kulturnímu charakteru daného termínu, nebo když termín cílového jazyka přenáší vyjádřený význam termínu výchozího jazyka pouze částečně, by měl překladatel pokračovat v hledání vhodného ekvivalentu. Výběr vhodného ekvivalentu v daném kontextu záleží na mnoha různých faktorech. Ty mohou být charakteru lingvistického, či extra-lingvistického. Podle Bakerové neexistuje jasný návod na to, jak se s nulovou ekvivalencí vypořádat. Ve velké míře záleží na lingvistickém systému, či systémech, se kterými překladatel pracuje.¹⁰⁵

Podle Tomáška jsou bezekvivalentní termíny spíše než výsledkem historického řádu a právního jazyka výtvorem zákonodárce. Tyto termíny často představují názvy institucí, či termíny ze správního nebo ústavního práva. Jako řešení překladu těchto termínů autor doporučuje nepřekládat je na základě jejich vnější struktury, ale zaměřit se na jejich smysl. Výsledek pak musí být srozumitelný, gramaticky správný a vhodný pro cílový jazyk. Nejlepší je tedy vyhledat podobný termín v CJ a použít jej v kontextu.¹⁰⁶

Klíčová část překladu pak spočívá ve výběru metody překladu. Jakmile se vybere metoda, měl by překladatel přijít s návrhem překladu problematické části textu. Tento návrh, který bude překladatel považovat za neadekvátnější, by měl pokrýt konceptuální mezeru v cílovém jazyce v případě nulové ekvivalence, nebo nahradit chybějící obsah, který je nevyjádřen částečným ekvivalentem. Pak bude možné přenést obsah termínu cílovému čtenáři a práce překladatele bude u konce.¹⁰⁷

4. Překlad bezekvivalentní terminologie

4.1. Metody překladu

Metod překladu minimální, či nulové ekvivalence je až překvapivě mnoho. V jejich výběru a výčtu těch nejvhodnějších se však liší autor od autora. Zde budou nejprve popsány metody pro překlad tohoto stupně ekvivalence obecně, a poté se kapitola zaměří na metody překladu bezekvivalentního lexika v rámci právního jazyka. Sedm základních (tradičních) překladatelských postupů, pomocí kterých lze řešit překlad pojmů s absencí

---

¹⁰⁵ BAKER, Mona. *In Other Words: A coursebook on Translation*. London: Routledge, 1992. str. 17 – 18.

¹⁰⁶ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 92 – 93.

¹⁰⁷ MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, *Interlingüística*, N. 14, s. 729-741. 2003. str 733.

či nedostatkem ekvivalence, popisuje Dagmar Knittlová. Vychází přitom z poznatků kanadských autorů Vinaye a Darbelneta, jimiž se inspirovali v minulosti i autorčini současníci, ruští, němečtí a naši lingvisté. Překladatelské postupy autorka řadí od těch jednodušších po složitější¹⁰⁸:

- 1) Transkripce
- 2) Kalk
- 3) Substituce
- 4) Transpozice
- 5) Modulace
- 6) Ekvivalence
- 7) Adaptace

Transkripce je známa jako přepis více, či méně přizpůsobený cílovému jazyku. **Kalk** značí doslovný překlad, o němž bude poskytnuto více informací dále v této kapitole, stejně jako o transpozici a modulaci. **Substituce**, jak již název naznačuje, je nahrazením určitého jazykového prostředku jiným, například osobního zájmena podstatným jménem, či naopak. Dalším popisovaným postupem je ekvivalence, což autorka nepovažuje za vhodně zvolený termín pro užití stylistických a strukturních prostředků odlišných od originálu. Poslední zmíněná metoda - **adaptace** - pak značí substituci situace popsané v originále jinou adekvátní situací.

Dále autorka vypisuje také postupy amerického teoretika Gerarda Vázqueze-Ayory, které se od výše uvedeného seznamu liší ve třech metodách. Vázquez-Ayory nezmiňuje transkripci a kalky, ale naopak přidává metodu **amplifikace** (rozšíření textu) a **explicitace** (přidání vysvětlující informace). Jeho metoda **kompensace** by se dala považovat za výše uvedenou substituci. Sama Knittlová pak také navrhuje prázdnou pozici nahradit **opisem**, **přejatým slovem** anebo **ekvivalentem situace**, nezná-li společnost situaci výchozího jazyka. Přitom je podle ní třeba ekvivalent chápat v úhrnu aspektů všech lexikálních jednotek. Těmi jsou forma (jednoslovný termín, ustálené slovní spojení, výkladové kalky, aj.), lexikální a sémantická spojitost, významy a styly.¹⁰⁹

---

¹⁰⁸ KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000. str. 14 – 15.

¹⁰⁹ Tamtéž, str. 20.

Mona Bakerová zmiňuje další uplatnitelné metody. Navrhuje nahrazovat bezekvivalentní termíny například termíny obecnějšími (nadřazenými), a v některých případech pak třeba tzv. **kulturní substitucí**, tedy funkčním ekvivalentem, kterému se ještě budeme věnovat, a který Knittlová nazývá ekvivalentem situace. Jako další metodu uvádí **výpůjčku**, či výpůjčku s vysvětlením. Ta může být použita zejména v případech, kdy překladatel čelí termínu úzce spjatému s kulturou, moderním konceptům, či aktuálně populárním frázím (tzv. buzzwords). Za předpokladu, že koncept výchozího jazyka není lexikalizovaný v jazyce cílovém, pak lze uplatnit **parafrázi**. Vysvětlením konceptu bez ekvivalentu tak snadno docílíme vyjádření jeho významu. **Vynechání** je další metodou. Ta se na první pohled může zdát jako celkem razantní řešení, avšak v některých kontextech může být vhodným východiskem. A to kupříkladu v případě, že vynechání daného pojmu nezmění obsah textu. Pokud překládaný termín bez vhodného ekvivalentu lze zobrazit, možností jeho přenosu cílovému čtenáři je **ilustrace**, kterou autorka uvádí jako poslední řešení překladu bezekvivalentního lexika.¹¹⁰

Výše byly popsány metody překladu termínů s malou až nulovou ekvivalencí obecně. Michal Tomášek se věnuje přímo překladu jazyka právního. A jako řešení překladu bezekvivalentního lexika se stejně jako Knittlová inspiruje překladatelskými postupy, které popisují autoři francouzsko-kanadské školy srovnávací stylistiky z druhé poloviny 20. století, do které patřili Malblanc, Vinay, Darbelet, a Blanc. Navrhuje konkrétně čtyři metody: transpozici, modulaci, kalk a výpůjčku. Tyto postupy lze aplikovat jak na jednotlivé termíny, tak i na slovní spojení a jazykové šablony, včetně širšího kontextu s ohledem na stylistické potřeby.¹¹¹ Proto zde budou popsány podrobněji:

Transpozice

Metoda transpozice, kterou zahraniční autoři nazývají *funkční ekvivalencí*, je překladatelským postupem, jehož podstatou je pokud možno co největší zachování významu právního projevu. Po stránce výrazové jej ovšem měnit lze, přičemž nejčastější je změna slovně druhové kategorie, nebo kategorie větně členské. Proto se rozlišují celkem dva základní druhy transpozice, a sice transpozice slovně druhová a transpozice větně členská. Tento překladatelský postup se uplatňuje zejména tam, kde pravidla o tvorbě slov, či o větné skladbě v cílovém jazyce

---

¹¹⁰ BAKER, Mona. *In Other Words: A coursebook on Translation*, London: Routledge, 1992. str. 26 – 42.

¹¹¹ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 93 – 94.

neumožňují použít stejné slovně druhové, nebo větně členské kategorie, jako v jazyce výchozím. Dále se používají tam, kde překladatel potřebuje tyto kategorie změnit. Při překladu právního jazyka se tato potřeba objevuje při snaze o přesnější vystižení obsahu právního projevu, nebo snahou o jeho větší uspořádanost v cílovém jazyce.¹¹²

Modulace

Princip modulace spočívá v převedení sémantické stránky právního projevu ve výchozím jazyce do odpovídající sémantické stránky v jazyce cílovém, a to za uplatnění přiměřených výrazových prostředků. Jednoduše řečeno, jde o vytvoření sémantického ekvivalentu. Tato metoda posuzuje dvojí vztah, a to vztah mezi jazykovým znakem a abstraktnějším pojmem, a vztah obsahu a rozsahu právního projevu k označované skutečnosti. První ze vztahů, Tomáškem nazýván jako vztah psychologický, často představuje problém a vyžaduje důkladnou znalost právního systému daného jazyka. Při aplikaci modulace je důležitá metoda srovnávacího práva, kterou Tomášek detailně popisuje.¹¹³

Kalkování

Kalkování je překladatelským postupem, v rámci něhož se přesně překládá vnitřní struktura právního projevu z VJ do CJ. Uplatňuje se zejména při překladu právních termínů. Jedná se o postup, kde se nahrazují jednotlivé části termínu ve výchozím jazyce, a tím vznikají termíny nové v jazyce cílovém, pomocí slovtvorných nástrojů. Tímto postupem se do jazyka vnášejí právní termíny, které zde neexistují. Může se zdát, že kalkování je to samé jako transpozice. Rozdíl spočívá v tom, že kalkování na rozdíl od transpozice zachovává mluvnické kategorie. Kromě toho, že je kalkování překladatelským postupem, lze na něj nahlížet také jako na jistý slovtvorný prostředek, který obohacuje právní terminologii podobně jako kompozice či výpůjčka.¹¹⁴

„Každý kalk je kompozitem z hlediska své formy, protože je složeninou původně plnovýznamových slov, z nichž každé odráží význam jedné z částí slova ve VJ. Z

---

¹¹² TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 104.

¹¹³ Tamtéž, str. 94.

¹¹⁴ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 115 – 116.

hlediska obsahu je ovšem každý kalk výpůjčkou, protože si vypůjčuje významy z cizích jazyků a uvádí je prostřednictvím vlastních výrazových prostředků do jazyka vlastního. ¹¹⁵

Výpůjčky

Pomocí výpůjček se právní projevy přenášejí z VJ do CJ beze změny významové i výrazové stránky. Proto by se i mohlo zdát, že se ani nejedná o překladatelský postup. Ovšem i toto řešení minimální či nulové ekvivalence má zpětné dopady na překlad, takže výpůjčky jsou lingvisty mezi překladatelské postupy zařazovány. Nejběžnější jsou u termínů, ale existují i výpůjčky neterminologických pojmenování, a to obzvláště z latiny. Výpůjčka může vzniknout jako reakce pokud:

1) Je zapotřebí pojmenovat novou právní skutečnost v cílovém jazyce, jelikož dosud chyběla. Výpůjčka tak zaujímá prázdné místo. Příkladem výpůjčky jsou například termíny *leasing*, či *know-how*.

2) Je do cílového jazyka vnesen termín z cizího jazyka, přestože pojem označující stejnou či podobnou skutečnost existuje, a to kvůli potřebám změny v kvalitě komunikace. Výsledky výpůjček se někdy označují jako „xenotermíny“. Do jazyka prostupují postupně a nenápadně.

„Nejprve tam po výrazové stránce zaujmou místo dosud neexistujícího označení pro nějakou právní skutečnost, např. „ombudsman“ a postupně v daném jazyce tak zdomácní, že se stanou jeho neoddělitelnou součástí. ¹¹⁶

Při procesu, jejímž cílem je výpůjčka, dochází k přenosu významové a výrazové stránky daného termínu současně. V tom je hlavní rozdíl od kalkování, kde se přenáší stránka významová, zatímco stránka výrazová zůstává ve výchozím jazyce, a v jazyce cílovém je nahrazena výrazovou stránkou vlastní. ¹¹⁷

Jedním z úskalí překladu právních textů jakožto textů, kde se mohou promítat jisté kulturní zvláštnosti a jedinečnosti, jsou již několikrát zmiňované konceptuální mezery. Ty působí problémy mnohým překladatelům, kteří se často zaměřují na přenos obsahu

---

¹¹⁵ Tamtéž, str. 116.

¹¹⁶ Tamtéž, str. 121.

¹¹⁷ TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998. str. 120-121.

původního textu, přičemž na tyto konceptuální mezery vytvořené odlišnostmi kultur zapomínají.¹¹⁸ Tyto odlišnosti jsou ovšem v překladu důležité a jejich ignorování, či špatný překlad by měl negativní dopad na výsledný cílový text. Proto Šarčevićová, která se stejně jako M. Tomášek věnuje přímo překladu právních textů, zmiňuje metody, pomocí nichž se s tímto problémem může překladatel vyrovnat. Navrhuje lexikální rozšíření, neboli **amplifikaci**, **deskriptivní parafráze** a **definice**, dále **adaptaci**, **dublety** či **triplety** nebo doslovný **překlad**.¹¹⁹ V případě absence funkčního ekvivalentu v právním systému cílového jazyka pak nabízí následující metody, pomocí nichž by měl překladatel vybrat alternativní ekvivalent¹²⁰:

- a) Neutrální termíny
- b) Výpůjčky
- c) Doslovné ekvivalenty
- d) Další neologismy

De Groot navrhuje tři možná řešení pro případy, kdy nelze nalézt vhodný funkční ekvivalent, který jako možnost překladu preferuje, podobně jako Susan Šarčevićová. Jako první zmiňuje užití původního termínu jako **výpůjčky**, s možností přidání doslovného překladu v uvozovkách, či vysvětlivku pod čarou. Jako druhou metodu vyzdvihuje užití **parafráze**, a do třetice navrhuje vytvoření **neologismu** (slova, které nepatří do terminologie právního řádu cílového jazyka) třeba i s vysvětlivkou pod čarou.¹²¹ Autor k těmto řešením dodává, že k výpůjčkám by se měl překladatel uchýlovat co nejméně, jelikož podle něho nesplňují záměr překladu, kterým je přeložit text do cizího jazyka. Má tedy význam, pouze pokud čtenáři pomůže porozumět konceptu. Pokud jde o neologismus, podle De Groota každý termín, který nepatří do právní terminologie právního řádu cílového jazyka, představuje neologismus. Užití neologismu může být přijatelné v případě dodržování jistých kritérií. V první řadě je třeba se ujistit, že termín, který chce překladatel použít jako neologismus se již nepoužívá v právním systému

---

¹¹⁸ MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, Interlingüística, N. 14, s. 729-741. 2003. str. 732.

¹¹⁹ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, Multilingua, 4-3, 127-133. 1985. str. 130 - 132.

¹²⁰ Tamtéž, str. 254.

¹²¹ DE GROOT, Gerard – Rene. *Recht, Rechtssprache und Rechtssystem. Betrachtungen über die Problematik der Übersetzung juristische Texte*. Terminologie et Traduction 3: 279 – 316. 1991. str. 289.

A také: DE GROOT, Gerard – Rene. *Das Übersetzen juristischer Terminologie*. Recht und Übersetzen. Ed.G.-R. De Groot and R. Schulze,R.Baden-Baden, Nomos, 1999. 11-46. str. 27.

cílového jazyka. V druhé řadě by nový termín měl mít takovou formu, aby ve čtenáři vzbudil jisté asociace.¹²² K vytvoření ekvivalentu parafrází, tedy opisem, rovněž uvádí jisté výhrady. Parafráze významu totiž často v právním jazyce může být dlouhá a vyčerpávající. Může tak textu uškodit, a to zejména při jejím častém uplatňování. Z důvodu její formální stránky ji ani nelze považovat za termín.

Abychom si shrnuli výše uvedené poznatky, můžeme konstatovat, že vhodné metody k překladu minimální až nulové ekvivalence není snadné jednoduše vyjmenovat. V jejich počtu a druzích se autoři někdy více a někdy méně rozcházejí. Mezi metody, ve kterých se nejčastěji shodují, patří funkční ekvivalence, transpozice, modulace, výpůjčky, kalky, či neologismy. Méně často se pak hovoří o parafrázi či opisu termínu, amplifikaci a explicitaci.

4.2. Strategie překladu

Spolu s vhodnými metodami překladu je také žádoucí si nastínit určitou strategii. Rozhodně se vyplatí seznámit se například s extratextovými a intratextovými faktory, tedy faktory působícími uvnitř a vně textu, a překlad jim přizpůsobit. Jsou pro překladatele často nápomocné, a to zejména při přípravě na překlad samotný. Díky tomu se poté lze snadněji vypořádat s překladem termínů s minimální a nulovou ekvivalencí. Tyto faktory popisuje německá translatožka Christiane Nordová¹²³:

Extratextové faktory (Extratextual/ external factors)	Intratextové faktory (Intratextual/ internal factors)
1. Původce (<i>Sender</i>)	1. Téma textu (<i>Subject matter</i>)
2. Záměr (<i>Intention</i>)	2. Obsah (<i>Content</i>)
3. Příjemce (<i>Recipient</i>)	3. Presupozice (<i>Presupposition</i>)
4. Médium (<i>Medium</i>)	4. Skladba textu (<i>Text composition</i>)
5. Místo (<i>Place</i>)	5. Neverbální jednotky (<i>Non-verbal elements</i>)
6. Čas (<i>Time</i>)	6. Lexikum (<i>Lexis</i>)
7. Motiv (<i>Motive</i>)	7. Struktura vět (<i>Sentence structure</i>)
8. Funkce textu (<i>Text function</i>)	8. Suprasegmentální prostředky (<i>Suprasegmental features</i>)

¹²² HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012. str. 3.

¹²³ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991. str. 43 – 90.

Mezi extratextové faktory řadí „původce“, tedy zprostředkovatele textu. Tím může být osoba, nebo instituce, která používá text ke zprostředkování jisté zprávy s určitým efektem. Následujícími faktory jsou: „záměr textu“, který určuje strukturování a formu textu; „příjemce“, kterému je text určen; „médiu“, aneb prostřednictvím jakého kanálu se text zpřístupňuje; dále „místo“, tedy místo produkce textu a jeho přijetí; „čas“ – jelikož jisté typy textů jsou spojeny s určitou dobou a konvencemi oné doby, přičemž prochází změnami. Zde autorka zejména upozorňuje na terminologii, která se v čase vyvíjí.¹²⁴ Dalším faktorem je pak „motiv“, tedy důvod vzniku samotného textu; a posledním je „funkce textu“, což je asi nejdůležitějším extratextovým faktorem, klíčovým pro překlad.

Mezi intratextové faktory¹²⁵ autorka řadí „téma textu“, tedy to, o čem text pojednává, či zda je témat více. Dalším velice podobným faktorem je „obsah“, tudíž co text vypovídá. Také „presupozice“, jinými slovy informace, které v textu nejsou explicitně vyjádřeny. Dle presupozice překladatel může usuzovat, zda a co bude při překladu třeba doplnit, nebo naopak vynechat. Čtvrtým faktorem je „skladba textu“. U té se například určuje, zda je text součástí většího celku, či zda jde o text samostatný, je-li homogenní nebo kombinací subtextů (poznámky pod čarou, citace,...). Zřetelně rozpoznatelné jsou pak „neverbální jednotky“. Jedná se o grafické prvky jako je typ, či velikost písma, ilustrace, grafy a jejich funkci v textu. Často jsou spojeny s konkrétním žánrem, ale vyskytovat se mohou téměř kdekoliv. „Lexikum“ je dalším faktorem. Posuzuje se, jaká je v textu používána slovní zásoba, zda se v něm vyskytují výpůjčky, či neologismy, jaká je frekvence odborné terminologie, atp. Zohledňuje se i „větná struktura“, tedy zda převládají jednoduché či složené věty, jsou-li věty ve vztahu parataxe, či hypotaxe. Rovněž se bere na zřetel aktuální členění větné, elipsy, a jejich funkce. Jako poslední faktor Nordová uvádí „suprasegmentální prostředky“. Těmi má na mysli rytmus, rým, přízvuk, užití velkých písmen. Tyto prostředky slouží ke zdůrazňování určitých částí textu anebo naopak k jejich upozadění.

V rámci strategie také lze hovořit o využívání poznámek a vysvětlivek v překladu. O frekvenci a způsobu jejich aplikace rozhoduje především jaký typ textu je překládán, kdo bude cílovým příjemcem, vzdálenost kultur výchozího a cílového jazyka, norma, a

---

¹²⁴ NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991. str. 63.

¹²⁵ Tamtéž, str. 85.

tak dále. Zejména při množství bezekvivalentních termínů je tento způsob jejich přiblížení cílovému čtenáři často využíván jako metoda překladu. Existuje několik způsobů zasazení poznámek do překladu. Překladatel může zasadit vysvětlivku přímo do textu, a to bez i s pomocí závorek. Další možností je použít poznámky pod čarou, což nepůsobí v samotném textu tolik rušivě jako předchozí možnost. Někteří se také uchylují ke tvoření celé očíslované soustavy poznámek za textem. S tím také souvisí, zda chce překladatel vytvořit překlad tzv. „exotizovaný“, a tedy používat takové výrazy, aby bylo zřetelné, že původní text pochází z jiného kulturního prostředí, či překlad „naturalizovaný“, tedy ušetřený všech prvků cizosti. Ty se přenesou do cílového jazyka pomocí konceptů a pojmů známých v prostředí cílového jazyka.

Výsledkem některých nevhodně zvolených strategií, metod překladu, či nedostatečné kompetentnosti autora překladu, jsou často posuny, čili změny ve významu konceptů z výchozího jazyka. Posuny jsou zřetelné při srovnávací analýze textu výchozího a cílového. K těmto posunům dochází zpravidla ze dvou důvodů. Jedním je rozdílnost obou jazyků, tedy jejich jazykových a stylistických norem. Tento posun je objektivní a objevuje se ve všech rovinách. Může se jednat třeba o dříve zmiňovanou transpozici (konstitutivní posun). Druhý typ posunu je způsoben samotným překladatelem, je tedy subjektivní a závisí na překladatelově záměru a interpretaci originálu (individuální posun). Tento typ posunu může být i chybou v případě, že překladatel text pochopil nesprávně. Často dochází zejména k přeinterpretování textu, když se překladatel pokouší co nejvíce vyzdvihnout vlastnosti originálu. V opačném případě může dojít k podinterpretování originálu, kdy se vlastnosti originálu upozadí. Problémy zde mohou plynout mimo jiné i z nevhodného výběru pojmové složky. Správnou přípravou, výběrem vhodné metody a strategie, se ovšem lze posunům vyhnout, či je alespoň minimalizovat.

4.3. Fáze překladu

Fáze překladatelského procesu dle většiny odborníků existují celkem tři. Počáteční je fáze před překladem, kdy se překladatel seznamuje s textem, se kterým bude pracovat. Jiří Levý ji nazývá „pochopení předlohy“¹²⁶, Z. Kufnerová pak fází

---

¹²⁶ LEVÝ, Jiří.: *Umění překladu*, Ivo Železný, Praha, 1998. str. 53.

„interpretační“. Autorka uvádí, že před samotným překladem je vhodné se nejdříve seznámit s výchozím textem, porozumět informacím, které obsahuje a vymezit si pasáže, které by se v překladu mohly jevit problematicky.¹²⁷ Druhou fází je většinou již tvorba překladu. V rámci této fáze by si měl překladatel provést rešerši, seznámit se v případě odborného textu s náležitou terminologií, a vyhledat si potřebné informace. Tuto fázi Levý pojmenoval jako „interpretace předlohy“, kdy si překladatel vykládá obsah zadaného textu a interpretuje ho v kontextu. Skoumalová tuto fázi popisuje jako tzv. „ekvivalentové stádium“¹²⁸, tedy tvorbu samotného překladu, kdy je třeba dbát na ekvivalenci, a to nejen na úrovni lexikálních jednotek, ale i na úrovni textové. V této fázi může vyvstat řada problémů, např. již dříve zmiňovaná homonymie, polysémie, atd. Podobně proces překladu rozdělují na porozumění významu textu ve výchozím jazyce a hledání ekvivalentů v jazyce cílovém i Varó a Hughes.¹²⁹ Jako poslední fáze se většinou uvádí konečné zhotovení překladu do cílového jazyka a jeho kontrola. Podle Levého se jedná o „přestylizování předlohy“.

Jednotlivým fázím překladu se věnovala i Marta Chromá, která je znázorňuje na následujícím obrázku.¹³⁰ Ta popisuje čtyři fáze překladatelovy práce. Jako první zmiňuje dekódování obsahu výchozího textu. V této fázi si překladatel text čte a přemýšlí nad jeho obsahem a významem. Následuje interpretace obsahu výchozího textu v jeho kontextu. Překladatel tedy vnímá text jako zobrazení určité skutečnosti. Snaží se o interpretaci textu s přihlédnutím k jeho druhu. Zohledňuje například, zda jde o usnesení, článek v zákoníku, předvolání, atp. Třetí fází je již převedení interpretovaného obsahu do cílového jazyka. Jedná se tedy přímo o překlad textu. A jako finální fázi autorka zmiňuje lingvistickou a právní adaptaci převedeného obsahu pro konkrétní účel a komunikativní funkci daného překladu. Zde překladatel upravuje styl textu, aby ve výsledku vyzněl shodně, jako text výchozí, a aby na čtenáře překladu působil co možná nejvěrohodněji, tedy tak, jako na čtenáře textu původního.

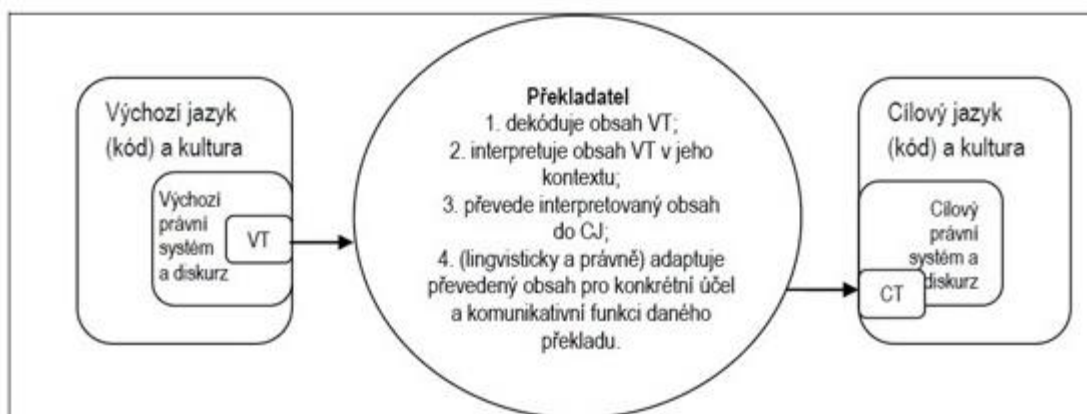
---

¹²⁷ KUFNEROVÁ, Zlata: *O dnešní teorii překladu*. In: Kufnerová, Zlata – kolektiv: *Překládání a čeština*, s. 7–10. Jinočany: H&H, 1994. str. 8 – 10.

¹²⁸ SKOUMALOVÁ, Zdena. *Jaké druhy překladu známe*. In: Kufnerová, Zlata – kolektiv: *Překládání a čeština*, Jinočany: H&H, s. 22–38. 1994. str. 24 – 25.

¹²⁹ ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002. str. 47.

¹³⁰ CHROMÁ, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. str. 31.

Obrázek 3. Schéma právního překladu.

5. Prameny právních textů a terminologie, právní překlad v praxi

Jelikož se v praktické části této práce pracuje s on-line databázemi, korpusem a slovníky, v následujících kapitolách se s každým tímto zdrojem stručně seznámíme. Informace se budou týkat přístupnosti stránek, jejich zaměření, účelu, využití a práce s nimi. Konkrétně se bude jednat o databáze Eurlex a IATE, vytvořené v rámci EU, Českým národním korpusem, který byl založen při Filozofické fakultě Karlovy univerzity a databází Curia, obsahující dokumenty Soudního dvoru EU. Závěr této kapitoly se bude krátce věnovat překladu v právní praxi, konkrétně Generálnímu ředitelství pro překlady Evropské komise.

5.1. Prameny právních textů a terminologie

5.1.1. IATE

Interaktivní terminologická databáze IATE (Inter-Active Terminology for Europe)¹³¹ se začala využívat roku 2004 jako vícejazyčná, onomaziologická databáze používaná různými institucemi EU, za účelem standardizace terminologie. Projekt byl spuštěn již v roce 1999, kdy se instituce Evropské unie rozhodly pro vytvoření jedné společné databáze, a jeho partnery jsou například Evropská komise, Parlament, Soudní

¹³¹ InterActive Terminology For Eurpe (IATE). Online. Dostupné z: <http://iate.europa.eu>

dvůr, Evropská centrální banka, Překladačské středisko pro instituce Evropské unie a další. V databázi se nachází termíny ale i odborný slang týkající se EU, ale také terminologie z různých oborů, například práva, informační technologie, zemědělství, apod. Celkově obsahuje zhruba 8,4 milionu termínů, přes půl milionu zkratek, a více než 130 000 slovních spojení. Poskytuje dvě uživatelská rozhraní, a to institucionální a veřejné, ve všech úředních jazycích EU. Tato databáze podstatně usnadňuje komunikaci mezi orgány a institucemi EU, ale od roku 2007 je přístupná všem. Pro využití IATE veřejností existuje příručka, která uživatelům pomůže se v počátku užívání v databázi pohybovat.¹³²

Termíny v databázi se pravidelně aktualizují. Do databáze je zadávají terminologové a překladatelé na základě informací od právníků-lingvistů, odborníků na příslušnou oblast, překladatelů a jiných prověřených zdrojů. Spolehlivost jednotlivých termínů si lze ověřit pomocí počtu hvězdiček (*) nacházejících se u vyhledaného pojmu. Minimální počet je jedna hvězdička, nejvyšší pak čtyři. Čím více hvězdiček termín má, tím je spolehlivější.

Hodnocení termínů:

- 1) **** Preferred
- 2) *** Admitted
- 3) ** Deprecated
- 4) * Obsolete

Nejspolehlivější termín má čtyři hvězdičky. Je upřednostňovaný a tedy nejvhodnější. Třemi hvězdičkami je označen termín přípustný. Hvězdičky dvě značí termín, který by se neměl používat a jediná hvězdička znamená termín zastaralý. Zpravidla tedy archaismus či historismus. Spolu s hodnocením spolehlivosti termínů je zde celá řada dalších doplňujících informací. Je zde například možnost ověřit si jejich zdroj a většinou také kontext a definici. Všechny tyto možnosti se nacházejí napravo od vyhledaného termínu. Stejně tak se zde nachází možnost otevřít si záložku, kde jsou všechny tyto informace najednou, ještě spolu s dalšími dodatky. Konkrétně se jedná o záložku „úplné informace o termínu“, kde se po rozkliknutí ukáže spolehlivost termínu,

---

¹³² Dostupné na: http://iate.europa.eu/brochure/IATEbrochure_CS.pdf

zdroj termínu, kontext, zdroj kontextu, datum přidání termínu do databáze, definice a zdroj definice. Pokročilí uživatelé si také sami mohou nastavit vlastní parametry vyhledávání, vymežit si určitou tématickou oblast, atd.

Tato mnohojazyčná terminologická databáze zejména usnadňuje a zkvalitňuje písemnou komunikaci orgánů a institucí Evropské unie. Webové stránky spravuje Překladačské středisko pro instituce EU sídlící v Lucemburku. V současnosti se pracuje na vývoji IATE 2, která by měla být zpřístupněna v průběhu roku 2018. S terminologická databáze IATE se pracuje velmi jednoduše a spolehlivě. Práci s ní zvládne i začínající uživatel.

5.1.2. Eurlex

Eurlex je oficiální webová stránka Evropské Unie, která publikuje právní dokumenty EU a zdarma k nim umožňuje přístup v celkem 24 oficiálních jazycích EU.¹³³ Kromě samotných dokumentů v elektronické podobě jsou dostupná i jejich metadata (informace o zveřejnění, data, klíčová slova, atd.). Databáze Eurlexu, která zahrnuje například smlouvy, směrnice, nařízení, zprávy, přípravné akty, rozsudky a usnesení, mezinárodní dohody, legislativní postupy a další, se denně aktualizuje. Nejstarší texty, které se zde nacházejí, pocházejí z roku 1951. Autory dokumentů jsou zejména orgány a instituce EU, příležitostně také členské státy, či ESVO. Lze se zde tedy dozvědět mnoho o právu Evropské Unie, o její legislativní činnosti a také orgánech EU. Hlavním zdrojem informací, které jsou na stránkách zveřejňovány, je Úřední věstník. Úřední věstník je oficiální sborník všech právních aktů Evropské Unie, vycházející pravidelně každý den v týdnu, vyjma neděle a pondělí. Uživatelé Eurlexu mají možnost prohlížet si současně texty až ve třech různých jazycích. Texty jsou rozděleny dle jejich zaměření a typu do těchto sektorů:

- 1 – Smlouvy
- 2 – Mezinárodní smlouvy
- 3 – Právní předpisy
- 4 – Doplnující právní předpisy
- 5 – Návrhy

---

¹³³ Dostupné z: <http://www.eur-lex.europa.eu/>

- 6 – Judikatura
- 7 – Vnitrostátní prováděcí opatření
- 8 – Odkazy k vnitrostátní judikatuře vztahující se k právním předpisům
- 9 – Parlamentní otázky
- 0 – Konsolidované akty
- C – Další dokumenty zveřejňované v řadě C Úředního věstníku
- E – Dokumenty ESVO

Vyhledávání dokumentů, které jsou k dispozici v několika formátech, zvládne díky jejich relativní jednoduchosti i začínající uživatel. Pro rychlejší vyhledávání je základem seznámit se s celexovým číslem. Tímto číslem se identifikují dokumenty v databázi a pomocí něho lze rozpoznat, v jakém sektoru se dokument nachází, z jakého je roku a o jaký dokument se přesně jedná. Stránky Eurlex jsou volně přístupné, ovšem pro plné využití jejich funkcí a možností je nutné se zaregistrovat. Registrace je zcela bezplatná, stačí si vytvořit účet, který se e-mailem potvrdí. Tímto účtem uživatel získává zároveň i přístup na další stránky Evropské komise.

Mezi nedostatky Eur-Lexu je nutnost alespoň minimální znalosti angličtiny uživatele, jelikož některá hesla jsou i v českém vydání stále v anglickém originálu. Do češtiny zatím také nebyly přeloženy všechny předpisy, obzvláště ty vydané před vstupem České republiky do EU.¹³⁴ Nejvíce dokumentů je logicky v jazyce zakládajících států Evropské unie, tedy francouzsky, německy, italsky a nizozemsky. Překlady právních předpisů v dalších jazycích jsou pak k dispozici zpravidla u předpisů platných v době jejich přistoupení. Některé dokumenty také postrádají překlad do všech úředních jazyků EU.

5.1.3. Český národní korpus

Český národní korpus je akademický projekt, v jehož rámci se buduje rozsáhlý počítačový korpus. Jeho cílem je systematicky mapovat český jazyk a další jazyky ve srovnání s ním. Využívá se také pro výuku a výzkum. Byl vytvořen roku 1994 na Filozofické Fakultě Univerzity Karlovy a je spravován a rozvíjen Ústavem Českého Národního Korpusu a Ústavem teoretické a počítačové lingvistiky. Nejedná se pouze o

---

¹³⁴ Dostupné z: <http://www.eurlex.cz/eurlex.about.aspx>

jeden korpus, nýbrž o celý soubor korpusů, tedy soubor autentických textů přenesených do elektronické podoby. Tento soubor korpusů obsahuje více než 3,6 mld. slov v jednojazyčných českých korpusech a 1,5 mld. slov v cizojazyčných paralelních korpusech.¹³⁵ Jednotlivé korpusy jsou rozmanité z hlediska jejich velikosti, datace textů, témat, stylů a zdrojů. Jsou zde synchronní korpusy psaného jazyka, mezi kterými lze vyhledat například i korpusy češtiny nerodilých mluvčích, či korpus soukromé korespondence. Dále korpusy mluveného jazyka, mezi něž patří například Brněnský mluvený korpus, či žakovský korpus spontánní mluvené angličtiny pokročilých mluvčích s češtinou jako mateřským jazykem. Diachronní korpus je v ČNK jen jeden. Ovšem hned několik je korpusů cizojazyčných, z nichž nejznámější je Intercorp, zahrnující více než 30 světových jazyků. Právě tento paralelní korpus bude využit pro tuto diplomovou práci. Nejznámějším a zároveň nejobsáhlejším z českých korpusů je SYN (verze 6). Typy korpusů lze třídit dle různých kritérií:

1) Z hlediska počtu jazyků:

- a) jednojazyčný
- b) vícejazyčný

2) Z hlediska tématu ap.:

- a) obecný
- b) specializovaný

3) Z hlediska modu:

- a) psaný
- b) mluvený

4) Z hlediska časového záběru:

- a) synchronní
- b) diachronní

5) Z hlediska „archeologického“:

- a) synchronní
- b) archivní

6) Z hlediska vymezeného účelu různé¹³⁶

---

¹³⁵ Cvrček, Václav - Richterová, Olga (eds). cnk: uvod [Internet]. Příručka ČNK; 2017 Dec 12, 09:43 GMT [Citováno 2018 Mar 13]. Dostupné na: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=cnk:uvod&rev=1513071833>.

¹³⁶ Cvrček, Václav - Richterová, Olga (eds). pojmy: korpus [Internet]. Příručka ČNK; 2017 Jun 8, 13:42 GMT [Citováno 2018 Mar 13]. Dostupné na: <http://wiki.korpus.cz/doku.php?id=pojmy:korpus&rev=1496929366>.

Informace obsažené v korpusech neobsahují jen surový text, ale také metadata (informace o textu) a značkování (lematizace, tagování, parsing). Přístup do ČNK je bezplatný, ovšem aby bylo možné jej plně využívat, je třeba se do něho zaregistrovat. Bez registrace jsou možnosti jeho využití omezené. Korpusy jsou po registraci dostupné díky několika rozhraním a manažerům. Nejznámější a nejvyužívanější je speciální vyhledávací program KonText, pomocí něhož lze celkem snadno vyhledávat v korpusech jednotlivá slova i slovní spojení. Lze si zjistit jejich použití v kontextu, frekvenci jejich výskytu v korpusu i původní zdroj. Nalezené výsledky lze dále zpracovávat, kupříkladu třídit je podle abecedy, dle četnosti výskytu, apod. V některých korpusech existuje i možnost vyhledávat dle gramatických kategorií (slovní druhy, etc.). Pro začínající uživatele je vhodné si projít příručku Kurz práce s ČNK, a Manuál rozhraní KonText, které jsou na stránkách k dispozici. Pokud má uživatel nějaký problém, či potřebuje poradit, může se obrátit na centrum uživatelské podpory, kde je možné pokládat jakékoliv dotazy týkající se práce s korpusem.

Využití ČNK spočívá v tvorbě jazykových slovníků, počítačových překladačů, korektorů, ke studiu českého jazyka i cizích jazyků, mapování jazykového stavu a vývoje češtiny, a podobně. Některé z jeho projektů jsou podporovány i Ministerstvem školství ČR. Obor korpusové lingvistiky se přitom stále snaží korpus vyvíjet a řešit různé problémy, které při práci s ním vyvstávají, jako například problémy značkování, homonymie, homografie, polysémie.

5.1.4. Curia

Databáze Curia zahrnuje všechny veřejně dostupné informace o záležitostech, kterými se zabývá, či zabýval Soudní dvůr EU, Tribunál a Soud pro veřejnou službu. Soudní dvůr, jakožto soudní orgán EU vznikl roku 1952, aby zajišťoval dodržování unijního práva v rámci vykládání a provádění Smluv. Sídlí v Lucemburku a zahrnuje dva soudní orgány, jimiž jsou Soudní dvůr a Tribunál. Co se týče Soudu pro veřejnou službu, ten byl zřízen teprve roku 2004 a během roku 2016 již ukončil svou činnost v rámci reformy.¹³⁷

---

¹³⁷ Dostupné z: https://curia.europa.eu/jcms/jcms/_6/cs/

Zdroji databáze jsou dokumenty ze Sbírky rozhodnutí a Úředního věstníku EU. Tato databáze především obsahuje rozsudky, stanoviska, usnesení a oznámení. Většina z nich je přístupná ve všech oficiálních jazycích Evropské unie.

Vyhledávání v databázi je uživatelsky vcelku jednoduché. Pro náročnější je zde možnost zvolit nejrůznější způsoby zobrazení a třídění výsledků. Lze si tedy nastavit si preferenci zobrazení, preferenci třídění, kdy se výsledky třídí podle jednotlivých soudů, pořadových čísel, či data. Výsledky se také mohou vyhledávat dle „stavu věci“, tedy zda jsou věci projednávány, či již ukončené. Každý dokument je opatřen pořadovým číslem, které obsahuje informaci o roce projednávání, typ soudu a pořadí.

K podrobnějšímu vyhledávání lze využít speciální znaky, jako například hvězdičku *, která nahrazuje nula až nekonečný počet znaků ve slově. Dále podtržítka _, které nahrazuje právě jeden znak, či uvozovky, „“ umožňující vyhledat přesný výraz. Vyhledávání také mohou usnadnit logické operátory, pomocí kterých lze vyhledat více dotazů najednou, či některé dotazy naopak vyloučit.

Dalším z kritérií vyhledávání je vyhledávání podle druhu dokumentu. Ty se rozdělují na dokumenty zveřejňované ve Sbírce (rozsudky, usnesení, posudky rozhodnutí, stanoviska, atd.), dokumenty nezveřejněné ve Sbírce (rozsudky, usnesení a rozhodnutí vydány po 1. květnu 2004) a oznámení zveřejňovaná v Úředním věstníku. Možností existuje ještě více. Nevýhodou vyhledávání v databázi Curia je, že nelze nahlížet na dokumenty ve více jazycích zároveň, jako je to možné třeba v Eurlex. Rovněž skutečnost, že na vyhledávání nemá vliv použití malých/velkých písmen a diakritiky, což může být někdy problémem.

5.2. Právní překlad v praxi

Po seznámení se s databázemi si uvedeme jeden praktický příklad odborného překládání právního jazyka praxi, a tím je činnost Generálního ředitelství pro překlady Evropské komise (DGT).¹³⁸ Jedná se o největší překladatelské oddělení EU. Jen do českého jazyka se zde přeloží zhruba 70 – 80 tisíc stran textu ročně. Překládané texty DGT se rozdělují na texty právně závazné a texty právně nezávazné. Mezi překládané legislativní texty patří například nařízení, směrnice, rozhodnutí atd. Mezi texty

---

¹³⁸ Na jaře roku 2017 se autorka této práce zúčastnila série přednášek o překládání pro Evropskou komisi, a také praktické ukázky práce překladatelů.

nelegislativní se řadí nejrůznější projevy, tiskové zprávy, dopisy občanů, sdělení, příručky, brožury atp.

Práci překladatelů není pouhý překlad předloženého materiálu, ale jelikož autorem textů není vždy rodilý mluvčí, je mnohy také nutná kontrola kvality originálu, a její případná revize, protože právě překladatel je zodpovědný za výchozí dokument. Na jednom překladu ovšem nepracuje pouze jeden překladatel, většinou se jedná o spolupráci více překladatelů. K překládání mohou využít konzultace s právníky – lingvisty, kdykoliv mají nějaké pochyby, či problém. Práci jim taktéž ve velké míře usnadňují aplikace Euramis, či Tramis. Jako pracovní nástroj překladatelé používají překladatelský program SDL Trados Studio. Všechny tyto pomůcky významně urychlují práci překladatele, což je v jejich pozici více než nutné, jelikož doba, do které je nutno překlad odevzdat, často nepřesahuje týdny, ale někdy se jedná o pouhé dny. Mezi terminologické nástroje DGT dále patří databáze IATE a Eurlex, o kterých pojednávaly předchozí kapitoly, a dále terminologický portál Eurterm.

Termíny, tedy odborná názvosloví, se kterými překladatelé pracují, se neustále vyvíjí a aktualizují. Aby se zamezilo jejich nesprávnému užívání, pravidelně se aktualizují se a dále upravují. Pokud je to možné, pro ujasnění některých problematických termínů překladatelé komunikují s autory textů, tedy zadavateli. Překladatelé mají dále k nápomoci pracovníky, kteří se terminologií přímo zabývají. Hlavním terminologem českého překladatelského oboru DGT je aktuálně Radim Sova. Pracuje pro centrální terminologické oddělení (Terminology Coordination Unit). Mezi jeho úlohy patří konsolidace stávajících hesel (odstraňování duplikátů) z IATE, poskytování terminologické asistence překladatelům, práce na terminologické technické podpoře, vypracovávání šablon, opravy chyb v databázi překládaných pamětí (Euramis), revize externích terminologických projektů. Dále do náplně jeho práce patří koordinace terminologie s ostatními institucemi (především s Evropskou Radou a Evropským Parlamentem), a administrativní agenda. Do té patří zejména práce na výročních zprávách, příprava pracovních plánů, a tak dále.

Překladatelé DGT se zřídkakdy setkávají s problémem nulové ekvivalence, jelikož jejich databáze jsou již zavedené a velice obsáhlé. Pokud se ovšem vyskytne problematický termín, konzultují jej s terminology, popřípadě s právníky – lingvisty. Takové problémy se ovšem neřeší příliš často, jelikož odborníci pracující pro Evropskou unii a její orgány dbají na jednotnou terminologii.

6. Řešení překladu vybraných termínů

V průběhu vypracování této diplomové práce bylo zjištěno, že vymezení bezekvivalentního lexika je velice problematické, stejně jako určení míry ekvivalence jednotlivých termínů. Dále se také ukázalo jako problematické vymežit okruh textů, v nichž by zvolený termín zastupující bezekvivalentní lexikum byl užíván opakovaně tak, aby mohly být kvantifikovány překladatelské strategie užití jednotlivými překladateli. Proto bylo vypracováno vyhodnocení skupiny vybraných slov a jejich slovníkových a databázových protějšků, za účelem alespoň přibližného určení míry jejich ekvivalence, resp. funkční ekvivalence¹³⁹, která se jeví pro překlad právních termínů jako nejvhodnější i dle uznávaných lingvistů (De Groot, Weston, Šarčevićová). Zároveň byl řešen nejvhodnější možný překlad vybraných termínů, přičemž v případě, že již nějaká forma překladu vznikla, byla kvantifikována strategie překladu.

Deklarovanou skupinu slov tvoří vybrané termíny z Občanského zákoníku, které do něho byly uvedeny v roce 2014. Jedná se o neologismy, a tak je pravděpodobné, že při jejich překládání se s jejich přesným obsahem při potenciálním překladu musí seznámit i rodilý mluvčí. A právě z toho důvodu byly vybrány.

Zhodnocování spočívalo ve zjištění výkladu jednotlivých termínů z dostupných, věrohodných zdrojů, především tedy přímo z aktuálního znění Občanského zákoníku. Následně bylo uplatněno vyhledávání termínů a jejich protějšků ve dvojjazyčném slovníku, konkrétně Česko-španělském právnickém a ekonomickém slovníku J. Bryndy¹⁴⁰, v online dostupném slovníku Lingea¹⁴¹, v Česko-španělském slovníku pro interkulturní práci (ČŠSIP)¹⁴² a dále v online terminologické databázi IATE. Dále byly vyhledávány výskyty termínů a jejich překladových protějšků v databázi Eurllex, v paralelním korpusu Intercorp a v databázi Curia. Je třeba dodat, že vyhledávání v paralelním korpusu bylo zúženo na vyhledávání v textech právních a žurnalistických. Zcela se tak vyloučily texty pocházející z beletrie, titulky, a další typy textů, které by neměly vypovídající hodnotu.

Význam a užití nejčastěji nalezených protějšků ze španělského právního řádu bylo

---

¹³⁹ Jak bylo již uvedeno v předchozích kapitolách, podstatou funkční ekvivalence je hledat v cílovém právním systému koncept či instituci které plní stejnou funkci jako koncept či instituce v právním systému jazyku výchozího. (Holl, 2012: 2)

¹⁴⁰ BRYNDA, Jiří. *Česko-španělský právní a ekonomický slovník: Diccionario jurídico y económico checo-español*. Brno: Tribun EU, 2013.

¹⁴¹ Slovníky Lingea. On-line slovníky, překlady, gramatiky a konverzace. *Slovníky Lingea | On-line slovníky, překlady, gramatiky a konverzace*. Online. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/>

¹⁴² DOHNALOVÁ, Eva. *Česko-španělský slovník pro interkulturní práci*, Praha: InBáze, 2014.

vyhodnoceno například pomocí samotného Código Civil, online dostupných španělských právních encyklopedií, či slovníku právní španělštiny dostupného na stránkách RAE. Využit byl také Španělsko-český právní a ekonomický slovník¹⁴³.

Záměrem bylo zjistit nejpoužívanější protějšek českého termínu ve španělštině, míru jeho ekvivalence vzhledem ke konceptu z českého právního řádu a řešení překladu. Byly popsány možnosti a strategie překladu pojmů, které ve španělském právním řádu nemají ekvivalent žádný, nebo jen částečný. Pokud nebyl nalezen termín, který jeví znaky nulové ekvivalence, a přesto byl nalezen jeho překlad, byla kvalifikována užitá překladatelská strategie, přičemž pro její taxonomii se práce inspirovala v textech M. Tomáška¹⁴⁴ a S. Šarčevicové¹⁴⁵.

Jelikož terminologie, jíž se tato kapitola věnuje, pochází z českého Občanského zákoníku a jeho španělskou obdobou je Código Civil, je vhodné stručně se seznámit s obsahem obou dokumentů.

Občanský zákoník ČR je rozdělen do pěti částí. Těmi jsou Obecná část, Rodinné právo, Absolutní majetková práva, Relativní majetková práva a Ustanovení společná, přechodná a závěrečná. Po těchto pěti částech následují Závěrečná ustanovení a Přechodná ustanovení. Jednotlivé části se dále dělí na hlavy, díly a oddíly. Nejmenší jednotkami jsou paragrafy, kterých je v OZ celkově 3081. Código Civil Español sestává z Úvodu (*Título preliminar*) a čtyř knih (*Libros*). První kniha se zabývá osobami (*De las personas*), druhá majetkem a vlastnictvím (*De los bienes, de la propiedad y de sus modificaciones*). Třetí kniha se věnuje způsobům nabytí vlastnictví (*De los diferentes modos de adquirir la propiedad*) a kniha čtvrtá povinnostmi a smlouvami (*De las obligaciones y contratos*). Tyto knihy se dále dělí na listiny (*Títulos*) a kapitoly (*Capítulos*). Kapitoly jsou pak rozděleny na sekce a sekce dále na články. Článků je celkem 1976. V závěru dokumentu jsou Závěrečná ustanovení (*Disposiciones finales*), Přechodná ustanovení (*Disposiciones transitorias*) a Doplňující ustanovení (*Disposiciones adicionales*). Jedním z viditelných rozdílů mezi oběma dokumenty, který je patrný na první pohled je, že zatímco český Občanský zákoník u většiny termínů uvádí definici, nebo výklad daného termínu, ve španělském Código Civil, definice většinou chybí, naopak rovnou se uvádí různé podmínky týkající se právních konceptů, vztahy mezi nimi, atd.

---

¹⁴³ BRYNDA, Jiří. *Španělsko-český právní a ekonomický slovník*. Praha: Linde, 2007.

¹⁴⁴ TOMÁŠEK, Michal. *Překlad v právní praxi*, Linde, Praha, 1998

¹⁴⁵ ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, Multilingua, 4-3, 127-133. 1985.

Již je tedy jasné, čemu se výše popsané právní dokumenty věnují, tudíž lze přejít k analýze jednotlivých termínů. Vybrané termíny, kterým se tato část práce věnuje, jsou v OZ rozděleny do následujících částí, hlav a dílů:

1. Část - Obecná část

Hlava II - Osoby

Díl 3 - Právnícké osoby: *fundace, obchodní korporace, podpůrce, spolek, ústav, veřejná prospěšnost*

Hlava III - Zastoupení

Díl 2 – Smluvní zastoupení: *prokura*

Hlava IV - Věci a jejich rozdělení

Díl 3 – Součást věci a příslušenství věci: *součást věci*

3. Část - Absolutní majetková práva

Hlava II – Věcná práva

Díl 3 – Vlastnictví: *přestavek*

Díl 4 – Spoluvlastnictví: *přídavné spoluvlastnictví*

Díl 5 – Věcná práva k cizím věcem: *právo stavby, reálné břemeno, služebnost*

Hlava III - Dědické právo

Díl 2 – Pořízení pro případ smrti: *dědická smlouva, dovětek*

Díl 3 – Odkaz: *odkaz, odkazovník*

4. Část - Relativní majetková práva

Hlava I - Všeobecná ustanovení o závazcích

Díl 3 – Obsah závazků: *závdavek*

Díl 7 - Zánik závazků: *kvitance*

Hlava II - Závazky z právních jednání

Díl 2 – Přenechání věci k užití jinému: *pacht, výprosa*

Díl 12 – Závazky ze zaopatřovacích smluv: *výměnek*

Jednotlivé termíny jsou dále již řazeny abecedně:

Dědická smlouva

Prvním zkoumaným termínem je *dědická smlouva*. *Dědická smlouva* je dle §1491 nově dalším právním důvodem dědění: „*Pořízení pro případ smrti jsou závěť, dědická smlouva nebo dovětek.*“ Věnuje se jí odd. 3, § 1582: „*Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.*“ Česko-španělský právní a ekonomický slovník (dále jako ČŠPES) jako jeho španělské protějšky uvádí pojmy *pacto* či *contrato sucesorio*. První ze jmenovaných, byl jako protějšek nalezen i ve slovníku Lingea a v databázi IATE, s hodnocením tří hvězdiček. Databáze Eurlex vykazovala celkem 8 výsledků, z nichž se až na jednu výjimku (*contrato sobre sucesión*) jako ekvivalent objevoval termín *pacto sucesorio*. Aby byl znám i kontextu užití termínu, zde je pár příkladů:

Dědická smlouva je druhem pořízení pro případ smrti, jehož přípustnost a přijímání se mezi členskými státy liší.

Los pactos sucesorios son un tipo de disposición mortis causa cuya admisibilidad y aceptación varían de un Estado miembro a otro.

[Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení]

Lze také pozorovat silnější tendenci k uzavírání smluv v oblasti rodinného práva (manželské smlouvy či občanské smlouvy mezi osobami téhož pohlaví, rozvod po vzájemné dohodě, dědické smlouvy, ...).

Se observa, pues, una tendencia al contrato en el Derecho de familia (matrimonio o contrato civil entre personas del mismo sexo, divorcio de mutuo acuerdo, contratos sobre sucesiones, etc.).

[Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zelená kniha o rozhodném právu a příslušnosti soudů v rozvodových záležitostech KOM (2005) 82 v konečném znění.]

V Intercorpu se termín nevyskytoval, naopak v databázi Curia byl protějšek *pacto sucesorio* nalezen celkem ve dvou dokumentech. Právníkový slovník RAE při zadání pojmu *pacto sucesorio* převádí uživatele na pojem *contrato sucesorio*, což je dle něj „*Acuerdo o convención contractual que limita las facultades dispositivas mortis causa.*“ V CC se termín nenachází, ovšem dle RAE je zaveden v některých zákonech jednotlivých autonomních oblastí (*derechos forales*). Nejedná se zde tedy o plně funkční ekvivalent, ale jistá částečná ekvivalence zde figuruje a tak lze předpokládat, že protějšek by se dal při překladu bez problémů použít, možná s jistým vysvětlením, či poznámkou pod čarou. Co se týče překladatelské strategie zde užitě, jedná se o změnu na rovině významu, tedy modulaci.

Dovětek

Dalším novým termínem OZ, který spadá rovněž do dědického práva, je *dovětek*. Podle §1498 „*Dovětkem může zůstavitel nařídit odkaz, stanovit odkazovníku nebo dědici podmínku, nebo doložit čas anebo uložit odkazovníku nebo dědici příkaz. Co je stanoveno o závěti, platí obdobně i o dovětku.*“

U tohoto termínu jsou v ČŠPES uvedeny následující protějšky: *coleta*, *coletilla*, *palabras finales*. ČŠSIP, slovník Lingea, a ani databáze IATE pojem nezná. V Eurlex se termín vyskytuje celkem 47x. Ovšem ne všechny dokumenty jsou zde přístupné i ve španělské verzi. V těch, které ji však mají, jsou nejčastěji používány protějšky *añadido*, či *post scriptum*. V malé míře se užívají i termíny *epílogo*, či *nota final*. V některých případech se termín ani nepřekládá, jak je vidět z následujících ukázek:

Tento dovětek neznamena podmínku, za níž platí povinnost Unie dodržovat uvedené normy, nýbrž možnost odchýlit se od této povinnosti.

Este último aspecto no constituye un elemento que condicione la obligación de la Unión de cumplir dichas normas, pero sí constituye una posible excepción a tal obligación.

[Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 21. prosince 2011.]

Na závěr ještě dovětek... / „Por último...“

[Stanovisko generálního advokáta M. Bobka přednesené dne 17. března 2016.]

Původní návrh Komise čl. 5 odst. 2 prvního pododstavce obsahoval dovětek [...] La propuesta original de la Comisión para el primer párrafo del artículo 5, apartado 2, utilizaba la frase final «[...]

[Stanovisko generální advokátky E. Sharpston přednesené dne 27. listopadu 2014.]

Z těchto uvedených příkladů je ovšem jasné, že ani český termín se zde neuzívá ve smyslu, který mu náleží dle nového Občanského zákoníku. Nalezené protějšky se tedy rozhodně nedají považovat za funkční ekvivalenty. Co se týče korpusu Intercorp, zde je situace totožná. Ze tří výskytů nebyl ani jeden termín v souvislosti s dědickým právem. A totéž platí i pro databázi Curia, kde se termín vyskytuje ve 20 dokumentech, s mnoha různými protějšky: *coda, añadido, observaciones finales, epílogo, último aspecto*, etc.

Protějšky z databázi tedy netřeba více analyzovat. Co se týče ekvivalentů slovníkových, ani jedno z nich se nevyskytuje v Código Civil, ve slovníku ŠČPE, ani v právnickém slovníku RAE. V CC se ovšem nachází koncept podobný *dovětku*, a to *legado condicional*, který by se dal považovat za vhodný funkční ekvivalent. Lze se tak domnívat i na základě následující definice z právníkové encyklopedie: „*El subordinado al cumplimiento de una condición suspensiva o resolutoria; es adquirido por el legatario sólo una vez cumplida la misma.*“¹⁴⁶ Tento termín tak lze považovat za vhodný funkční ekvivalent, který lze v překladu uplatnit. V tomto případě tak nestačilo pouze se obrátit na dostupné databáze a slovníky, při hledání ekvivalentu bylo zapotřebí prostudování primárního pramenu práva, v tomto případě CC.

Fundace

Dalším zkoumaným termínem je *fundace*. Tento termín v §303 OZ označuje „*právníkou osobu vytvořenou majetkem vyčleněným k určitému účelu a jejíž činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena.*“ Jedná se zde konkrétně o nadace a nadační fondy.

V Česko-španělském právnickém a ekonomickém slovníku je jako protějšek uveden pojem *fundación*. Stejně tak v ČSSIP. Pojem se vyskytuje v terminologické databázi IATE, kde je uvedena i jeho definice z OZ. Španělský ekvivalent termínu zde ovšem není. Termín se nenachází ve slovníku Lingea, v databázi Eurlex, ani v paralelním korpusu Intercorp. Žádný výskyt nebyl detekován ani v databázi Curia.

---

¹⁴⁶ Enciclopedia Jurídica Online. *Diccionario | Diccionario Juridico en Línea. Diccionario Legal Online. Terminos Juridicos. Palabras Juridicas.* [online]. Dostupné z: <http://diccionario.leyderecho.org/legado-condicional/>

Jediným potenciálním respondentem, který byl nalezen, je tak *fundación*. Tento termín je vykládán v širším slova smyslu jako „*destinación permanente de bienes a una obra de interés general, caritativa o desinteresada*. A v užším slova smyslu jako: „*persona moral creada para realizar esa finalidad*“.¹⁴⁷ Tento termín je tedy ve španělském pojetí vykládán spíše jako český koncept *nadace*. Je tedy bezpochyby, že zkoumaný termín a tento jeho nalezený protějšek pocházejí z velice podobného sémantického pole a z hlediska funkčnosti jsou si velmi blízké. Ve Španělsko-českém právnickém a ekonomickém slovníku je termín *fundación* přeložen jako: *založení, nadace a financování*. Z toho vyplývá, že by se mohlo jednat o termín s částečnou, téměř až úplnou ekvivalencí. Překlad českého termínu částečným ekvivalentem by mohlo být vhodné doplnit parafrází, či vysvětlivkou.

Kvitance

Pojem *kvitance*, označující „*potvrzení o splnění dluhu, který věřitel vydává dlužníkovi*“ (§1949), byl v OZ již v minulosti, poté ale na určitou dobu vymizel a nyní v něm opět nově figuruje.

V ČSPES jsou jako protějšky termínu uvedené ve významu "potvrzení o zaplacení dluhu": *quitanza, finiquito, carta de pago, liberación*; dále ve významu "potvrzení o přijetí": *acuse de recibo, cargareme*, a ve významu "potvrzení o zaslání": *acuse de envío*. V ČŠSIP, ve slovníku Lingea a databázi IATE termín nalezen nebyl. V Eurlex se termín nenachází, stejně tak ani v Curia, či v Intercorpu. V korpusu nebyl nalezen v právnických, ani v žurnalistických textech, ovšem v nezúženém výběru pak měl dva výskyty, z nichž jeden z beletrie a druhý z titulků. Jeho protějšky jsou ve španělské verzi textů *descargo* a *recibo*.

Pojem *descargo* se v Código Civil nenachází. Ovšem když jej vyhledáme ve Španělsko-českém právnickém a ekonomickém slovníku, ekvivalent *kvitance*, je jako protějšek uveden na čtvrtém místě po 1. *vyložení, složení, vylodění*; 2. *omluva, obhajoba, ospravedlnění*; a 3. *zproštění*. Pojem *descargo* v online právníkové encyklopedii vysvětlují jako A) *en derecho civil, liberación legal o convencional de una obligación o cargo*, či B) *en las cuentas, descargo o salida, en contraposición al cargo o entrada*.¹⁴⁸ O plně funkční ekvivalent se v tomto případě tedy určitě nejedná. Další nalezený protějšek *recibo*

¹⁴⁷ *Enciclopedia Juridica* [online]. Dostupné z: <http://www.enciclopedia-juridica.biz14.com/d/fundaci%C3%B3n/fundaci%C3%B3n.htm>

¹⁴⁸ *Enciclopedia Juridica* [online]. Dostupné z: <http://www.enciclopedia-juridica.biz14.com/d/descargo/descargo.htm>

se již v Código Civil vyskytuje, a to s podobným významem, který má český pojem *kvitance*. Ovšem jeho sémantické pole je rozsáhlejší, než pole českého termínu. Termín se tak dá považovat za obecnější, což potvrzuje i definice RAE: „*Escrito o resguardo firmado en que se declara haber recibido dinero u otra cosa.*“ Můžeme tedy říci, že pokud jde o právní terminologii, se jedná o částečný funkční ekvivalent.

Co se týče slovníkových protějšků, v CC se nalézá pouze *carta de pago*. Vyskytuje se ve stejném sémantickém poli jako český termín, a navíc jej slovník RAE charakterizuje jako „*Escritura pública o privada por la que el acreedor reconoce haber recibido del deudor la cantidad que adeudaba.*“ Z toho je tedy zřejmé, že se jedná o plnohodnotný funkční ekvivalent, který by mohl sloužit jako vhodný překladový protějšek českého termínu, bez potřeby dalšího hledání překladových strategií.

Obchodní korporace

V Občanském zákoníku není přesná definice tohoto termínu, jedná se však nové označení pro *obchodní společnosti a družstvo*. Slovníkovými protějšky pojmu v ČŠPES jsou: *corporación empresarial* a *entidad comercial*. Slovník Lingea udává protějšek *sociedad comercial*. V Česko-španělském slovníku pro interkulturní práci termín nebyl nalezen, stejně jako v databázi IATE. V Eurlex byly nalezeny 4 výsledky, z toho dva vykazovaly protějšek *sociedad mercantil*, a další dva byly duplicitní, se zobecněným ekvivalentem *empresa*.

Lze v případě kladné odpovědi na první otázku mít za to, že takováto obchodní korporace při plnění úkolů, které mají být plněny obecní samosprávou, ale které jí tato svěřila, vystupuje jako orgán veřejné moci?

¿Encaja en el concepto de “organism[o] de Derecho público” del artículo 13, apartado 1, párrafo primero, de la Directiva [2006/112] una sociedad mercantil que pertenece al 100 % a un municipio?

[Rozsudek Soudního dvora (sedmého senátu) ze dne 22. února 2018.]

Způsobilé malé obchodní korporace musí splňovat určitá kritéria, mezi něž patří povinnost udržovat stálou provozovnu v Yukonu, mít alespoň 50 % aktiv v Yukonu a vyplácet alespoň 50 % mezd v Yukonu.

Las pequeñas empresas aptas deberán cumplir determinados criterios, entre ellos disponer de un centro de actividad permanente en Yukón, tener un mínimo del 50 % de sus activos en Yukón y pagar al menos el 50 % de los sueldos en Yukón.

[Komplexní hospodářská a obchodní dohoda (CETA) mezi Kanadou na jedné straně a Evropskou Unií a jejími členskými státy na straně druhé Kanada, r.2016]

V paralelním korpusu Intercorp se pojem nenacházel, a pouhý jeden výskyt byl nalezen v Curia, a to s protějškem *sociedad mercantil*.

Z výsledků tedy vzešel zanedbatelný vzorek. V Código Civil se žádný z nalezených protějšků nevyskytuje. Studium konceptů v CC bylo ovšem zjištěno, že protějšek *sociedad mercantil* spíše významově odpovídá pojmu *obchodní společnost*. Koncept *družstva*, španělsky *cooperativa*, se v CC rovněž nevyskytuje a tak lze předpokládat, že ani zkoumaný termín v něm nemá žádný funkční ekvivalent. Z těchto výsledků se můžeme domnívat, že termín *obchodní korporace* je bezekvivalentní. Většinou se překlad termínu řeší změnou na rovině významu, tedy modulací. Při řešení překladu se zde kromě slovníkových protějšků nabízí doslovný překlad *corporación mercantil*. Tento pojem totiž ve španělské španělštině není sémanticky nijak zatížen, není ale vyloučeno, že figuruje v právním řádu v některé z latinskoamerických zemí. Další uplatňovanou strategií překladu, která byla patrná např. v Eurlex, bylo zobecnění pojmu.

Odkaz

Odkaz je jistá obdoba dědictví. Podle §1477: „*Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva.*“ Oproti dědictví má tento koncept tu výhodu, že se zde nedědí zůstavitelovy dluhy.

ČŠPE slovník pojem rozlišuje na *dědictví - herencia*; *legát* (jednostranný právní úkon po smrti) - *legado*, porízený na základě závěti - *manda*, vůle něco odkázat - *voluntad*; *odvolávka - referencia*, *odkázání - remisión, reenvío*. Z toho lze odvodit, že samotný koncept *odkaz*, přímý a jednoznačný protějšek nemá. Slovník Lingea nabízí termín *referencia*, který ovšem pozbývá hledaných mimojazykových skutečností. ČŠSIP termín neobsahuje. Dle databáze IATE, kde se pojem vyskytuje, je jeho španělským ekvivalentem pojem *legado*, který je ohodnocen nejvyšším počtem hvězdiček. Pro Eurlex je *odkaz* příliš obecným pojmem. Bylo zde nalezeno přes 40 tisíc výsledků, přičemž po dalším zúžení parametrů na pouhé právní texty, bylo nalezeno více než 8 tisíc výskytů.

Valná většina z nich na první pohled nepředstavovala hledaný termín s významem z OZ. Totéž se ukázalo být problémem v InterCorpu (přes 8 tisíc výskytů) i v Curia (výskyt ve více než 3 tisících dokumentů).

Jelikož databáze v tomto případě nebyly příliš nápomocné, lze se tedy řídit zjištěnými slovníkovými protějšky. Pojem *legado*, který uvedl ČŠPES i databáze IATE, je v Código Civil pojmem velice častým a nachází se ve stejném sémantickém poli jako v českém OZ termín *odkaz*. RAE termín *legado* definuje jako „*Disposición testamentaria a favor de una o varias personas, naturales o jurídicas.*“ Je tedy zřejmé, že o nulovou ekvivalenci se zde jednat nebude. Pokud jde o termín *manda*, RAE jej definuje jako: „*Mandato que impone al heredero o al legatario el gravamen de una donación mortis causa.*“ V CC se (*manda*) vyskytuje jen okrajově, na rozdíl od výše zmíněného termínu, a tak se dá soudit, že vhodnějším funkčním ekvivalentem je v tomto případě *legado*. S tím souvisí i následující pojem.

Odkazovník

Podle §1477 Občanského zákoníku „*Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva.*“ V tomtéž paragrafu se také dodává, že „*odkazovník není dědicem*“.

Česko španělský právníkový a ekonomický slovník uvádí za protěšky pojmu ve smyslu *legatár* či *honorát*, termín *legatario*. Stejný ekvivalent se nachází i ve slovníku Lingea a v terminologické databázi IATE s hodnocením tří hvězdiček, za ještě spolehlivější je pak považován termín *legatario de cosa mueble*. Co se týče databáze Eurlex, zde se vyskytuje pojem 10x. Několik dokumentů postrádalo španělskou verzi. V těch, které ji mělo, byl ekvivalentem pojem *legatario*:

Za účelem usnadnění situace dědiců a odkazovníků s obvyklým pobytem v jiném členském státě, než ve kterém se o dědictví rozhoduje nebo bude rozhodovat, by toto nařízení mělo umožnit každé osobě,...

A fin de facilitar la vida a los herederos y legatarios que residan habitualmente en un Estado miembro distinto de aquel en que se sustancia o se sustanciará la sucesión, el presente Reglamento debe brindar a cualquier persona...

[Rozsudek Soudního dvora (sedmého senátu) ze dne 22. února 2018.]

V Intercorpu se *odkazovník* nenalézá a v databázi Curia v celkem třech dokumentech, rovněž s protějškem *legatario*.

Termín je ze stejného sémantické pole jako předešlý termín *odkaz*. Odtud již můžeme odvodit, že nejpravděpodobnějším ekvivalentem pojmu *odkazovník*, bude termín *legatario*. Dle RAE se jedná o: „*Persona natural o jurídica favorecida por el testador con una o varias mandas a título singular.*“ Z toho vyplývá, že se termín je funkčním ekvivalentem blížíci absolutní ekvivalenci. Dalšíh překladatelských strategií tedy není třeba.

Pacht

Termínem *pacht* se rozumí „přenechání individuálně určené věci, popř. *souboru věcí (např. pole, závodu) k dočasnému užívání a požívání jinému (pachtýři), a to za úplatu (pachtovné) nebo za poskytnutí poměrné části výnosu z věci. Znaky pachtu jsou tak shodné se znaky nájmu, ale navíc je zde možnost věc požívat, tj. brát z ní plody a jiné užítky.*“¹⁴⁹

Slovníkovými protějšky termínu dle ČŠPES jsou *censo*, *arrendamiento* (rústico, rural), *arriendo* (rústico) a *locación*. Slovník Lingea obsahuje heslo *arrendamiento*, a ČŠSIP *arrendamiento con usufructo*. V databázi IATE pojem nalezen nebyl. V databázi Eurlex je množství výskytů tohoto termínu, a jako protějšek je zde nejčastěji uveden pojem *arrendamiento*:

Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi G. Walderdorff a Finanzamt Waldviertel (dále jen „Finanzamt“) ve věci uplatnění daně z přidané hodnoty (dále jen „DPH“) na pacht rybářského práva.

Dicha cuestión se suscitó en el marco de un litigio entre la Sra. Walderdorff y el Finanzamt Waldviertel (en lo sucesivo, «Finanzamt»), acerca de la sujeción al impuesto sobre el valor añadido (en lo sucesivo, «IVA»), de unas operaciones de arrendamiento de un derecho de pesca.

[Rozsudek Soudního dvora (třetího senátu) ze dne 6. prosince 2007.]

---

¹⁴⁹ Nájem a pacht v novém občanském zákoníku epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo*[online]. Copyright © EPRAVO.CZ, a.s. 1999 [cit. 30.03.2018]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/najem-a-pacht-v-novem-obcanskem-zakoniku-92378.html>

Pojem „pacht nebo nájem nemovitého majetku“ je vhodný pouze pro skutečný hmotný majetek, ale ne pro právo, které je svojí podstatou nehmotné, ať se vztahuje k čemukoli.

El concepto de arrendamiento o alquiler de la propiedad inmueble es apropiado sólo para la propiedad tangible material, no para derechos que por su naturaleza son incorporales, cualquiera que pueda ser su objeto.

[Stanovisko generální advokátky - Sharpston - 18 července 2007.]

V zúženém vyhledávání právních a žurnalistických textů InterCorpu bylo nalezeno celkem 6 výskytů, přičemž všechny jejich španělské ekvivalenty byly rovněž *arrendamiento*. V soudních dokumentech databáze Curia byl výskyt slova zaregistrován v celkem 67 dokumentech a jednoznačně nejpoužívanější protějšek byl rovněž pojem *arrendamiento*.

RAE termín *arrendamiento* definuje takto:

„Contrato regulado en los arts. 1542 y sigs. Del Código Civil que presenta una diversidad de manifestaciones u objetos posibles; generalmente puede ser de cosas, de obras o servicios. Cuando se trata del arrendamiento de cosas, una de las partes se obliga a dar a la otra el goce o uso por tiempo determinado y precio cierto (CC, art. 1543); si es de obras o servicios, una de las partes se obliga a ejecutar una obra o a presentar a la otra un servicio por precio cierto (CC, a rt. 1544). En el arrendamiento de cosas el arrendador se reserva la propiedad y el poder de disposición, lo que lo distingue del usufructo y otros derechos reales, y da el goce o el uso, a deferncia de lo que ocurre en el contrato de depósito.¹⁵⁰

Z této definice je patrné, že míra ekvivalence je zde celkem vysoká. Jedná se o minimálně částečnou, možná až absolutní ekvivalenci. Tomu by nasvědčovalo i společné sémantické pole termínů, které zahrnuje koncepty jako *arrendatario* – *pachtýř*, *arrendamiento* – *pachtovné*, etc. Z výsledků zkoumání je zřejmé, že tento termín je opět překládán změnou na rovině významu, tzn. modulací.

---

¹⁵⁰ Diccionario del español jurídico. *Diccionario del español jurídico* [online]. Copyright © [cit. 30.03.2018]. Dostupné z: <http://dej.rae.es/#/entry-id/E30950>

Podpůrce

Podpůrce je dalším novým termínem OZ. Dle § 45: „*Potřebuje-li člověk nápomoc při rozhodování, protože mu v tom duševní porucha působí obtíže, třebaže nemusí být omezen ve svéprávnosti, může si s podpůrcem ujednat poskytování podpory; podpůrců může být i více.*“ Tento institut se smlouvou o nápomoci „*zavazuje podporovanému, že bude s jeho souhlasem přítomen při jeho právních jednáních, že mu zajistí potřebné údaje a sdělení a že mu bude nápomocen radami.*“ (§ 46) Podpůrce při tom samozřejmě nesmí ohrozit zájmy podporovaného.

V ČŠPES, ČŠSIP, slovníku lingea, ani v databázi IATE se tento termín nenachází. V databázi Eurlex je výskyt jeden, přičemž jako jeho protějšek je zde pojem *promotor*:

Pokud členský stát, prostředník nebo podpůrce neprokáží, že jim nelze přičítat dotčené zneužití nebo nedbalost, stává se členský stát podpůrně odpovědným za vrácení částek zakládajících bezdůvodné obohacení.

Salvo si el Estado miembro, el intermediario o el promotor prueban que no les es imputable el abuso o la negligencia en cuestión, el Estado miembro será responsable subsidiario del reembolso de las cantidades abonadas indebidamente.

[Stanovisko generálního advokáta - Ruiz-Jarabo Colomer - 12 ledna 2006.]

Intercorp vykazuje výskytů celkově 9, ovšem ve všech je pojem *podpůrce* ve významu „ten kdo něco podporuje“, nikoliv ve významu právním. V databázi Curia se termín vyskytuje v jednom dokumentu, stejně jako v databázi Eurlex s protějškem *promotor*.

Nalezen byl tedy pouze výše zmíněný protějšek, a to v pouhých dvou případech. Dle právního slovníku RAE termín pochází z administrativního práva a znamená: „*Persona física o jurídica, pública o privada, que se propone realizar un plan, programa, proyecto o actividad que requiere tramitación, aprobación y seguimiento de acuerdo con lo previsto en las leyes.*“ Jedná se tedy o koncept diametrálně odlišný od konceptu z českého právního řádu. V CC se tento pojem nenalézá a ani žádný jiný koncept podobný *podpůrci*. Tudíž se lze domnívat, že se jedná o termín bez funkčního ekvivalentu, tedy termín s nulovou ekvivalencí. Požadovaný překlad termínu by se tak dal řešit například metodou kalkování.

Právo stavby

Termínem *právo stavby* se zabývá §1240: „(1) Pozemek může být zatížen věcným právem jiné osoby (stavebníka) mít na povrchu nebo pod povrchem pozemku stavbu. Nezáleží na tom, zda se jedná o stavbu již zřízenou či dosud nezřízenou. (2) Právo stavby může být zřízeno tak, že se vztahuje i na pozemek, kterého sice není pro stavbu zapotřebí, ale slouží k jejímu lepšímu užívání.“ Jedná se tedy o zatížení určitého pozemku věcným právem osoby, která daný pozemek nevlastní.

Termín v ČŠPES nefiguruje a stejně tak ani v ČŠSIP, či databázi IATE. Slovník Lingea vykazuje termín *derecho de contrucción*, tedy doslovný překlad původního termínu. V Eurlex je celkem velké množství výskytů, konkrétně 65. Nejčastějším protějškem termínu je zde *derecho de superficie*. Nachází se například i v dokumentech, jež jsou španělskými originály. V jednom případě se jedná konkrétně o otázku podanou institucí Audiencia Provincial z města La Coruña:

Smlouva, jako je smlouva dotčená v původní věci, jež stanoví vznik věcného práva, zvaného „právo stavby“, ve prospěch dodavatele ropných produktů na dobu 25 let, a opravňuje posledně uvedeného postavit čerpací stanici, a pronajmout ji majiteli pozemku na dobu odpovídající době trvání daného práva, za předpokladu že obsahuje ustanovení týkající se stanovení prodejní ceny produktů pro veřejnost.

Un contrato, como el controvertido en el litigio principal, por el que se establece la constitución, a favor de un proveedor de productos petrolíferos, de un derecho de superficie por un período de veinticinco años y por el que se autoriza a dicho proveedor a construir una estación de servicio y a arrendarla al propietario del suelo por un período de tiempo equivalente al de la duración de ese derecho, en el caso de que contenga cláusulas de fijación del precio de venta al público de los productos.

[Věc C-506/07: Usnesení Soudního dvora (sedmého senátu) ze dne 3. září 2009 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce Audiencia Provincial de La Coruña — Španělsko).]

Ojedinele se jako protějšek termínu *právo stavby* objevuje i termín *derechos censo enfiteútico*:

Na základě této smlouvy obdržela skupina Bavaria právo stavby na pozemcích na dobu 75 let a příslušné budovy získala.

En el marco del contrato, BAVARIA obtuvo los derechos de censo enfiteútico sobre los terrenos por 75 años y compró los edificios.

[Rozhodnutí Komise (EU) 2015/507 ze dne 16. září 2014 o opatření SA.23129 (12/C) (ex 12/NN) (ex CP 141/2007), které provedlo Německo (oznámeno pod číslem C(2014) 6411)]

V paralelním korpusu Intercorp bylo vyhledáno 23 výskytů, s protějšky: *enfiteusis (sobre el terreno)*, *arrendamiento enfiteútico*, *los cánones (sobre le terreno)*. V databázi Curia byl termín nalezen ve 22 dokumentech, v nichž většina ze španělských protějšků termínu byl pojem *derecho de superficie*. Kromě tohoto se v malé míře vyskytoval i termín *derechos de edificación*. Zdaleka nejčastěji se ovšem objevoval protějšek *derecho de superficie*, proto je třeba se seznámit s jeho významem a výskytem ve španělském právním systému.

Ačkoliv pojem *derecho de superficie* v CC není, RAE jej vysvětluje jako „*Derecho real consistente en la facultad de edificar a título oneroso o gratuito en la parcela de un tercero o en adquirir separadamente la edificación ya existente durante un plazo máximo de noventa y nueve años, revirtiendo la edificación al término del mismo al titular de la parcela.*“ Jistá významová podobnost tedy mezi tímto a českým termínem existuje. Termín by se tudíž dal považovat alespoň za částečný ekvivalent, který je modulací českého termínu. V překladu by ho bylo možné použít, a pokud by to charakter textu dovoľoval, bylo by možné k němu dodat vysvětlení, či poznámku.

Prokura

Dle § 450 je *prokura* zvláštním typem zmocnění: „*Udělením prokury zmocňuje podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Zcizit nebo zatížit nemovitou věc je však prokurista oprávněn, je-li to výslovně uvedeno.*“ Slovníkové protějšky pojmu jakožto „obchodní plné moci“ jsou *procura*, či *procuración*. U „generální plné moci“ se pak jedná o *poder(es) general(es)*.

V ČŠSIP, slovníku Lingea, ani terminologické databázi IATE termín nefiguruje. Nebyl nalezen ani v Eurlexu, či v Intercorp, ale v databázi Curia je výskyt v jednom

dokumentu. Zde je ovšem pojem přeložen velice obecným pojmem *poder*, který ze své podstaty nemůže být pokládán za ekvivalent:

V tomto ohledu prokura připojená k žalobě nedokládá tvrzení, že členové žalobce ho za tímto účelem formálně zmocnili, ani neprokazuje, že žalobce zastupuje centra dotčená napadeným rozhodnutím.

A este respecto, afirma que el poder adjunto a la demanda no fundamenta la afirmación de que los miembros de la demandante la han mandatado formalmente a tal efecto ni demuestra que represente a centros afectados por la Decisión impugnada.

[Rozsudek Tribunálu (osmého senátu) ze dne 18. března 2010.]

Ve ŠČPES se španělský termín *procura*, ani *procuración* nenachází, stejně tak ani v právnickém slovníku RAE, či Código Civil. Nalezen nebyl ani žádný podobný koncept ve španělském právním systému. Proto lze tvrdit, že se v tomto případě jedná o nulovou ekvivalenci. Jelikož opačně však překladový protějšek existuje, lze klasifikovat strategii překladu tohoto nulového ekvivalentu. Jelikož se jedná o totéž slovo, jen s nepatrnou morfologickou změnou, je evidentní, že strategií překladu v tomto případě byla adaptace.

Přestavek

Koncept *přestavek* je upraven v §1087 jako pojmenování pro část stavby zřízené na vlastním pozemku, která malou část zasahuje na pozemek cizí. V ČSPES, ČŠSIP, ve slovníku Lingea se termín nenalézá a v IATE rovněž ne. Nalezen nebyl ani v InterCorpu, či v databázi Eurlex. Eurlex sice při vyhledávání pojmu ukazuje 181 výsledků, ovšem nefunguje zde rozlišování diakritiky a proto je tento výsledek zkreslený. Při bližším prozkoumání jednotlivých výskytů vyšlo najevo, že se jedná o slovo *přestávek*. Tedy pojem zcela odlišný od zkoumaného právního termínu. Toto nastavení vyhledávání, kdy se diakritika nebere na zřetel, je jedním z problémů, který se může často vyskytovat v databázích, korpusech, atd. Vyhledávání to zkresluje a ztěžuje, proto je třeba si na tyto překážky dávat pozor a být si jich vědom. Databáze Curia vykazuje 53 dokumentů, ale je zde stejný problém jako u Eurlex – u vyhledávaných termínů se nerozlišuje diakritika a výchozím termínem je taktéž slovo *přestávek*.

V průběhu pročitání španělského Código Civil vyplynulo, že zde tento koncept nefiguruje, tudíž se lze domnívat, že se jedná o bezekvivalentní termín. Důvodem této nulové ekvivalence by mohly být s velkou pravděpodobností kulturní odlišnosti, týkající se bydlení. Jelikož nebyl v rámci zkoumání nalezen žádný protějšek, nelze stanovit užívanou překladatelskou strategii. Ovšem navrhnout by v tomto případě bylo možné vzhledem ke stavbě českého slova například vytvoření gramatického kalku, eventuálně parafráze. Každopádně nelze zdokumentovat, jaká je dosavadní překladatelská praxe.

Přídavné spoluvlastnictví

Dalšímu termínu se věnuje §1223 Občanského zákoníku: „(1)*Věc náležící společně několika vlastníkům samostatných věcí určených k takovému užívání, že tyto věci vytvářejí místně i účelem vymezený celek, a která slouží společnému účelu tak, že bez ní není užívání samostatných věcí dobře možné, je v přídavném spoluvlastnictví těchto vlastníků. Týká-li se přídavné spoluvlastnictví nemovité věci zapisované do veřejného seznamu, zapíše se do veřejného seznamu i přídavné spoluvlastnictví.* (2) *Ustanovení o přídavném spoluvlastnictví se použijí přiměřeně i na zařízení pořízené nebo jinak nabyté vlastníky uvedenými v odstavci 1 společným nákladem tak, aby sloužilo jim všem.*“ V praxi může tedy jít například o společnou cestu vedoucí k chatové osadě, společný rozvod plynu či vody, kanalizace, atd.

Ve slovnících se pojem nenachází, stejně jako v databázích IATE, Eurlex, či Curia. V korpusu Intercorp se také nevyskytuje. Jediný koncept z CC, který by se snad mohl blížit *přídavnému spoluvlastnictví*, je *comunidad de bienes*. Dle art. 392 „*Hay comunidad cuando la propiedad de una cosa o un derecho pertenece pro indiviso a varias personas. A falta de contratos, o de disposiciones especiales, se regirá la comunidad por las prescripciones de este título.*“ S ohledem na španělskou kulturu a zvyky se v tomto případě většinou jedná o bytové domy, resp. jejich společné části jako jsou chodby, terasy, dveře, aj. Dalo by se tedy říct, že se zde jedná o částečnou ekvivalenci, a termín by se dal za určitých podmínek považovat za překladový protějšek.

Reálné břemeno

Reálné břemeno je obsaženo v §1303: „*Je-li věc zapsána do veřejného seznamu, může být zatížena reálným břemenem tak, že dočasný vlastník věci je jako dlužník zavázán*

vůči oprávněné osobě něco jí dávat nebo něco konat. V paragrafu se dále dodává, že „*pro totéž reálné břemeno lze zatížit i několik věcí*“.

Česko-španělský právníký a ekonomický slovník i slovník Lingea termín označují ve španělštině jako *carga real*. Jde zde očividně o doslovný překlad termínu. Slovník je jediným zdrojem protějšku termínu. Databáze IATE jej nezná, a nevyskytuje se ani v databázi Eurlex, korpusu Intercorp, ani v soudních dokumentech databáze Curia. Termín a jeho protějšek tak byl nalezen pouze ve slovníku. V Código Civil se ovšem zjištěný protějšek *carga real* nevyskytuje, a ani právníký slovník RAE termín nedefinuje. V online právníké encyklopedii je termín vysvětlen jako: „*Gravamen que debe soportar un inmueble en virtud de un contrato de una transmisión mortis causa o de la voluntad de la ley; por ejemplo, un derecho sobre cosa ajena, como puede ser una servidumbre de paso.*“ Je možné, že se v tomto případě jedná již o překlad termínu, který pojmenovává koncept z cizího právního řádu. V CC termín, nebyl nalezen, tudíž lze tvrdit, že absolutní funkční ekvivalent zde neexistuje. Potenciální překlad českého termínu lze ovšem termínem *carga real* řešit, jedná se v tomto případě o kalk.

Služebnost

Služebnost je v pojetí českého práva druhem věcného břemena. Podle § 1257 „*Věc může být zatížena služebností, která postihuje vlastníka věci jako věcné právo tak, že musí ve prospěch jiného něco trpět nebo něčeho se zdržet.*“ V ČŠPES je jako ekvivalent termínu uveden pojem *servidumbre*. Ve slovníku Lingea a IATE se pojem nevyskytuje. ČŠSIP uvádí jako protějšek termín *derecho de servicio*. V databázi Eurlex bylo vyhledáno celkem 19 výskytů, přičemž jako španělský ekvivalent byl rovněž použit termín *servidumbre*, a to ve všech případech.

Věcnou žalobou týkající se nemovitosti tedy žalobce uplatňuje věcné právo a domáhá se určení jeho rozsahu nebo předmětu, možných břemen, služebností nebo jiných omezení tohoto práva a ochrany nemovitosti proti jakémukoli zásahu, který je v rozporu s výsadami vlastními jeho právu.

En una acción real relativa a un bien inmueble, el demandante invoca, pues, un derecho real para establecer su alcance, contenido, posibles cargas, servidumbres u

otras restricciones que puedan limitarlo y para proteger el inmueble frente a cualquier perturbación incompatible con las prerrogativas inherentes a su derecho.

[Stanovisko generálního advokáta - Poiares Maduro - 11 ledna 2006.]

V paralelním korpusu byl nalezen pouhý jeden výskyt s tímtož protějškem, a stejně tak dopadlo dohledání 4 dokumentů v Curia.

Pojem *derecho de servicio* se v Código Civil nenachází. Pokud se tedy zaměříme na španělský termín *servidumbre*, zjistíme, že ve španělském právním řádu existuje mnoho druhů *služebnosti* (*servidumbres legales, servidumbre de paso, servidumbre de luces*, atd.). V českém právním řádu zdaleka tolik přívlastků pojmu neexistuje. RAE definuje termín (podobně jako Código Civil) jako „*Derecho real consistente en el gravamen impuesto sobre un predio en beneficio de otro perteneciente a distinto dueño.*” Z toho je zřejmá značná ekvivalence vzhledem k českému termínu, tudíž není třeba řešit v případě potřeby jeho překlad. Z hlediska funkčnosti je tedy protějšek v pořádku, o nulový ekvivalent se v tomto případě nejedná.

Součást věci

Součást věci je dle §505 „*vše, co k ní podle její povahy náleží a co nemůže být od věci odděleno, aniž se tím věc znehodnotí.*“ V ČŠPES, ČŠSIP a ani v databázi IATE tento termín není. Pouze slovník Lingea uvádí protějšek *parte del asunto*. Výskyt nebyl nalezen ani v Eurlex. V paralelním korpusu Intercorp byly celkem 3 výskyty, a to s protějšky *parte de asunto* a *bienes constitutivos*. Zatímco z kontextu vyplývá, že první protějšek nemá právní význam jako nový termín OZ, druhý jmenovaný protějšek se ke hledanému významu vztahuje, jak dokazuje příklad z korpusu:

Článek 6, Součásti věci. Jednotlivé složky vybavení nebo technického zařízení tvoří součást celku, pokud mohou fungovat pouze společně. V tom případě se považují za jediné aktivum.

Artículo 6, Bienes constitutivos de un conjunto. Los elementos separados de un equipo o de una instalación técnica que no pudieren funcionar separadamente del conjunto se considerarán bienes constitutivos de éste.

[Nařízení Komise (ES) č. 2909/2000 ze dne 29. prosince 2000 o účetní správě nefinančních stálých aktiv Evropských společenství.]

V dokumentech Curia se pojem nevyskytuje, a ani samotný koncept ve španělském Código Civil není nijak vyjádřen. Zdá se tak, že zde neexistuje mimojazyková skutečnost, tudíž se s velkou pravděpodobností jedná o bezekvivalentní termín. Jeho překlad by se dal jednoduše řešit doslovným překladem, či v korpusu nalezeným termínem *bienes constitutivos*. Nelze bohužel dohledat, jaký způsobem se u výše uvedeného příkladu překlad řešil, protože u vyhledaného termínu chybí většina metadat, zejména důležitá informace o jazyce originálu, či původu textu.

Spolek

O konceptu *spolku* hovoří §214: „*Alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm.*“

Dle česko-španělského právníckého a ekonomického slovníku lze tento pojem do španělštiny přeložit jako: *asociación, club, círculo*; v případě spolu náboženského pak *comunidad*. ČŠSIP a slovník Lingea shodně uvádí termín *asociación*. Termín je zaregistrován i v IATE s definicí, že se jedná o právnickou osobu (typ korporace) vzniklou sdružením nejméně tří osob. Španělský protějšek zde ovšem chybí. Databáze Eurlex vykazuje několik tisíc výskytů. Je nutno ale dodat, že v mnohých dokumentech, kde byl výskyt deklarován, se termín neobjevoval. Nejvíce se zde jako španělský protějšek vyskytoval termín *asociación*. Často byl však tento koncept bez překladu, jako v následujícím příkladě:

Pokud jde o životní pojištění, nevztahuje se tato směrnice na následující subjekty, pojišťovny a instituce: „spolek „Versorgungverband deutscher Wirtschaftsorganisationen“ v Německu, pokud nedojde ke změně jeho stanov ohledně rozsahu jeho působnosti...“

En lo que respecta al seguro de vida, la presente Directiva no se aplicará a los siguientes organismos y empresas: salvo modificación de sus estatutos en cuanto a su competencia, en Alemania, al «Versorgungverband deutscher Wirtschaftsorganisationen,...

[Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu.]

V Intercorpu bylo celkem 178 výskytů. Význam termínu spolek však nebyl vždy ve významu striktně právním. Jeho protějšky byly pojmy jako: *club, organización, consorcio, grupo, sociedad, asociación* a další. V databázi Curia se termín nachází v 66 dokumentech. Většina z nich má protějšek *asociación*, v menší míře pak například *federación*. Lze tedy dospět k závěru, že termín má několik částečných ekvivalentů a jeho překladová řešení vždy záleží na konkrétním užití a kontextu.

Ústav

O konceptu *ústavu* hovoří §402: „*Ústav je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.*“ ČŠPES jako španělské protějšky termínu uvádí *instituto, centro, institución, establecimiento*, či *caja*. ČŠSIP a slovník Lingea se shodují na termínu *instituto*. Terminologická databáze IATE ústav jako jednotlivý termín nepopisuje, vyhledat lze jen názvy jednotlivých, konkrétních ústavů. Databáze Eurlex vykazuje několik tisíc výskytů, korpus Intercorp pak necelý tisíc. Z toho valná většina ekvivalentů termínu je pojem *instituto*. Je však nutno podotknout, že mezi výskyty se nachází rovněž skloňovaný pojem *ústava*. Mezi protějšky zkoumaného termínu jsou nejčastěji *institución*, nebo také *entidad*, či *centro*, jako v následujícím příkladu:

Opatření je konkrétně zaměřeno na podporu poradenství týkajícího se inovací a spolupráce mezi malými a středními podniky a výzkumnými ústavami.

El objetivo específico consiste en fomentar la innovación/el asesoramiento y la cooperación entre las PYME y los centros de conocimiento.

[Informace členských států o státních podporách poskytovaných podle nařízení Komise (ES) č. 70/2001 ze dne 12. ledna 2001]

V databázi soudních dokumentů Curia bylo nalezeno celkem 136 dokumentů, kde se pojem nachází. Jeho nejčastějšími protějšky je pojem *instituto*. Často se termín nepřekládá zejména u názvů konkrétních institucí, které se navíc ve španělské verzi dokumentu nepřekládají většinou vůbec:

Rozhodnutím ze dne 9. března 2000 udělil poté Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft (Spolkový biologický ústav pro zemědělství a lesní hospodářství) přípravku na ochranu rostlin „Husar“ podle § 15c předběžné povolení platné do 8. března 2003 (číslo povolení 4727-00).

Mediante resolución de 9 de marzo de 2000, la Biologische Bundesanstalt für Land- und Forstwirtschaft concedió una autorización temporal con validez hasta el 8 de marzo de 2003 (número de autorización 4727-00) para el producto fitosanitario «Husar» con arreglo al artículo 15c.

[Stanovisko generální advokátky - Trstenjak - 17 června 2010.]

Tento termín byl vcelku problematický pojem z důvodu jeho četnosti a také zobecnování. Z výsledků zkoumání vyplývá, že koncept z českého právního řádu je ve španělském rozlišován na více institucí, které mají samostatné názvy. Při překladu je tedy důležité vědět, o jaký ústav se konkrétně jedná a dle toho vybrat vhodný funkční ekvivalent, popř. strategii překladu.

Veřejná prospěšnost

Veřejná prospěšnost je jakýsi status právnické osoby. Konkrétně §146 říká: *„Veřejně prospěšná je právnická osoba, jejímž posláním je přispívat v souladu se zakladatelským právním jednáním vlastní činností k dosahování obecného blaha, pokud na rozhodování právnické osoby mají podstatný vliv jen bezúhonné osoby, pokud nabyla majetek z poctivých zdrojů a pokud hospodárně využívá své jmění k veřejně prospěšnému účelu.“* V česko-španělském právnickém a ekonomickém slovníku jsou termínu přiřazeny protějšky *conveniencia pública, utilidad pública*. Slovník Lingea udává protějšek *beneficio público*. V databázi IATE a v ČŠSIP se termín nenalézá, stejně jako v Interporu či Curia. Eurllex vykazuje 2 výskyty, které mají ve španělské verzi protějšek *beneficio público*. Výraz ovšem, jak je zřetelné z příkladu, nenesé právní význam:

Aby byl zajištěn cílený charakter opatření a byla dosažena maximální veřejná prospěšnost, omezí se financování...

Para garantizar los objetivos específicos de la intervención y hacer posible el máximo beneficio público, la financiación se limitará...

[Návrh nařízení Evropského parlamentu a rady, kterým se mění nařízení (EU) č. 1316/2013 a (EU) č. 283/2014.]

Beneficio público v CC nefiguruje, a ani právní slovník RAE tento termín neuvádí. Jako překladatelská strategie se zde uplatnilo kalkování. Slovníkový protějšek *conveniencia pública* se v Código Civil rovněž nenachází, ovšem pojem *utilidad pública* již ano, i když opět bez specifického právního významu. Jedná se tedy s největší pravděpodobností o nulovou ekvivalenci, která by se dala asi nejlépe vyřešit překladem již známého spojení v CC, a to *utilidad pública*. Jednalo by se zde tedy o kalk.

Výměnek

Dalším vyhledávaným termínem byl *výměnek*. Podle § 2702 „*Smlouvou o výměnku si vlastník nemovité věci vyměňuje v souvislosti s jejím převodem pro sebe nebo pro třetí osobu požitky, úkony nebo práva sloužící k zaopatření na dobu života nebo na dobu určitou a nabyvatel nemovité věci se zavazuje zaopatření poskytnout. Není-li stanoveno nebo ujednáno jinak, rozhoduje pro obsah práv výměnkáře místní zvyklost.*“ Tento poněkud neprůhledný výklad může v praxi např. znamenat, že starší manželé vlastníci pole jej nemohou již nadále obstarávat, a tak pomocí smlouvy o výměnku nechají převést vlastnické právo k poli na svého potomka, který se na oplátku zaváže, že jim do konce života bude odvádět jisté procento výdělku z úrody. Termín se v ČŠPES, ČŠSIP a slovníku Lingea nevyskytuje, stejně tak jako v databázi IATE. Nalezen nebyl ani v databázi Eurlex, či Curia.

Vzhledem k tomu, že v Código Civil rovněž nebyl nalezen podobný koncept, lze celkem s jistotou tvrdit, že tento termín nemá ve španělštině žádný funkční ekvivalent a při jeho překladu by se překladatel musel uchýlit k nějaké z metod překladu bezekvivalentního lexika. Jelikož *výměnek* je slovo odvozené od slovesa *vymínit si*, nabízí se zde například vytvoření sémantického kalku, a to například pomocí španělského slovesa *estipular*. Další možností by mohlo být také například zobecnění, či modulace.

Výprosa

Termín *výprosa* jasně definuje § 2189: „*Přenechá-li půjčitel někomu bezplatně věc k užívání, aniž se ujedná doba, po kterou se má věc užívat, ani účel, ke kterému se má*

věc užívat, vzniká výprosa.“ V ČŠPES je u hesla *výprosa* odkaz na heslo *prekarium*. Tomuto pojmu ve smyslu „přenechání věci k užívání do libovolného odvolání“ zde náleží španělský protějšek *precario*. Také je zde uveden protějšek *prekaria* ve smyslu „dobrovolné poskytnutí vlastní věci ve prospěch druhého“, a to pojem *comodato*. Ve slovníku Lingea, ČŠSIP a databázi IATE je termín *výprosa* neznámý a nenachází se ani v databázi Eurlex, Intercorpu, či Curia.

Termín *precario* RAE definuje jako „*Modalidad de comodato en la que si no se pactó su duración ni el uso a que había de destinarse la cosa prestada, el comodante puede reclamarla a su voluntad.*“ Přitom se odvolává na art. 1750 CC, který pojednává o konceptu *comodato*, který se v CC na rozdíl od pojmu *precario* nalézá. Když pak tento termín vyhledáme ve ŠČPES, najdeme zde jako jeho ekvivalent i termín *výprosa*. Právníkový slovník RAE o pojmu *comodato* uvádí: „*Contrato por el cual una de las partes entrega gratuitamente a otra una cosa no fungible para que use de ella por cierto tiempo y se la restituya.*“ Na první pohled se dá, že *výprosa* a *comodato* by nakonec mohly být absolutními ekvivalenty. Ovšem rozdíl je v tom, že podle španělského CC vypůjčitel nemůže užívat zisky z výprosy: „*El comodatario adquiere el uso de ella, pero no los frutos; si interviene algún emolumento que haya de pagar el que adquiere el uso, la convención deja de ser comodato.*“ (art. 1741). A také skutečnost, že u výprosy není uvedena přesná doba, po kterou se daná věc může užívat. *Comodato* tak spíše odpovídá obdobnému konceptu, a to *výpůjčky*. Jedná se tudíž pouze o částečnou ekvivalenci, kterou lze řešit již deklarovanou poznámkou pod čarou, či vysvětlením.

Závdavek

Termín závdavek je dle § 1808- 1809 Občanského zákoníku „*sjednaná platba druhé straně při uzavření smlouvy; závdavkem se potvrzuje uzavření smlouvy a strana, která jej dala, poskytuje jistotu, že dluh splní; nesplní-li se dluh z příčiny na straně toho, kdo dal závdavek, může si druhá strana závdavek ponechat*“¹⁵¹ Termín má v ČŠPES celkem dva protějšky: *arras* a *señal*. Slovník Lingea uvádí pojem *prenda*. Ovšem ve slovníku ČŠSIP a v terminologické databázi IATE se nenachází. Stejně tak v právních a žurnalistických textech Intercorpu, ani v databázi CURIA. Eurlex vykazuje několik výskytů, ovšem po jednotlivém prohlížení dokumentů je pojem nedohledatelný.

---

¹⁵¹ Pojmy z nového občanského zákoníku | vasdanovyporadce.cz. vasdanovyporadce.cz | Ing. Lenka Konigová, daňový poradce Praha [online]. Dostupné z: <http://www.vasdanovyporadce.cz/pojmy-z-noveho-obcanskeho-zakoniku/>

Pokud jde o španělský termín *arras*, právní slovník RAE jej definuje obecně jako: „*Señal o prenda que se entrega como garantía del cumplimiento de un acto jurídico,*“ a dále z pohledu Občanského práva jako: „*Parte del precio que el comprador anticipa en un contrato de compraventa para exigir al vendedor el traslado de la cosa vendida.*“ Zatímco první definice, která obsahuje i další nalezený protějšek *prenda*, by se dala vyložit spíše jako *záloha*, definice druhá se blíží definici termínu *závdavek*. Co se týče termínu *señal*, jedná se dle RAE o synonymum termínu předchozího. Tudíž lze pojem považovat za hodnotný funkční ekvivalent, který se při překladu dá velice dobře použít.

Pro zjednodušení znázornění výše provedeného zkoumání jsou zde uvedeny tabulky. V první tabulce jsou zkoumaným českým termínům přiřazeny slovníkové protějšky z Česko-španělského právního a ekonomického slovníku J. Bryndy, informace, zda se termíny nacházejí v terminologické databázi IATE a pokud ano, jaký je jejich ekvivalent. Také jsou zde znázorněny protějšky ze slovníku Lingea a ČŠSIP. V druhé tabulce je uveden počet zjištěných výskytů v databázi Eurlex a korpusu Intercorp, přičemž uvedené ekvivalenty jsou ty nejčastěji používané. Rovněž je uveden počet dokumentů s výskyty termínů s nejčastějšími ekvivalenty v databázi Curia. Údaje označené hvězdičkou jsou problematické, již byly v textu vysvětleny.

Tabulka s nalezenými slovníkovými ekvivalenty:

Český termín	Ekvivalent v ČŠPES	Výskyt v IATE + ekvivalent	Ekvivalent v Lingea	Ekvivalent v ČŠSIP
<i>Dědická smlouva</i>	<i>Pacto Contrato sucesorio</i>	<i>Pacto sucesorio</i>	<i>Pacto sucesorio</i>	-
<i>Dovětek</i>	<i>Coleta Coletilla Palabras finales</i>	-	-	-
<i>Fundace</i>	<i>Fundación</i>	Ano - Ne	-	<i>Fundación</i>
<i>Kvittance</i>	<i>Quitanza Finiquito Carta de pago</i>	-	-	-
<i>Obchodní korporace</i>	<i>Corporación Empresarial Entidad comercial</i>	-	<i>Sociedad comercial</i>	-
<i>Odkaz</i>	<i>Legado Manda</i>	<i>Legado</i>	<i>Referencia</i>	-
<i>Odkazovník</i>	<i>Legatario</i>	<i>Legatario de cosa mueble Legatario</i>	<i>Legatario</i>	-
<i>Pacht</i>	<i>Censo Arrendamiento Arriendo</i>	-	<i>Arrendamiento</i>	<i>Arrendamiento con usufructo</i>
<i>Podpůrce</i>	-	-	-	-
<i>Právo stavby</i>	-	-	<i>Derecho de construcción</i>	-
<i>Prokura</i>	<i>Procura Procuración</i>	-	-	-
<i>Přestavek</i>	-	-	-	-
<i>Přídavné spoluvlastnictví</i>	-	-	-	-
<i>Reálné břemeno</i>	<i>Carga real Carga efectiva</i>	-	<i>Carga real</i>	-
<i>Služebnost</i>	<i>Servidumbre</i>	-	-	<i>Derecho de servicio</i>
<i>Součástí věci</i>	-	-	<i>Parte del asunto</i>	-
<i>Spolek</i>	<i>Asociación Club Círculo Comunidad</i>	Ano - Ne	<i>Asociación</i>	<i>Asociación</i>
<i>Ústav</i>	<i>Instituto Centro Institución Establecimiento</i>	Ano*	<i>Instituto</i>	<i>Instituto</i>
<i>Veřejná prospěšnost</i>	<i>Conveniencia pública Utilidad pública</i>	-	<i>Beneficio público</i>	-
<i>Výměnek</i>	-	-	-	-
<i>Výprosa</i>	<i>Precario</i>	-	-	-
<i>Závďavek</i>	<i>Arrras Señal</i>	-	<i>Prenda</i>	-

Tabulka s protějšky z databází a korpusu:

Český termín	Výskyt v EurLex + ekvivalent	Výskyt v InterCorpu + ekvivalent	Výskyt v CURIA + ekvivalent
<i>Dědická smlouva</i>	8 výsledků <i>Pacto sucesorio</i>	-	2 dokumenty <i>Pacto sucesorio</i>
<i>Dovětek</i>	47 výskytů <i>Añadido</i> <i>Post scriptum</i>	Ano <i>Aclaración</i>	20 dokumentů <i>Añadido</i> <i>Coda</i>
<i>Fundace</i>	-	-	-
<i>Kvittance</i>	-	-	-
<i>Obchodní korporace</i>	4 výskyty <i>Sociedad mercantil</i> <i>Empresa</i>	-	1 dokument <i>Sociedad mercantil</i>
<i>Odkaz</i>	Více než 1000*	Více než 1000*	Více než 1000*
<i>Odkazovník</i>	10 výsledků <i>Legatario</i>	-	3 dokumenty <i>Legatario</i>
<i>Pacht</i>	118 výskytů <i>Arrendamiento</i>	6 výskytů <i>Arrendamiento</i>	67 dokumentů <i>Arrendamiento</i>
<i>Podpůrce</i>	1 výskyt <i>Promotor</i>	9 výskytů*	1 dokument <i>Promotor</i>
<i>Právo stavby</i>	65 výskytů <i>Derecho de superficie</i>	23 výskytů <i>Enfiteusis</i> <i>Arrendamiento</i> <i>Enfitéutico</i>	22 dokumentů <i>Derecho de superficie</i>
<i>Prokura</i>	145 výskytů ¹⁵²	-	1 dokument <i>Poder</i>
<i>Přestavek</i>	181 výsledků*	-	53 dokumentů*
<i>Přídavné spoluvlastnictví</i>	-	-	-
<i>Reálné břemeno</i>	-	-	-
<i>Služebnost</i>	19 výskytů <i>Servidumbre</i>	1 výskyt <i>Servidumbre</i>	4 dokumenty <i>Servidumbre</i>
<i>Součást věci</i>	-	3 výskyty <i>Parte de asunto</i> <i>Bienes constitutivos</i>	-
<i>Spolek</i>	Více než 1000	178 výskytů <i>Asociación</i> <i>Organización</i> <i>Grupo</i> <i>Sociedad</i>	66 dokumentů <i>Asociación</i>
<i>Ústav</i>	více než 1000 výskytů	978 výskytů	136 dokumentů <i>Instituto</i> <i>Centro</i>
<i>Veřejná prospěšnost</i>	<i>Beneficio público</i> *	-	-
<i>Výměnek</i>	-	-	-
<i>Výprosa</i>	-	-	-
<i>Závdavek</i>	181 výskytů	-	-

¹⁵²Při vyhledání se objevilo číslo s výskyty, ale po prozkoumání samotných textů termín nalezen nebyl.

Z výše provedeného zkoumání vyplývá, že ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že nové termíny právního řádu výchozího jazyka nebudou mít ekvivalent v jazyce cílovém, není tomu tak. Koncepty, které termíny pojmenovávají, totiž v cílovém jazyce mohou již dávno existovat a tak je úkolem překladatele, je pouze správně identifikovat a vyhledat. To byl případ také u několika zkoumaných termínů. Absolutní ekvivalenci se nejvíce blížily dvojice: *služebnost – servidumbre*, *odkaz – legado*, *odkazovník – legatario*, či *fundace – fundación*. Všechny tyto dvojice spojuje jasný a shodný výklad jejich významu a společné sémantické pole.

Jak se dalo předpokládat, největší počet termínů vykazoval funkční ekvivalenci částečnou. Protějšky z této skupiny však mohou vykazovat různou míru částečné ekvivalence. Některé jsou si významově bližší, některé zase vzdálenější. A právě proto, je tato skupina tak široká. Patří do ní dvojice pojmů: *dědická smlouva – pacto sucesorio*, *kvitance – recibo*, *pacht – arrendamiento*, *právo stavby – derecho de superficie*, *přídavné spoluvlastnictví – comunidad de bienes*, *spolek – asociación / club / círculo*, *ústav – instituto / centro / institución*, *výprosa – precario*, *závdavek – arras*. Některé z termínů mají širší pole působnosti, než jejich protějšky, jiné jsou vykládány s menšími, či většími rozdíly. Mají ovšem i několik společných znaků, a tak se za jistých podmínek mohou považovat za přijatelné překladové protějšky.

Za termíny bezekvivalentní, jejichž koncept nebyl ve španělském právním systému nalezen, a u kterých se nepodařilo nalézt ani částečný funkční ekvivalent, můžeme na základě výsledků považovat následující: *dovětek*, *podpůrce*, *prokura*, *přestavek*, *reálné břemeno*, *výměnek*, *součást věci*, *veřejná prospěšnost*, *výměnek*. O všech lze tvrdit, že jsou svým významem a užitím celkem specifické a disponují znaky charakteristickými pro kulturu a tradice, ze které český právní řád vychází. S tímto ohledem již bylo odůvodněno užívání konceptu *přestavek*, podobné vysvětlení by ovšem měly i ostatní termíny. To by už ale bylo spíše téma pro jiné zkoumání.

Nutno podotknout, že hranice mezi zmíněnými třemi typy míry ekvivalence jsou nejednoznačné, a názor na jejich vymezení může být často subjektivní. V průběhu času a vývoje právní terminologie se míra ekvivalence samozřejmě může také proměňovat a nulové ekvivalenty se mohou stát ekvivalenty částečnými, nebo dokonce absolutními. Většinou však spíše ne naopak.

Co se týče vyhledávání výskytu a protějšků českých právních termínů v databázích, je třeba si ujasnit, že neexistence některých termínů v databázích nemusí nutně znamenat, že se jedná o termíny bezekvivalentní. Tato skutečnost může pouze naznačovat, že se jedná o pojmy a koncepty úzce spjaté s právním řádem jednotlivých zemí, minimálně tedy ČR, a v právním řádu EU nemusejí koncepty existovat a tedy být terminologicky pokryty. Proto bylo nutné kromě databází pracovat i se samotným Código Civil, a pokusit se vyhledávat shodné koncepty přímo tam. Dokazuje to například zkoumání pojmu *přídavné spoluvlastnictví*, které se nevyskytovalo ve slovníku, databázích, ani korpusu, přesto lze jeho alespoň částečný ekvivalent ve španělském právním řádu dohledat.

Se zmíněnými databázemi se pracovalo zejména z důvodu, že se jedná o nejrozsáhlejší dostupné databáze právních textů a právní terminologie. Při práci s nimi je pak také třeba si uvědomit, že nalezené protějšky nelze považovat za přímý překlad z češtiny do španělštiny, jelikož jednotlivé dokumenty se mohou lišit jazykem původní verze. Překlady vznikají zejména z angličtiny, což může užitou terminologii také ovlivnit.

Pokud jde o řešení překladu jednotlivých termínů, z výsledků plyne, že pokud neexistuje vhodný funkční ekvivalent, je možné dané terminologické nedostatky řešit nejčastěji modulací, výpůjčkou, lexikální expanzí, či parafrází. Pokud ani tyto metody nejsou přijatelné, je třeba uchýlit se k dalším alternativám, kterými mohou být doslovné ekvivalenty, výpůjčky, či deskriptivní překlad, tedy zakomponování vysvětlivek, či poznámek pod čarou. Jejich výhodou je transparentnost a jednoduchost zpracování. Každý termín je třeba posuzovat individuálně a lze i vyzkoušet více metod překladu, aby si byl překladatel jistý, že konečná metoda je nejvhodnější. Velice přitom záleží na konkrétním případě. Tedy především na textu, kde se termín nachází, na záměru autora a kontextu termínu.

Závěr

V závěru této diplomové práce je třeba si ji stručně shrnout. Na úvod této práce byl charakterizován právní jazyk, jakožto jazyk odborný. Několik kapitol se věnovalo právní španělštině, jejím základním morfosyntaktickým, lexikálním a stylistickým znakům. Stručně byly popsány také některé z hlavních rozdílů mezi právní španělštinou a právní češtinou. Byla vylíčena problematika právního překladu a zásadní informace, které se tohoto tématu týkají. Následně se práce zabývala ekvivalencí, konkrétně ekvivalencí funkční, úplnou, částečnou a zejména nulovou. Právě nulová ekvivalence při překladu právních textů představuje zásadní překážku. Proto byly dále uvedeny metody překladu bezekvivalentního lexika, strategie překladu a jednotlivé fáze. Jelikož existují veřejně přístupné databáze s právními termíny a právními texty, kterých bylo v praktické části této práce využíváno, byly jednotlivě představeny. Jednalo se konkrétně o databáze IATE, Eurlex, Curia a Český národní korpus. Rovněž byla krátce popsána činnost DGT, jako ukázka překladu v právní praxi. Poté se již zkoumaly vybrané termíny, právě pomocí zmíněných databází. Byla zhodnocena míra ekvivalence termínů a jejich nalezených protějšků, bylo sledováno jejich užití v kontextu, a metody překladu. Pokud byl některý z termínů vyhodnocen jako nulový, či částečný a nebyl nalezen žádný vhodný funkční ekvivalent, byla navržena metoda jeho překladu.

Z prostudování příslušné literatury o překladu právního jazyka a z provedeného zkoumání bylo zjištěno, že bezekvivalentní lexikum v právních textech se vyskytuje především u terminologie, která se úzce vztahuje ke kultuře mluvčích daného jazyka. To platí nejen pro španělštinu a češtinu, ale můžeme toto zjištění vztáhnout na jakýkoliv jazyk obecně. Každý právní řád je výsledkem historicko-sociálního vývoje dané země a je odrazem kulturně zakořeněných zvyků a tradic jednotlivých národností. To má pak za následek i mnohé zvláštnosti a ojedinělosti v lexiku právního jazyka, z čehož plynou konceptuální mezery. Těmi jsou zde obvykle názvy institucí, dokumentů, profesí, procesů, postupů a tak dále. Z výsledků provedené analýzy, to lze tvrdit také konkrétně o terminologii týkající se majetkových práv.

Úspěch překladu právních textů tak tkví nejen ve znalosti jazykové, ale také v kompetenci v oblasti práva. Překladatel by měl být obeznámen s kulturou, resp. právním řádem, výchozího i cílového jazyka. Měl by vždy před zahájením překladu provést podrobnou analýzu výchozího textu a potenciálně problematických termínů, na základě

níž zváží, jakou strategii překládání zvolí, a jaké vhodné ekvivalenty použije. Je totiž všeobecně známo, že výchozí a cílový text nemohou být zcela identické, měly by být ovšem co nejvíce ekvivalentní.

Ne všechny kulturně spjaté termíny lze přeložit stejnou technikou. Důležitými faktory, které by rovněž měly hrát roli ve výběru strategie a metody překladu, jsou: druh překládaného textu, jeho následný příjemce a účel, popřípadě úmysl autora. Výsledkem práce překladatele by měl být přirozený text, který bude mít na cílového čtenáře stejný efekt, jako text výchozí na své čtenáře. Měl by plnit stejnou funkci a odrážet zájem autora.

Užitečná může být pro překladatele i práce se slovníky a databázemi. V rámci překladu mezi češtinou a španělštinou lze spolehlivě využít Česko-španělského či Španělsko-českého právníckého a ekonomického slovníku, který byl zásadní i pro tuto práci. Pokud jde o databáze, nejjednodušší a nejspolehlivější vyhledávání terminologických protějšků nabízí terminologická databáze IATE.

V dnešní době již existují velmi užitečné metody a postupy, které z velké části překladatelům usnadňují hledání informací, a tedy i jejich práci. Překladatel by se tedy rozhodně neměl řídit prvotním impulzem, který je často obvyklý především u začínajících překladatelů, a to překládat z velké části doslovně. Vyjádřený obsah se v kontextu totiž může v cílovém jazyce do velké míry lišit od významu z jazyka výchozího.

Z provedených řešení překladu neologismů českého OZ v této práci jako nejvhodnější strategie překladu, kromě funkční ekvivalence, vzešla kromě funkční ekvivalence také modulace, tedy změna na rovině významu; kalkování, typické zejména pro víceslovné termíny; či zobecnění pojmu. Mezi obecně nejužívanější a odborníky nejuznávanější metody překladu tohoto typu patří metoda funkční ekvivalence neboli transpozice. Tedy hledání termínu, který zastává v cílovém jazyce stejnou roli, jako v jazyce výchozím. Pokud problematický termín nemá funkční ekvivalent, který je v souvislosti s právními texty využíván nejčastěji, přicházejí na řadu další metody. K těm patří modulace, jinými slovy převedení sémantické stránky právního projevu ve výchozím jazyce do odpovídající sémantické stránky v jazyce cílovém; kalk, tedy překládání vnitřní struktury právního projevu z VJ do CJ; dále výpůjčka, pomocí které se právní projevy přenášejí z VJ do CJ beze změny významové i výrazové stránky. Dále se využívá taktéž amplifikace, neboli rozšíření textu; či explicitace (přidání vysvětlující informace). Pokud to kontext umožňuje, existuje také jedna velice podceňovaná metoda, a tou je

termín nepřekládat. Neexistuje však jediné správné řešení překladu bezekvivalentního lexika, ale celá škála možností, přičemž vždy je třeba řešit překlad daných termínů individuálně.

Resumen

El objetivo de esta tesis ha sido definir la terminología jurídica no-equivalente y proponer la clasificación de las estrategias de traducción que se aplican con frecuencia en la traducción con este tipo de léxico.

El trabajo está dividido en la parte teórica y la parte práctica. La parte teórica se dedica al texto especializado en general y también al lenguaje jurídico. Se caracterizan los rasgos comunes del lenguaje jurídico y especialmente los del español jurídico. El español jurídico se compara con el checo jurídico, para demostrar las principales diferencias que hay entre ellos. Luego el trabajo trata de describir la traducción jurídica y los obstáculos relacionados. En la conclusión de esta parte de la tesis se resumen algunos conocimientos adquiridos y se ofrece la metodología para la parte práctica.

En la parte práctica el lector llega a conocer conceptos como la equivalencia y la equivalencia funcional. La equivalencia también la distinguiremos dependiendo de su grado, absoluta, parcial o no-equivalencia. Los siguientes capítulos se dedican a la traducción de la terminología no-equivalente. En concreto se proponen algunas estrategias, métodos de traducción y las fases para traducir este tipo de léxico. Posteriormente se evalúan varios términos seleccionados y se determina su grado de equivalencia por medio de los diccionarios, bases de datos, un corpus y textos jurídicos se buscan sus equivalentes y se trata de resolver su traducción correcta.

Del estudio de la literatura apropiada sobre el lenguaje jurídico y de la investigación se llegó a saber que el léxico sin equivalencia en los textos jurídicos checos y españoles aparece especialmente en la terminología estrechamente relacionada con la cultura. Los términos problemáticos de esta razón son conocidos como "términos culturalmente marcados". Cada sistema legal es el resultado del desarrollo histórico y social de cierto país y refleja las costumbres y tradiciones de diferentes nacionalidades. Esto también da como resultado muchas especialidades y singularidades en el léxico del lenguaje jurídico, así como los vacíos conceptuales. Por lo general, a los vacíos conceptuales pertenecen términos como los nombres de las instituciones, documentos, profesiones, procesos, procedimientos, etc.

El éxito de la traducción de los textos jurídicos radica no solo en el conocimiento lingüístico sino también en el conocimiento del campo de derecho. El traductor debería estar familiarizado con la cultura, con el orden jurídico de los hablantes de la lengua origen como de los de la lengua meta. Antes de realizar la traducción, debería efectuar un

análisis detallado del texto original y de los términos potencialmente problemáticos. De esta forma se puede elegir la estrategia y métodos de la traducción. Es bien sabido que el texto de partida y el texto meta nunca pueden ser completamente idénticos. Pero deben ser lo más equivalentes posible.

No todos los términos culturalmente marcados se pueden traducir por la misma técnica. Los factores importantes que también hay que considerar antes de la elección de las estrategias y métodos de la traducción son el tipo de texto, su destinatario y la finalidad o la intención del autor. El resultado del trabajo del traductor debe ser un texto que parece natural y dispone del mismo efecto al lector de la lengua meta, al del texto de origen a sus lectores. Asimismo debería reflejar la misma función y el interés del autor.

Hoy en día, existen varios métodos y procedimientos útiles que facilitan el trabajo para los traductores. El traductor ciertamente no debería seguir el impulso inicial, que suele ser habitual en especial para traductores noveles, en gran medida traducir palabra por palabra. Porque en contexto, el contenido expresado en el texto de salida puede diferir en gran medida del significado en el texto de partida.

Entre los métodos más utilizados y recomendados pertenece el método de equivalencia funcional. Es decir, encontrar un término que tenga el mismo significado en la lengua de salida como en la lengua de partida. Si el término problemático carece del equivalente funcional, existen otros métodos. Estos incluyen la modulación, calco, o préstamos. Además se puede utilizar la amplificación o explicitación, agregando información explicativa. Si el contexto lo permite, también hay un método muy subestimado, el de no traducir el término. Sobre todo hay que tener en cuenta que no existe la única solución correcta para traducir el léxico no-equivalente, sino una amplia escala de opciones.

Seznam použité literatury a zdrojů

Tištěná literatura:

ALCARAZ VARÓ, Enrique; HUGHES, Brian, *El español jurídico*. Barcelona: Ariel, 2002.

ALCARAZ VARÓ, Enrique, "*Anisomorfismo y lexicografía técnica*". In: GONZÁLEZ L. y HERNÚNEZ P. (ed.), *Las palabras del traductor*. Brusel: EsLetra, p. 201-220. 2004.

AGUIRRE, Blanca a Margarita HERNANDO DE LARRAMENDI. *Lenguaje Jurídico*. 1. ed. Madrid: SGEL - Sociedad General Española de Librería, 1997.

BAKER, Mona. *In Other Words: A coursebook on Translation*,. London: Routledge, 1992.

BERENDOVÁ, Alexandra. *Introducción al español jurídico*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014.

BORJA ALBI, Anabel, *El texto jurídico inglés y su traducción al español*, Barcelona: Ariel, 2000.

BRYNDA, Jiří. *Česko-španělský právnícký a ekonomický slovník: Diccionario jurídico y económico checo-español*. Brno: Tribun EU, 2013.

BRYNDA, Jiří. *Španělsko-český právnícký a ekonomický slovník*. Praha: Linde, 2007.

ČECHOVÁ, M. – CHLOUPEK, J. et. al. *Stylistika současné češtiny*. Praha: ISV, 1997.

ČECHOVÁ, Marie a kol. *Současná česká stylistika*. Praha: ISV, 2003.

DE GROOT, Gerard – Rene. *Recht, Rechtssprache und Rechtssystem. Betrachtungen über die Problematik der Übersetzung juristische Texte*. Terminologie et Traduction 3: 279 – 316. 1991.

DE GROOT, Gerard – Rene. *Das Übersetzen juristischer Terminologie*. Recht und Übersetzen. Ed. G.- R. De Groot and R. Schulze, R. Baden-Baden, Nomos, 1999. 11-46.

DOHNALOVÁ, Eva. *Česko-španělský slovník pro interkulturní práci*, Praha: InBáze, 2014.

DOMÍNGUEZ García, María Noemí. *Organizadores del discurso*. Madrid: Arco Libros, 2016.

HOLL, Iris, *Técnicas para la traducción jurídica: Revisión de diferentes propuestas, últimas tendencias*. Soria: Hermeneus, Revista de la Facultad de Traducción e Interpretación de Soria. 2012.

CHROMÁ, Marta: *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014.

KNAPP, Viktor. *Právní pojmy a právní terminologie*. In: Státní správa: Bulletin Ústavu Státní správy 4, Praha, s. 5 – 67. 1978.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci, 2000.

KRÁLOVÁ-KULLOVÁ, Jana. *Posibilidades y límites de la comunicación intercultural*. Praha: Karolinum, Ibero-Americana Pragensia. Supplementum. 2011.

KUFNEROVÁ, Zlata: *O dnešní teorii překladu*. In: Kufnerová, Zlata – kolektiv: Překládání a čeština, s. 7–10. Jinočany: H&H, 1994.

LEVÝ, Jiří.: *Umění překladu*, Praha: Ivo Železný, 1998.

MAN, O. *Jazykové šablony v odborném stylu*. In: Acta Universitatis Carolinae, Philologica 4 – 5, Slavica Pragensia XI. Praha, s. 103 – 111. 1969.

MARTÍNEZ MOTOS, Raquel, *La asimetría entre el sistema jurídico inglés y español en la traducción de términos del derecho testamentario*, *Interlingüística*, N. 14, s. 729-741. 2003.

NORD, Christiane. *Text analysis in translation: theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi, 1991.

PEŠKOVÁ Jana, *Límites de la traducción de textos jurídicos del español al checo*, In Králová J. (ed.) *Posibilidades y límites de la Comunicación Intercultural*. Iberoamericana Pragensia. Supplementum 27/2011. Univerzita Karlova v Praze. s.193 – 197. 2011.

PEŠKOVÁ, Jana. *Problemas de la traducción de textos de contenido jurídico: búsqueda de los equivalentes más apropiados*. Córdoba: Revista Hikma n.14, Universidad de Córdoba, s.127 – 140. 2015.

PETRŮ Ivo, *Metody jazykového výkladu evropského práva*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011.

PETRŮ Ivo, *Několik poznámek k překladu francouzského právního textu, Vztahy a súvislosti v odbornom preklade*, Prešovská univerzita v Prešove, s. 86-94. 2007.

POPOVIČ, A. et al. *Originál/preklad: interpretačná terminológia*. 1. vyd. Bratislava: Tatran, 1983.

PORTOLÉS, José. *Marcadores del discurso*. Barcelona: Ariel, 2015.

Real Academia Española y Consejo General del Poder Judicial, *Libro de estilo de la Justicia*. Madrid: Espasa, 2017.

REISS, K., VERMEER, HANS J. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie (Linguistische Arbeiten)*, Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1984.

SKOUMALOVÁ, Zdena. *Jaké druhy překladu známe*. In: Kufnerová, Zlata – kolektiv: *Překládání a čeština*, Jinočany: H&H, s. 22–38. 1994.

ŠARČEVIĆ, SUSAN, *Translation of cultural-bound terms in laws*, *Multilingua*, 4-3, 127-133. 1985

ŠARČEVIĆ, SUSAN, *New approach to legal translation*, Londýn/Boston: La Haya, Kluwer Law International, 1997.

TOMÁŠEK, Michal, *Překlad v právní praxi*, Praha: Linde, 1998.

ZAVADIL, Bohumil – Petr ČERMÁK. *Mluvnice současné španělštiny*. Praha: Karolinum, 2010.

ZAVADIL, Bohumil – Petr ČERMÁK. *Sintaxis del español actual*. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2010.

ZAVADIL, Bohumil. *Kategorie modality ve španělštině*. Praha: Univerzita Karlova, 1980.

WESTON, Martin. *An English Reader's Guide to the French Legal System*. New York: Oxford. Berg Publishers Limited, 1991.

Internetové zdroje:

Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. BOE.es. [online]. Dostupné z: <http://www.boe.es/buscar/pdf/1889/BOE-A-1889-4763-consolidado.pdf>

Český národní korpus - InterCorp. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. [online]. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

DE MIGUEL, Elena, *El texto jurídico-administrativo: Análisis de una orden ministerial*, Círculo de lingüística aplicada a la comunicación, N°. 4, 2000 Universidad Autónoma de Madrid, 2000. [online]. Dostupné z: <http://webs.ucm.es/info/circulo/no4/demiguel.htm>

Enciclopedia jurídica - Diccionario de Derecho. *Enciclopedia Juridica* [online]. Dostupné z: <http://www.encyclopedia-juridica.biz14.com/inicio-encyclopedia-diccionario-juridico.html>

EUR-Lex [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/cs/tools/about.htm>

InterActive Terminology For Europe (IATE). [online]. Dostupné z: <http://iate.europa.eu>

InfoCuria – Judikatura Soudního dvora. [online]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/recherche.jsf?language=cs>

Iuridictum. [online]. Dostupné z: https://iuridictum.pecina.cz/w/Hlavn%C3%AD_strana

Nový Občanský zákoník (úplné znění) - Podnikatel.cz. Copyright © 2007. [online]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/uplne/>

Slovníky Lingea. On-line slovníky, překlady, gramatiky a konverzace. *Slovníky Lingea | On-line slovníky, překlady, gramatiky a konverzace* [online]. Dostupné z: <https://slovniky.lingea.cz/>